

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ ІМ. І.І. МЕЧНИКОВА

Григ. 5617

65.

1857

УЖИНОК

РІДНОГО ПОЛІ

ВИСТАЧИНИ ПРАЦЕЇ

М. Г. . . . .

*Ману-Принтер
зд М. Тамбура*

МОСКВА.

У ДРУКАРНІ КАТКОВА І Т-ДА.
1857.

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ ім. І.І. МЕЧНИКОВА

Григ. Быт.

65

65.

ПЕЧАТАТЬ ПОЗВОЛЯЕТСЯ

съ тѣмъ, чтобы по отпечатаніи представлено было въ Ценсурный Комитетъ узаконенное число экземпляровъ. Москва, 8 Октября 1857 года.

Ценсоръ Н. Фонъ-Крузе.

У П И С

вистачийим тута працаім.

Присвітка	5	луду Козакорус-	
Озирк на вистѣ моуи		кого і ого Украін.	11

С п и с и:

скл.		скл.	
Слава козацка.	51	Дам-духу.	71
Маторнй козак.	52	Колиб.	73
***.	54	***.	74
Брехна.	56	***.	—
Кумаса.	58	***.	75
Украінка.	60	Вичуанка.	76
Козачка Украінка.	63	Хтож винин?	77
Прикладки.	64	***.	79
Сон.	65	Чух-чух.	80
***.	66	Тарлиця.	81
***.	—	Цитѣ!	83
***.	67	Бандура.	85
Тѣлатко.	69	О Семенѣ.	87
Тѣлатко.	—	Гопци-хлопци.	90
Шунику.	70	***.	92

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ ім. І. І. МЕЧНИКОВА

	СКЛ.		СКЛ.
Кит та само.	93	***	147
Привітка.	96	Сон'це "низенько". . .	148
Горілка.	98	Зирон'ка.	149
Прохані.	100	Бажані.	150
Чумак.	102	Спозаранок.	152
Пригода.	104	Українка.	155
Лоусі.	105	Мандріука.	157
Думаў-думаў.	106	Зирон'ка.	159
Курпки.	108	Маруся.	161
Чернушичка.	111	Спара "козац'ка". . .	163
Гриц'.	113	Ўдоган'.	165
Школёр.	116	Спитка.	166
Скрута "попадi".	120	Ошичка.	167
Лях воіак.	124	Ак до тебе "ходжати".	169
Северин.	126	Туман.	171
Жваўа.	128	Зрада.	172
Шкодa.	130	Сумота.	174
Сніпочок.	132	Жалa.	176
Ў час.	134	Зрада.	178
Шкода.	136	Кохані.	179
Виночок.	137	Козачка.	181
***	138	Заповіт.	183
Хустон'ка.	139	Розраїні.	185
***	—	Розраїні.	187
Ў луже.	140	Розраїні.	189
Несподівано.	142	Туга "по милому". . .	191
***	144	Така "трапа".	192
Пташинка.	145	Недолa.	193
Розмоўа.	146	***	195

	СКЛ.		СКЛ.
Ўраза.	196	Маруся.	243
Ў на лихо.	197	***	246
***	198	***	248
Бідний Семён.	199	Така "долa".	251
***	201	***	252
Такаж долa "моa".	202	Заповіт.	253
Наміт.	204	Думка про час ос- тат'ні козака ў стефу.	255
Ў ў сусiда хата "бiла".	206	***	256
Чумак.	209	***	258
Ў чумача.	211	Тихий Дуна.	259
***	213	Пірце.	261
Туга "по родинi".	214	Свиц'ка "долa".	262
Асэн.	216	Три дiвчинi.	263
Бiда.	217	Туга "козац'ка". . . .	265
Така "долa".	219	Козаки дiут'.	266
Журба.	221	Гадамак.	268
Туга "козац'ка".	224	Кармелiк.	270
***	225	Думка про Дмитра- Самiленка "Коло- мiцa".	272
Схаминка.	226	Думка про Хмiлниц'- кого.	279
Лiта.	227	Сiрко.	281
Казак та долa.	229	Думка про Саўу "Ча- лого.	284
Недолa.	231	Думка про Добожа. . . .	292
Смерт'.	233		
Скрута.	235		
Рiзтво "свaтe".	236		
Благані.	238		
Купал'на.	239		
Купал'на.	241		
Старй.	242		

	СКЛ.	СКЛ.
Думка про гарну «Бон- дарі»ну.	296	Гука «Запороз'цям. 314
Моризенко.	300	Річ Калниша. 317
Дорошанько.	304	Горє України. 319
Неугаразд.	308	Ўтручне лихо. 321
Вража «баба.	310	Рада України. 323
Саѳур могила	313	Інша «рада. 325
Прислоўки і примоўки.	327	
Послоўник.	353	

ПРИСВІТКА.

ПРЕДИСЛОВІЕ.

Здаўно́го ў́же часу прислали до мене з Чигиринського «повіту і з інших літературні «новинки «Поспіві́ козака *Миколи «Прибури і Пани́: Чарого, Кура́ і Чернушенка*, та ще чимало думок, прислоўок і примоўок спозадаўно́го заповіту рідного «кра́».

Здаўно́гож ў́же часу, бажаў а́ іх належне вистачити «світу, т'алєж, ўажаўчи на ті припинки, а́ки міні доси «малис', а́ буў примушній затримувати цў працў «ў себе.

Давно ўжє были присланы ко мнє изъ Чигиринскаго и другихъ уѣздовъ стихотворенія «*Николая Прибуры* и гг. *Чарого, Курая* и *Чернушенка* и много еще думъ, пѣсень, поговонокъ и пословиць родной старины.»

Давно ўжє желалъ я издать ихъ въ свѣтъ, надлежащимъ образомъ, однакожъ различныя препятствія принуждали меня задерживать у себя этотъ трудъ.

Не маючи і тепер змоги довести це тут до бажаного skutku і, бінямні, не маючи річи затримувати у себе, ще далі, добру працю людє, а здаєс' на ласку Вашьцї Панє, сподиваючис', що Ви не поцурайтес' змогоу вистачити Світу цє «Ужениок рідного пола», і видрукувати все у ному, ак воно є, не ўважаючи на всі згуби, аки Вам матимуть.

Ак ця праця, у своїм писані, чимало має прищоч нових, то щоб латві було Панам чицям достоту її прочитати, повино ўсвѣчити, шоб:

Ак у нашой моуи а начасту витинаїца за я, о, — за іо, — у за ю, то, у приславої до мене праці викинуто я і ю, а з ними, ак нечємні: ѿ, ѡ, ѡ, ѡ, ѡ, ѡ.

Тилки замєц' ѡ, ўзато и; ому назвіско ита і витинаїца нєначє промжнє межѡ и і и; замєц' ѡ, ўзато м'ака зупинка ('); замєц' ѡ, — то і без крапки і має тонку витинку; а (Е) — витинаїца, ак славанське Є.*) Зтого ўдан'а, ўнерушилає така абетка:

а, б, в, г, д, е, ж, з, и, к, л, м, н, о, п, р, с, т, у, ф, х, ц, ч, ш, щ. З'акої складаїца всі слова нашой моуи; т'алеж треба знати:

*) Чи ак Московське (Э).

И теперь, не имея надежды на благоприятное исполнение моего искреннего желанія и, вмѣстѣ съ тѣмъ, не имея права долже задерживать у себя присланныя ко мнѣ литературныя произведенія, я поручаю ихъ вашей благосклонности, милостивый государь, и увѣренъ, что вы не преминете возможности напечатать ихъ, безъ малѣйшаго измѣненія, не обращая вниманія на издержки, сопряженныя съ этимъ.

Такъ какъ письменность этихъ произведений отличается нѣкоторыми особенностями и измѣненіями отъ обыкновенной, нынѣ употребляемой, то необходимо объяснить слѣдующее:

Смягченія звуковъ а, о, у — я, іо (ё), ю — какъ самостоятельныя буквы, выкинуты изъ этой азбуки, вмѣстѣ съ излишними или несоотвѣтствующими характеру языка — ѿ, ѡ, ѡ, ѡ, ѡ, ѡ.

Изъ которыхъ ѡ, замѣняется и, произносящимся какъ среднее между ѡ и и; вмѣсто ѡ, принять знакъ такой ('); вмѣсто ѡ — і (безъ точки), имѣющее острое произношеніе; Е, произносится какъ славянское Є. И, такимъ образомъ, осталась азбука слѣдующая:

а, б, в, г, д, е, ж, з, и, к, л, м, н, о, п, р, с, т, ч, ф, х, ц, ч, ш, щ изъ которой и составляются все слова нашего языка.

Но при этомъ, необходимо замѣтить, что:

Коли *a, o, y*, маўт' на себе крапку (·) *ó, á, ý*, то витинаўца́ ак: *я, іо, ю*.

Коли *a, e, i, u, o, y* маўт' на себе зазначку *йку* (°), витинаўца́, ак: *ай, эй, ій, уй, ой, уй*.

Колиж *á, ó, ý* маўт' на себе крапку і *йку*: *ä, ö, ŷ*, то витинаўца́, ак: (*яй, іой, юй*).

Колиж (*e, i*), маўт' на себе м'акү зупинку (') *é, í*, то *é* витинаўца́ нэначе славянскэ *ь*, а (*i*) пособні витинок маé, áкого нэма по інших моўах, то-рч: *йхати, йсти, ймла* і др.

Йка становіца́ скріз', дэ тил'ки іі витинка чуйца́: ў перше,—непорушне ў слові. Тоді вона становіца́ заўше зверху: *ö, мй, твй, свй, йä, дä, мä, витинä, гассä, марнй, гамй, розмоўlä, шурлä, тй, матй*.

Ў другэ,—начастү ў промізці слоў. Тоді вона витинаўца́ не ак поўна йка і становіца́ прэк слоўа передуцого. Цä перекидка йки буўа тоді, коли задне слоўо, на скуп'чи маé дэ áки з цих: *a, e, i, u, o, y, á, é, ý, ó, ý*, — та навт' не проміж кожним словом, алеж там, дэ склад самоі рччч того трыбуé, коли слоўа незупинне собі дут',—то-рч: «Козаче бурлаче; Ходино сердэн'ко одо хати; не ходи Гриць на вечорницү; О зрадо, зрадо! Чорні брови ма'ш».

Часом йка чуйца́ і ў почайн' слоўа; тил'киж це буўа наб'л'ш ў віршах: «Дэж ти була-моé сердэн'ко?»

Если надъ *a, o, y* находится точка (·)—*á, ó, ý*, то онѣ произносятся какъ *я, іо, ю*.

Когда *a, e, i, u, o, y*, имѣють надъ собою знакъ *йку* (°), то произносятся какъ *ай, эй, ій, уй, ой, уй*.

Когда же *á, ó, ý*, имѣють *йку*: *ä, ö, ŷ*, то произносятся какъ *яй, іой, юй*.

Когда *e, i*, имѣють мягкій знакъ ('): *é, í*, то *é* произносится какъ славянское *ь*; но (*i*) имѣеть особенное произношеніе, какого нельзя найти въ другихъ языкахъ; напрім'ръ: *йхати, йсти, ймла*, и др.

Йка (°) ставится вездѣ, гдѣ только слышится въ произношеніи; — во первыхъ,—нераздѣльно отъ слова, тогда она всегда ставится на верху той буквы, которой принадлежитъ, напр: *ö, мй, твй, свй, йä, дä, мä, витинä, гассä, марнй, гамй, розмоўlä, шурлä, тй, матй*, и др.

Во вторыхъ,— между двухъ словъ, тогда она произносится не какъ полная йка, ставится передъ словомъ послѣдующимъ и бываетъ въ этомъ случаѣ связью; — что преимущественно случается, когда предыдущее слово оканчивается какою либо изъ гласныхъ буквъ: *a, e, i, u, o, y, á, é, ý, ó, ý*. Но при этомъ должно замѣтить, что йка употребляется не между всѣми словами, а только тамъ, гдѣ того требуетъ самый складъ рччч, напр: «Козаче бурлаче; ходи-но сердэн'ко одо хати; не ходи гриць на вечорницү; О зрадо, зрадо! Чорні брови ма'ш.»

Иногда йка слышится и въ началѣ фразы; но это по большей части бываетъ въ стихахъ: «Дэж ти була-моé сердэн'ко?»

(*У*) Коли має на себе зазначку (*ѳ*), вिति наїца неначе *у* и *в* *ѳ* купци (разом) тил'киж *в* шоб лядве булоб чути. Воно становица: *ѳ* перше,—скриз' де, неначе, ак прикладка ричи повиѳа 'триматис', торич: *ѳ* *господи*, *ѳ* *поли*, *ѳ* *скрини*; *ѳ* *друге*,—*ѳ* скупчині 'слоѳа, коли воно складене не з'одного і *ѳ* промиз'ци 'має (*у*): *Заѳлет'*, *заѳзатї*, *заѳдоѳж*, *наѳмани*, *наѳлучне*. *ѳ* третє,—коли воно непорушне 'ѳ слоѳи: *Дѳѳчина*, *гамѳѳати*, *їанѳѳати*, *калинѳѳка* і др.

ѳ чверте,—коли (*у*) *ѳ* почаїи 'слоѳа, та ше перед себе 'має (*у*) тоді перше витинаїца, ак *ѳ*, а друге ак *ѳ*: *ѳ* *України*, *ѳ* *їлїтах*, *ѳ* *їсах* і др.

М'ака (') зупинка становица 'скриз', де вона, по витин'ци 'слоѳа чуїца: *гриц'*, *грєц'*, *швєц'*, *радон'ка*, *їлон'ка*, *м'акї* і др.

Важка 'зупинка (') де їнколи становица 'ѳ слоѳи і заѳше за гла того, шоб тил'ки ого зїднанє визначити, т. р. *м'алєж*, *н'обобч*, *з'одного* і др.

Продоѳжка (-) заѳше там *ѳ* слоѳи становица, коли ак треба 'де *ѳ* ному спинитис', чи витинку 'де продоѳжити *ѳ* акому ого 'мєци; чи ше де треба по промїжках слоѳ, чи на скїн'чи 'ричи, (такж, ак і *ѳ* побєсакої 'моѳи): *Незупиїе*, *Зайкого*, *Замучкоѳ*, *витинаїца*, *вєшїтаїца* і др.

Когда *У* бывает со знакомъ (') —*ѳ*, то произносится какъ (*у* и *в*) вмѣстѣ, но только, чтобы *в* было меньше слышно. Оно ставится: во первыхъ, вездѣ вмѣсто употребляемаго до сихъ поръ *ѳ*: *ѳ* *господи*, *ѳ* *поли*, *ѳ* *скрини*, и др.; во вторыхъ,—въ словахъ сложныхъ, имѣющихъ въ срединѣ (*у* или прежде *в*; напр.: *заѳлет*, *заѳзатї*, *заѳдоѳж*, *наѳмани*, *наѳлучне*;

въ третьихъ,—не въ сложныхъ словахъ, гдѣ постоянно удерживается *у* вмѣсто *в*, напр. *дѳѳчина*, *гамѳѳати*, *їанѳѳати*, *калинѳѳка*, и друг.;

въ четвертыхъ,—когда *у* стоитъ въ началѣ слова и, въ тоже время, имѣеть передъ собою еще другое *у*, — то первое произносится какъ *ѳ*, а второе, какъ *ѳ* напр.: *ѳ* *України*, *ѳ* *їлїтах*, *ѳ* *їсах* и друг. Но вообще должно замѣтить, что если *у* или преждее *в*, стоитъ послѣ какой либо гласной буквы, то по ббольшей части принимаетъ звукъ *ѳ*.

Мягкая задержка (') ставится вездѣ, гдѣ только въ словѣ слышится ея звукъ, напр: *гриц'* *грєц'*, *швєц'*, *радон'ка*, *їлон'ка*, *м'ака* и друг.

Твердая задержка (') рѣдко употребляется въ словахъ и ставится только для показанія связи, напр: *м'алєж*, *н'обобч*,—*з'одного* и друг.

Тире (-) ставится тамъ, гдѣ должно удвоить произношеніе буквы; это бываетъ или въ началѣ или въ концѣ слова, смотря по надобности; въ остальныхъ же случаяхъ, употребляется какъ и въ другихъ языкахъ.

Ак у нашої мови часом (і) витинаїца ак фран'ске чи лав'ске g,—то з того удан'а (і) має у себе зазначку (і) то-рч: *гедз', гарнец'* і др.

Бачучи, що ці призначки єписан'а за усіх, аки були досі, бл'ш усіого згоди до нашої мови і скріз', достоту, прикладаїца у поєсих її витинках, а здаєс' і своу працѹ вистачити у основах цого єписан'а, уажаючи, що вони здат'ніш за ін'ши.

М. Куцїй.

Одеса.

5-го Серпня 1857-го року.

Какъ въ нашемъ языкѣ, иногда (і) произносится какъ французское или латинское g,—то въ такомъ случаѣ (і) присвоенъ особенной знакъ (і) — напр. *гедз', гарнец'*, и друг.

Какъ этотъ способъ показался мнѣ удобнѣ всѣхъ другихъ, для вѣрнаго выраженія нашего слова, то и я рѣшился свое произведеніе напечатать такимъ-же образомъ.

Н. Куцїй.

Одесса.

5-го Августа 1857-го года.

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ ім. І.І. МЕНДІКОВА

ОЗІРК НА ВІСТЕ МОЇН ЛЇДУ КОЗАКОРУСЬКОГО І ОГО
УКРАЇН.

*«Кому, кому то так собі жажнеца,—
А кучому, то ти вже неменеца!..»*

(присловка.)

Кожній Вас' ма сві лас. Так скріз' живе лїдина ў
світі, і рїч ца не диво: бо спалас' нам спозаколиш-
ного ше віку, з чималими примхами і хибчами лї-
дського лиха. Чи не спозадаїного ше часу, і досі,
славослови Бога поверталис' ў світі, ак ў свої гос-
поді? Чи не спозадаїного ше часу, кожний робив, ак
сам примив, не ўважаючи на те, шó кожний повинин
працї свої іднати з добром, хочаб на гарї малесїн-
ким? Галєж ні: забше і скріз' була з чоловіком і ого
аїза, ака ласила, тручала і мурдувала ого ў житї;
сипала лихом і, часом, ак кара божа, невчила не
тїки добру працї лїдї, галєж-і самих лїдї. . .
О кїкїж таких викидок ў сїдїма Світа позачипала
на сві великий гак прауди і витїгла їх прїк наши очі,
зминучої доби ўсвітнього жит'а, шоб ми дивилис',
знали, шанувалис' і неробилиб ў світі лиха,—бо воно

«без нас робитимийдѣ, а шиб рачй за Свѣт-Стѣгом навеличних і преслаўних працурй наших: *Остана Ружинського, Велика Хмільницького, Фес'-Богданка-Ружиного, Наливка, Острици, Паїлѣка, Саїдачного, Зновѣ-Богдана-Хмільницького, Петра Могили, Дорошенка* і оуших других,— аки до скн'ча свого жит'а, незарну працѣ мали: не аўзалис' злиха, а заўше добре одбали і з пил'ним зала-сѣм добротливого серця квапѣлис' на пораду своєї родини. І Бог ім потураў, і слава їх не полѣже!.. Вибачѣте мѣ панове за цѣ рч! А не теж-бо маў казати, та так ўже вимоуилос'; вибачѣтеж, вшеццѣ прошу.

Аж маў лишѣн' казати, «шѣ кожний Вас' ма свѣ лас.» Бачучи шѣ і ў наш вик так сѣ введедѣ; очкнимос' на нашу Литературу і забачимо: «шѣ кожний Вас' ма свѣ лас, і шѣ не пиѣо, то диѣо!»

Засамого пана Котларѣвського і до тепрого навѣт' часу кожний з наших пис'цѣв, заперш шѣ своєї праці, акаб-вона не була,— ўже гадає і мркує, аки би-то ому ў нашої абѣї акуб викидку зробити; зараз призначѣє її до звичної ому витинки (помісцної), неўажа на те, шѣ наша моѣа не куткомж-дѣс' сла, а має оу себе чимало шѣ ін'ших помісцних витинок: по дѣс-бич Днѣпра: *Чигринську, Подольську, Волинську і Придѣвську*; по Днѣпру і по шѣ-бич ого: *Чернигівську, Харківську, Полтавську, Самарську, чи Запорозьку* (по Днѣпру дѣ пороги); та шѣ: *Чорноморську, Кам'янецьку, чи Таїгородську, і Задунѣвську.*»

Хоча цѣ бростки моуї усеї занавѣт' одного великого дерева і кожний Українец, дѣб вин ў своїм краї непо-

вертаѣсѣ, добре таме скріз' помісцну нашу рч і не-питаїца одвичи, шѣб її учѣпати, тѣлеж ўажѣте паноує: ўсеому була своѣ доба; і на те ўже минулос', шѣб писати помісцної моуї; вона хоч і гарна, не гич про те казати; тѣлеж гарна ў своїх лишѣн' куточках. А нам? Чижеж і нам перебуѣатис' неў? О ні, Паноує! Нам треба моуї вироблену і достоту призначѣну до нашого жит'а, шѣб прѣте її не цуратис, та не хапатис' за ін'ши. Усїж-бо ми ўже бажаїмо,— здаўна бажаїмо довести рідну моуї до такого skutku,— таба!.. Не моѣ цѣ рч, скріз' вона чѣїцѣ: бо помісцна моуї заўше не поўна навѣт' і негарзд удоволити триби рѣсної і великої нашої моуї, аки тиши хутор козакоу: ому треба шир-стѣп, ому треба вола, шѣб линути орлом і не мати собі припинки... Кожна ўже з помісцних моуї дознаку нам добре і кожний навѣт бачѣ, шѣ ў цих дрібних моуїх далеко нема того, чѣго шукає наше тепрѣчне житѣ і ого звичѣї.

Тим часом і за добре кожний знає, шѣ нагарнѣша і наздатнѣша з моуї наших помісцних ѣ моуї *Чигринська* (чи дѣс-бична-Українська). Чигринська моуї, по своїм витинкам і характероу, була спозаколи шѣ і заўше чистоу і ўпрїмноу моуї лѣду *Козакоруского*, аки і Киѣво-Чигринської кра буѣ ого заповѣтнимж кублом.

Спозадаўного часу, шѣ аж—за Нѣстора, ми мали ў себе двѣ моуї: самопосѣбнѣ рч *розмоуї*, ака не дуже то була сходжа з ін'шими моуїми славанского лѣду, і *Библѣську, чи Свѣтослоуї*.

Розмоуїна рч трималас' промїж посполѣдом, а Свѣ-

тослоўна заўгет' була пісьме́на. На не́і ми чули сва́-
тоблिवу річ слова «Божого, виспіву́вали о́му хвалу
і славословили місц' о́го «у Сіоні. Хоча ця мо́да була
«скумпо́вана за гла́ ўсо́го лѹду «Слава́н'ского і, по сво́ї
вिति́вці, характеро́ві і словам, була «пособ'на́, (неу-
чимж і́ ўсе посполу́де «наше́ недостоту «та́мילו),
та́леж-ця мо́да, як свато́блива «річ притрималас' ў
нас і, ў сво́ім заповіті, була «непору́шна́.

Розмо́уж річ не таку собі долѹ «мала: як жи́вѹ
«слово́, вона ви́роблялас', бросталас' і до́вєлас' до теп-
ро́ї «статі, як ми і́ «чу́ймо. — Не́зѹаж на те́, що ці дві
мо́ди були сомо́пособ'ні і не́їдналис' проми́ж-себе́,
та́леж, як мо́да Сва́тослоўна казалас' ў нас тїмж
лѹдом, а́кї собі «ше ма́в і́ншу розмо́ужу «річ, то ви́н
і́ не ма́в змоги витинати так, а́к по і́нших кра́ах
Слава́н'ского «Світа, а витина́в по сво́му; тїм часом
приздачу́ваў і́, зпова́гу, до сво́ї посполу́дної «мо́ди;
за гла́ж писа́н'а ўна́руши́в пра́диву Кирилицѹ, а́к
вона була «ше за́першого свого «часу.

Поне́зѹаж приздачка обо́х цих мо́в, хоч і не була
латѹа за гла́ посполу́дної і пє́ла і́ «потрошку. — бо
Кирилиця мен'ш-ўсо́го до нашо́ї «мо́ди була зго-
жа, — то і́ зазначки наш лѹд муси́в витинати, а́к це
ўже «намени́ло; а нема́вчи сво́ї о́бщої «абєци. — Кири-
лиця́, а́к свато́блива, притрималас' ў нас з по́вагоў
і, незабаром собі, ў пи́сьме́ну «річ, і ўпанѹалас'. —
Ним-поки, з нашо́у посполу́дною «мо́дою ше і́нші
скуток ста́вса́: занєж, спозада́внього «ше віку, поруч-
нас ма́вс' тоді на схі́дні, вели́кий і сла́вний лѹд *Ка-
зар'скїй*, а спот і за́ше, чимало і́нших: *Готи, Ала-*

ни, Касоги, Кубари, Черкаси, Печениги (Печен'ці),
Половци (Кумани) і багато ше і́нших дрі́бних. Де-
а́ки з них були до нас близького «роду, трималис'
одно́ї «ви́ри і звича́й; а на́прш ті, а́ки були проми́ж
Дніпром і Доном, і ў по́близ' з нашими о́днорі́ца-
ми: *Запорогами* (*Запороз'цями*), *Косорічаними* (*Казе-
ричаними*), *Антами, Низов'цями* і друг. ¹⁾

З тїм лѹдом схі́д'на́, ми були ў не́припийних пере-
плутах, чи зго́д'них, та добрих, чи ў ли́хих сварах,
скрутах і ўса́ких пере́кидках; часом ми щі́вне зсо́вѹ-
валис' з ними і, ў зго́д'ні час, то добре «брата́лис'.

Так са́ «було, аж до пів XIII-та «віка, поки Татарѹа
«лѹта не окаши́лас' ли́хом на на́н Теплин'-Кра́, не
зрѹну́вала ўсе́, що са́ «було по Дніпру і скрїз' по за-
но́го; поки не повистина́ла і не порозчу́храла то́
гарній лѹд, а́кї тоді достоту «ўже збли́жчи́вс' з нами,
шоб-аж, на кил'ки-на́в'ат' роки́ навиг', ўжи́вати з нами
та́жку «долѹ Татар'ского «пану́ван'а.

За́а́кого «вдан'а́, живучи поруч цо́го «лѹду, а далі
посполу з ним, а́к на́мени́ло, прихлі́ним жи-
тє́м ²⁾, ми ўта́ли собі чимало таких сло́в, а́ких

¹⁾ А́к сві́дче «Нестор; — диві́ ўсіді́му П. Шафарика
про лѹд Слава́н'скїй.

²⁾ Бо ўсі вони́, по сво́бму з ўсіді́ми вістѹ, а́к близ'-
кї́ нам лѹд, так латѹє і добре зі́днєса́ з нами, що
ти́л'ки-то ўсіді́ма Світа, де шо́ і зна про них, та́ ше
назві́с'ка де а́ких міс'ц': Казари, Черкаси, Половци́а
(те́прїй *Екатеринослав'л'*) і Печениги (сє́гло Чугу́їв'ского
«повіту), — нага́дуєт' нам де і́х стано́вс'ка, ві́жи,
та осє́лі́ були.

не чути і не було по інших Славанах, аки розбродили нашу мову і прилучили їй чимало таких пошибів, з'якими вона стала нагарнішою і наздатнішою зусих (зоусіх) мов Славянського Світа.

За такими похлинами, наша розмовна реч ще більш ухлилася від мови Бібліської, та не так навіть і вироблялася, як оуши славянські мови на Спадні. А занеж ця ухилка посполудної мови то skutок малаб, що чим-дуж дал, тим-дуж недостамку нам булаб реч Бібліська, затакого судан'а, нетілки Синклит Церковний, алеж і оуши з посполуду, загадали виздатку, щоб весполочною працею судалити цю вадливу припинку і, кільки є змоги, зблизчити цю дві речі, на раду родині. Талей, оми-Боже! ця велична сподіванка не довелася до бажаемого і напристрібнішого skutку: бо з самого XI-го віку, коли вже віршене почалася і нас література і аж до марної години навіть, до початку Уні, на скінчї XVI-го віка, не багато було зроблене: споки час праці і дал, аж за віст'є Татарів, небажа на праці і пил'не бажанє луду тамучого: (Княжиїни Настуси Загорської, Князії: *Острожких, Черторійских, Вишнєвєцьких* і др. *Михайла Сапоцького, Скорини* і оуших), не дуже чим зблизчилися дві наші мови; хоча вже за гл'я латвішого свєччин'а Бібліської чимало слов посполудо-рідних залучино вже було в Свєтоблїву реч.¹⁾ і²⁾.

¹⁾ Біблія Руська, — була вистачина в Празї працею нашого млочан'ца Скорини в 1517 р. Виже в Вільнє вистачив «Апостола» в 1525 р.

²⁾ Як тому свєтче Євангєліє Персєопницьке, перекладене

О колиб не ця важка скрута Татарського лиха, миб вже здавнаб мали свою рідну мову, писмєнє і достоту вироблену; свєтоблївє слово Боже і ого заповіт, віршенє кожнїб тамїв; і не булоб ўневчїненє ріднє слово; миб тоді мали свою Літературу, свою основу асного жит'а. І не булоб тоді Уні, бо вєі лукави Ізвїцки химородні не турбувалиб наш покї: миб їх тамїли і цуралїсєб пити отрутнєго їх зл'а, бо добраб бачили до чого це сє тинє.

Талей, — гє, гє! Заїше і скрїз' нетака була нам долє Закацубло наше писмєнє слово в перших початках своїх. Лїхо і кара Татарського пануван'а затмуло наше асне - душевїшенє житє, бо вєі наші навїзначнї, писмєнї і побажнєго роду лудї покинули свї рїднї крє і ўнерушилися в Литви, аж до вїст'а Татарського.

Ў цю долгу і марну одобу, в кїл'киначєт' навіть рокив, за половину XV-го віка, Література наша не богато шє собі ўскурала, — та не мала за гл'я того, а нї акої змоги, — ми сє перебували тим лишєн', шє заперш шє придбали і мали. — Тодї величнї Гєдємін, здавшиє на наше проханє, зїднав своє вїско з нашим і, по тєжких стусєх з Татаров, витрутив ії далєко з наших Укрєїн¹⁾.

з Буларської на мову Руську, і писанє на Волин Архимандритом Персєопницького монастирє Грегором в 1556 р., в акої бачивєт' вже чимало наших посполудних слов.

¹⁾ За такє раду, ми зїдалиєс з Литвою; т'алей

Тім часом, ушвикувавши наш дуже зблзнутий кра, вин не стау, ак оуши, невчити заповітні основи нашого жит'а, алеж з доброу хил'у і з побагоу, прихилне узау до себе нашу моу, писане і звичаї; скупчиу наши *Судні Статки*, вистачиу з них і дау нам достотні *Статут*, унерушиуши ого і опонувавши усе наше у свом Кназ'тві, ак вірсну основу доброго жит'а. З того часу, ми почали мати Річ-посполдну (*Respublica*) і виборними з себе Гет'манами і Старшиною орудувати'. От зпоті уже, ми худко схаминулис' і остербнули. За такоу радоу і добрими змогами величвих наших перших Гет'маніу: Кназа Остапа Ружин'ського, — добре ушвикувавшого наш кра, давшого регулу козакам і ім притажній компут. Кназа *Велжика Хмільницького*, — при ному буу писані і нам вистачені основні наш Статут, — і преслауного *Фес'-Богданка* Ружного, пішло наше житє попершому впливу; — прокинулоу слоуо, пис'мєна річ і стали виробляти', та бростатис' скріз',—гет' скріз по нашому і Литоус'кому Крау.

У продоуж цого погод'ного часу і доброго судан'а, аж до учинка Уні, до скин'ча XVI-го вика, чи до величного і слауного Гет'мана нашого *Петра Сагайдачного*, річ Бібліс'ка чимало уже зближчилас з нашоу посполднуоу моуоу, яка уже дуже стала у нє і скріз' визначатис': у сватобливих казан'ах Попіу

тл'ки, ак річний луд з річним, вл'ні і самостійні з вл'ним і самостійним.

наших; у книжках і, гет'-посполу, у поус'акому писані. Шо вона була скрізна, не односна з Бібліс'коу і з'оушними моуами Славян'ського Спадна, про те уже а мау казати.

Основні наш Статут, ак наменилоу, буу писані на нашої моуи Пакти, прєвлі і Універсали Гет'ман'ски і Корол'єски¹⁾: (бо по зіднані Литви з Ладчиною (1386-го р.) Корол' Лад'кї Сізімунд I-о, у увагу луду Козац'кому за ого слау і добре шануванє, відвернуу наш кра від Кназ'тва Литоус'кого і пригорнуу ого до Корони Лад'скої (1569-го р.) ак *вільний луд до вл'ного, річний, самостійні до річного і самостійного*, На цу велику річ величного Корол'а була від ного нам пособна привл'а у 1569 роци.); усаки *Судописє*, *позви* (позиви), *Накази*, *Випис Грод'ских-Трибунал'ских* і купних чи громад'ских *Судіу*²⁾; усе *накази*, *Устави* і *ордєри*

1) Так пакти і Привл'і року 1540-го Сізімунда Августа, Сташкоуи з Давидоуа, Старости Самбор'скому Автопоу Радислав'скому; шє ин'ша ого — у 1538-го р. — Кназа Л'ва 1535-го і ого ин'ша. Степана Баторіа 1583 і Сізімунда III-го 1589-го і 1592-го роки.

2) Судопис'ні акти, аких чимало тепрг' захоуано у Вл'боус'кому (Л'воус'кому) Бернаді'ському монастири (бл'ш за соуу книжок); і наших, неуажє на михо пожег, багато шє дєнде упершилоу: у Житомири, Луці, Подолі і Кіус'кої палатци, усех бл'ш за 7 тис. книжок. У них є чимало Судопис'них актіу Купного чи громад'скою суда по городах, сєлах, чи слободах нашого луду (грод'ских, чи слобод'ских посполдних рад, —

Гетманські і всі нашої Старшини; *Хронічки Хронологі і Хронологі* ¹⁾ були писані моєю, більш вже призначеною до посполудної.

Загеть цього, було чимало повидруковано книжок Свѣтоблжих і інших: *в Остроги, Держени, Четвертні, Рожманові, Кремляци, Почаївці, Луцьки, Вл'бові (Л'вої), Вл'ни, Стротини* і друг.

Та скріз' тоді по палацах Княжих, по господах і пидварках значне-родовитого людю, ростиналас' наша мова, поки аж, як наменилос', при синах вже *Казимира Діаленка*, Лахами вищестуваних і затажне-прихл'нних до всього «Лад'ського, не вт'рлас' і мова Лад'ска скріз', та «навіт' і там, де її «цуралис' і блізнули.

Посполу з Синклитом Церковним було в нас чимало високоповажних, тамучих людѣ, дуже прихл'нних до зіднан'я Бібліс'кої мови з посполудною і пил'не працювавших, не важа на ті згуби, аки ім тоді «малис'. Вони жажне потурали «всому за гла вшир'я і бростан'я рідної мови: бо поважали і трималис' її, як свѣтоблжого заповіту «свѣго. Навал'ніщи з них, були Князи: *Острозьки, Черториськи, Вишнівцьки, Ко-*

бо спозадавною ми вже судилис' в нас громадськими-посполудними радами. Усі ці акти писані нашою моєю, де часом трапляють і Лад'ски слова.

¹⁾ *Нестора, Черніс'ка, Хронологія Високославних Ано-вельможних Гетманів; Асмент людю тобоженого, Само-видця, величного Конт'ского, Грабанки (Грабинки) Лгона Бобиліського і Величка.*

рецьки і Сангушки; Княз' Андрі Курб'скій і Оболен-скій (війс'ц' «з Москові); Пидскарбі *Гарасим Смотрицькі*, аки написав присвітку з віршами «до Біблі Острозької; *Пресвѣтер Васил'*, вистачив свою добру «працю про «Єдину «вѣру і Церкву», *Кирило «Лукар'* ректор першої нашої Острозької «школи, ¹⁾ «фундова-ноі Князем Острозьким. От аки люди були рател'ними і незарними спомогачами працююцям тодішнім нашим, а найбільш славному нашому полочан'цю «*Скорини*, дуже і пил'не затажному до зіднан'я Бібліс'кої мови з посполудною.

Тоді вже Література «наша почала худко виробля-тис' і ширитис', що достоту «видко з тих Літера-турних прац', аких тоді чимало «було повистачино «Свѣту ²⁾.

Це достославне зіднане житечної мови з Бібліс'кою,

¹⁾ *Першою, по зрѣнн'янн Татарвою стародавних, аки були ми за Дрослава і Володаря.*

²⁾ *Упис книжкам, видрукуваным тл'ки в одноі Острозької «друкарні і вистачейм свѣту:*

— *Новий Завѣт з псалтирем по переду (1580-го р.)*

— *Біблія і Хронологія (1581-го р.)*

— *Листи Патріарха Ієрмія і Диалог Патр. Гелодія (1585-го р.)*

— *Апоризис, або одмова рчи на книжки про Собор Берестѣс'кій і книжка «Уніа» (1595-го р.)*

— *Одпис на лист в бози величного отця Іпатія (1598-го р.) і Листи Патріарха Милетія до православних; «Л-тир' з Часословом (1598-го р.) і інших, маб, чи-мало, аких ми ще не знаємо.*

дало нам то небездоўбні скуюток, шчо ми мали латву змогу писмеёне перебуватис' моёу, добре ўже нам стамноу і ти поруч вистачок і ўживок спадноу розуму.

Ў це злотодобні час нашого обута, ми мали своу гарну родину, поўну ситоўних роскош; своу заповітну віру і родовиті звичаі; своу річ розмоўну і літэратурну, достоту ўже призначину; мали сві Статут, цу навалнішу осноу ўшикоўаёго крау; мали посполдну річ (Respublica), своу волу, своу козацке віско і ого славу, своіх Гетману, Старшин, і вірсне були лудом самостонім; та не мали лиха собі.

Лях тоді буу нам за панібрата, не тручае' і не сикае' з своім пануванём, та шкода ому було про це гадати! Він са тримау прихлнім чоловіком з аким і варт було обрататис'.

Наш крау кшіу тоді городами, та сёлами слаўноу слуду Козакоруского; і мали ми покі, раду і одскріе' побагу; злото і ўсе житячі роскоши річками навіт розлилис' по наших, ра-Боже гарних Українах!...

Тімж часом, добрі Лашки живиліе' коло нас достотноу нашоу моёу, ак і сами це кажут, перетали з неі до себе багато слоу і наш одажні посполдній-спорад, акіх заперш нечулі ў себе і не мали; а заласними і невимоўне-гарними нашими спіўами розвакали шляхецкі сумоті і своу пустодушё...
 НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ ім. П. МЕЧНИКОВА

II.

Ак-ос', на обріі нашого крау насупилас' і загротла чорна-лута хмара; побагом стала насобуватис' і шпритис' по наших Українах. Чим бліш вона блищилас', тим дуж лутуёала, аж поки, на скінчі XVI-го віка, зле тажко-тажким-лихом не окошилас' на рідній наш крау!... Тоді нестримна оборуа пронёслася ў нёму од зори до зори, рёнуёала і невичила ўсе, не маўчи собі ўгаду. Учинилас' Уніа, цё марній виплодок Ізюцкого лиха цё негчемній вижмок Лад'ского залас'а до пануван'а. О не згораж беда, та нам сталас'! Розбурхоталася тажко-лута кара ў нашим крау; розджеўрилас' пожага і худко запалали скріз' ўсе наши роскоши. Де, по старовічніх городах і сёлах, наших кшіу слаўні луд, там сталис' рвіні і порозтеклис' скріз' рудані річки. Заблўзнулас' наша віра і ўсе заповітні осноуі нашого жит'а. Застогнау луд Козакорускї і ў своёі важкоі скруті незмаўса' ради. Тажка, о тажках недолі тоді нам спалас'! І не було праўди! Озвірчилос' і посатанло Лад'ске серце ў нажаклих ўчинках. Здаёца ўсі пекелні лиха залутуёали над нами, глумуўчи; і, ў нагірш шё лиха, Варшаўскім Сёмом (1596-го року) Ляхи по-

становили: шоб лѹд наш Козакорус'кій згола пови-
стинати і кра̃ наш, рідни кра̃! до гича зрѣнувати і ў
невич обернути!

Диѹо, та трічи диѹо! чого не ўчинє гршній лѹд,
забуўши Ёбога і ого праѹду?... Чижеж Лахи позсу-
нулис' з глуздѹ, шоб ім примрлас' латѹа змога,
перезвернути ўсі заповітні ѳсноѹи нашого жит'а, по
своім примхам? Чижеж вони просвітку сѹ не мали,
шоб поѹажилис', блѹзнути і невичити нашу ѳвиру, ро-
довити звичаї, моѹу і наши спозадаѹні статки?...
Хібаж вони про те забули, шоб наш великий кра̃ не
паланкоѹж буѹ Лад'скоѹ і нікимж потужним іх над-
банком? Наш кра̃, буѹ самотні кра̃ Козакорус'кій,
вмній і самостѹнї, ак і іх кра̃ Лад'скїй. Ми мали ўсе
своє, не бажали і не хтили нічого іншого (їстоѹнеж
маѹчи ў себе заѹше добри змоги, шоб привернути до
себе де акї сусїдні лѹд з'ого манками.) Талєж ми не
робили того і заѹше цуралис'. Ми добре тамили і
дуже поѹажали заповітні ѳсноѹи своѹого жит'а, шоб
важитис' невичити чужи, не нам притѹжні. Ніколи
ми не вабилис' з лиха, ак оѹши, бо мали праѹду і за
велике свѹто покладали нерушѹати родовиті ѳсноѹи
лѹд'ского бут'а. Неѹжеж Лахам ніколи і ў гадки
неспадалос', шоб важучис' на таке свѹто, треба спо-
дѹватис' і чикати за те праѹдиѹої ка̃ри від Бога і
лѹдѹ? Чи єж таки ў свѹті змога, шоб з сѹр'цѹ
двѹ-сот-кн-тисѹч лѹду (12,000,000), — натужне
повисмикуѹвати ўсі ого ѳсноѹи, акї з ним щл'не при-
жилис' і напотомні часи смѹпилис'?... Гѹ, гѹ! О нѹбо
стлутї Лаше! Хїмерѹ ети стежиѹ.

Тарасїѹс'ка нич і Прѹслаѹній Хмл'нщ'кїй, зѹхоом
доклали тобі ѳдаки, за твоѹ праѹѹ; протєрли тобі
затлумлєні очи, шоб аж жахно було тобі самому ѳчк-
нутис' і побачити своѹ неѹгласѹ і пхѹл'ні ѳчинки.
Чи, мабуѹт', здаѹшис' на себе, Лахи гадали, шоб ѳнас
так латѹє ѳспустити, ак сами ѳспеулис', ѹжаѹчи на ті
хїбчи, акї ўсім Славѹнам наробили чимало ѳлиха:

Їстоѹне ўже свѹту, шоб ми, ак родовитї лѹд Сла-
вѹн'ски, тримали ѳв себе ўсі добротлиѹи оздоби і ўсі
вадлїѹи хїбчи, акї по ўсіх Славѹнах посполѹ малис'
і мѹцѹ (та ѳакїж заѹше робили і досї роблѹт', ому
ўсе-злє-лихе.)

Цї родовити хїбчи ѳнаши тїж навіт', шоб ми були
заѹше сноблиѹим мївїрним лѹдом і дуже чул'ним на
перѹмки. Нагрїшеж цї хїбчи малис' промїж панами
і лѹдом заможним: Вони скрїз' і заѹше прит'мом лїзли
з родовитих осноѹ своѹого жит'а; худко цѹралис' іх,
ак свого звичного-посполѹдного і прилчуали ѳдо себе
чимало новаго, хочаб і злє поганого, непритѹл'ного,
аби чужого, шоб тїл'ки нездаѹватис' посполѹ рїѹним,
односним; а виступати з громади, акѹб новинкоѹ,
тѹ чванитис' і скрїз' носитис' з нѹѹ, ак тому ѳдур'ноѹи
з латками ѳна жупѹнї. Цї хїбчи ўже здаѹнѹ ѳбули з
нами, тѹ непокидаѹт' нас і досї; заѹше пїцкуѹвали,
псули, чи витручали ѳде шоб з нашого родоѹвитого
поѹажного; а дєнде, по оѹших Славѹнах, і велики ѳли-
ха ўчинѹли.

Згадамо паноѹѹе, та помїрѹїмо, ак сѹ тримало Цѹ-
зарѹкѹе кубло посрєдки спад'ного лѹду ѳСлавѹн'ского?
За шоб ўже воно не хапалос', на шоб ўже не важилос',

абиб йому гуру в'зати, та верховодити по їх роскошах; бо тамило і чуло, що маленка «калужа багнаної води, не витримаїца поблиз' моря: бурхне воно і кроплі її не вшукати. Тамилж це Цезар'ці і щоб рації заховатис' непорушне в своїх німських чи, вірніш, в жидівських основах і, добре бачучи, що їм нема змоги наупик стати великої і дужкої Славанської громаді,—шатнулис' до іншої ради: счл'нішше скупчилис' коло берла «свого і, криўчис' їм, не вжахали «на правду, а хапалис' за всі змоги, абиб довести своу «сподіванку до бажаемого «скутку: «Щоб заволати «люд Славанський і верховодити їм; щоб витрутити «з нього всі родюти «основи, та втерти «свої і кинути це велике «море «луду в таку «навіт' «стату, щоб воно не «стамилоса «школи, нишклуб собі, та не «пручалоса «Цезар'ському «кублу «небороні «вижимати і «вживати всі свої «користи; щоб воно «николи не мало «просвітку і змоги «порозхвлитис' і «заграти, а нишклуб, та «ковизло в «своому «затоні і не мало собі «прочинку.»

За такоу «радоу, тримаўчис' цубко «одно-дцого і криўчис' берлом, це лихе «Товариство, шл «добрим захистём розбростати «свичені і, вжахавши, що всі Славане чул'ні «на перёмки, почали, з «побагу «хаїти, а далі «ганити, та не «вчити всі їх родюти «основи; привернуўши «сперш до себе, до свого «заповіту, в «се значній і «заможній «луді, «понимчили їх і «їмиж стали «лиховодити в «Славан'ському «Світі. «Глумота їх на всі «свѣтбливи «основи, чул'ніш «всього була «Славанам, а «диўчиш на «хаїні «значного і «замож-

ного «луду, не змаў са ради в «своому «заповіті і, «спобѣпоуагом, стаў «цуратис' «свого, «псунис', та «нимчитис'. Бо в «сер'циж «ого було «враже «кубло, «аке, «впродовж не «одного «навіт' «вика, «неприпиїє і «нажакне «тримаўчис' «свого «ласу, «заўше «вистачало з себе «чимало «гадючого «луду, «аки «скріз' «кїшиў, «плазуўаў і «все «отручуўаў, на шоб «важилис' «ого «лиховини. «Тимж «часом, «зниш'а «перехапуўаў «гарних «лудє, «аки «трималис' «своїх «родютих «основ і, «незбороніє, «затрачуўаў їх, не «жахаўчис' і «кари «Божої.

З «побагу і «доўго це «лихо «робилос' і, «ледвє-«ледвє, не «довелос' «уже до такого «навіт' «скутку, шоб «кїлки-«наїт' «років, та «згинулаб «сердега «Чехія, а за нею і «оуши Славане «Спад'на. Бо «дуже «попсулис', «понимчилис', «покинули своу «моу і всі свої «родюти «основи; «соромилис' їх «навіт', «ак «хлоп'єкого, «гевал'ного і «притѣжного тил'ки «простолуду, а не їм «свѣчним «попихачам, та «патинкам «німско-«жидівським. «Галєж, хўала «Богоді! «Небуло і «небуде того в «Світі, шоб, по «примхам та «хімород'нам «пхел'ної «чети «гадючих «виплодкиў, («аки «заўше «горазд «робити «велики «лиха в «світі), шоб, по їх «вигадкам і «хімерному «ласу, «не «вчити бл'ш за *три-сот-кїп-тисѣч* (18,000,000) «доброго, «правдиўого і «самот'ного «луду.

Того, кажу, не було і небуде: Бо прокинулас' Чехія, та виправила собі все своє, чим сперш вжи-валас'; і, тепре навиг', має нети'ки всі свої основи родоуитого жит'а, т'алєж і моуу своу, ак сватоб-ливи данок, в'зала до себе, бо стамилас': шо не ма в світі за ріднесен'ку моуу.

Ак-би не ці хибчи, аки їм вики тлумили очи, чи далиб вони Цезар'цям заволати себе? Чи схмилиб свої виі до їх армуван'а, шоб в т'ажко-лихої доли закоуизти і марне перебуватис' в світі, та те не-начєб тл'ки з ласки Цезар'ської; а тоб їх, бачте, і не-стало!.. Га, га! Тепре вже задобре сталос' знати, шоб л'уд Божий коли схаминеца, та себе стамє, то вже зробиє, шоб ому треба, і нема ому спину на раду собі!

Поруч з тим лихом, ак наменилос', залихоуали і Л'ахи по наших Українах і, ак Цезар'ци, почали з Панства, бо воно скриз' і зауше було прихл'не до берла, акє давало ому волу і всі змоги верхоуодити, в'редуати, грабувати і, кр'ічис' барлом, не жахатис' правдиної карі. В ц' халєпу, наш назначіиши л'уд: Кн'азі, пани і заможні місц'ман'ци не доуто

трималис' в своїх основах, а мусили прихл'итис' Лад'скому олихоуі, шоб не згубити своїх манки і свого пануван'а. Талєж це була пхел'на чет' вели-кої громади нашого л'уду; цєж були тл'ки ті а'вза-чи, аки нехтили в'ажати на т'ажку скруту і лихоуину своєї родини. Л'ахиж, тим часом, радніши на прихл'є панив, сподивалис', за їх змогоу, пол'ашити нас і те робити з нами, шоб зробили Цезар'ци з л'удом Сла-ван'ским своого оберла; таба: «*Ханали в ханици, ханицаж по ници.*» А л'утиж учинки Лад'ского оли-хоуан'а тл'ки запл'амили їх проудишоу ган'боу; і пл'ами ці в'нєрушуца з ними, аж поки, світ правди с'ає....

Обачєж, в продоуж цієї олихоуини, велики нам шкоди сталис': Зр'нууали і спл'ндрууали Л'ахи наш рідний кр'а; натужнє повисмикууали купни чи громад-ски ради, осноуного нашого жит'а. Погинули нас всі наши заможні і значного роду л'удє: *Остроз-ки, Вишнєв'ки, Черторис'ки, Огин'ски, Сангуш-ки, Збораз'ки, Глин'ски, Ружин'ски, Радг'или, Сапили, Ходкевичи, Паци, Балабани, Вишиц'ки, Жолкев'ски, Бронєв'ски, Браиц'ки, Потоц'ки* і до сто-сот-крат н'ших! Все вони, поуагом, одно-задним, стали покидати свої рідні основи, та привертатис' до Уні і Лад'ского пануван'а. Важко було посп'л'уду триматис' в своїх спозадауних осе-л'ах; р'іни, пожєга — всеж, все в'нєвич обернули!..

Богато л'уду, тикаучи олиха, мусило покинути свої зауласні манки, ріднесен'ке кубло, і рушати на

шв҃-бич Дніпра, суму́ючи по свої́й родині. Скрі́з, ѱ
 позр҃но́ваних городах і сєлах наших, сталоса́ ѱпу-
 сто; забитий і скалчиний л҃д вала́ѳс', ак те падло, шѳ
 тручине на поталу ѳвирчу; розшматко́вани і недож-
 вако́вани ѳше кїст'на́ки л҃д'ски скріз скалили́с' на
 Світ Божий і, ніби цєѳ смертно́у ѳхмлюку, домо́уляли
 ѳлахам за їх непра́вду і лихо́вини. Джорєлом ѳши-
 лас' руда і стигла ѳпо кал҃҃жах чи, заскарупл҃҃чис',
 марне ѳчервонла по руїнах; смерт' скаржилас' нам
 ѳвчи, борсалас' і скріз' витала, ласучис' на житє
 ѳнаше. Ёси тоді лиха поскупчили́с' над нами, заго-
 монли і загули свої нека́л'ни сп҃ви, остат'но́ї ѳго-
 дини!...

Ё таку скрут'н҃ѳ добу, за незгод'німи по́хлина́ми,—
 Література ѳнаша, нема́ючи, ак сперш, достот'них
 працо́вциѳ і незарних спомогачє, мусила ѳспєстити́с',
 забл҃звнута була дуже поспол҃дна наша ѳмоѳа і Лахи,
 глуму́чис', дали і наз'вис'ко «*хлопс'коѳ*». Галєж, не-
 ѳажна на те, не заха́али ми свої́ рідно́ї ѳмоѳи і вона,
 ак данок Божий, сталас' непорушн҃а, і не похл҃не
 трималас' достосла́вним і вірним поспол҃дом (заѳ-
 гєт' лиш панїѳ, ак ѳже ѳнаменилос'). Перевернути і
 ѳневичити їй не було, нема і не буде ѳ Світі, а ніа́кої
 ѳзмоги. . . . .

Ним поки перебу́рхала ца́ л҃та ѳбора, кра́ наш,
 заѳда́коѳ прєсла́вних і величних свитѳчє-віри, стаѳ
 очун҃ѳватис', остарбу́ватис' і складати сподї́ванки на
 ласку ѳБожї. ѳ не раз схаменали́с' ми ѳ свої́ неволі,

ак сполохани ѳрли ѳ сво́ому ѳку́бли; нераз повертали
 ми лихо Лад'ске, ак пра́вдиѳу і шкв҃лнѳу ѳкару, на
 їх-же безголо́ѳє; нераз пручалас' наша ѳвола́ скинути
 з себе ган'лиѳє арму́ғанє, з дуже огидним невичє́м
 та́жкої ѳскрути! Наши бат'ки-Гєт'мани: *Коси́нскій,*
Налива́ко, Остри́цица, Тарас, Паѳл҃ѳк, з чималоѳ
 генерал'но́у ѳстаршиноѳ, зажили (пона́ли) собі расно-
 сла́вни винки задруїѳѳ свато́ї ѳвири. Тодж-то настаѳ
 нам світ пра́ди, настаѳ час Божого ѳзвї́а—і сталас'
 нам рада: Ак блискаѳкоѳ скріз' освитилос' і, моѳ би
 разом, ѳсе пробудилос'!...

Настаѳ Хмл҃ниц'кїй — і поѳстаѳ наш сла́вний л҃д
 Козакорус'кїй! Цє ручий велєтен' Козац'кїй визволиѳ
 кра́ рідний з-під Лад'ского ѳсти́са і зажив' собі ѳси-
 свит'н҃ѳ слаѳѳу, а́ка гєн, гє! — ніколи незмарніє і не
 зла́же!...

та на цю добру працю не мали «коли»; а гадали провалніше: Треба «було квапити» писати, та ще такою «навіт» мова, яка тоді була більш стамною писемному «луду»; а ця мова була бридка і дуже «спута лад-скими «вибрудками.

Усі тогодні «праці величних і слаўних боронців родобитих статків наших і віри, цих вишметних луде а нагірш: *Петра «Могили, Степана «Зизані і Теофила «Ортолога*, — достоту і нажакне «вистачали, на учунку усого «Світа, непраўдию основи «Ўні (*riafraus*); хирхліні і лукаві «прошухи Ізвіцьки і їх затажне «лихо, яке вони так худко «скриз' бростали. Розумна і добра ця «праца, належнийж тоді і skutок мала: Бо ўневич обернула всі каверзи Ўніацьки і дала «нам змогу наўпик ім стати неомілноу «праўдоу. Як різно і пиклно було «це Ізвітам, про те «навіт' і сами кажут': «Шо вони не гича «неўскурайт', коли ми матимем таких луде, як. *Петро «Могила, Степан Зизані, і Теофил Ортолог*.

Хоча і сперш ще були «луде, які бачили «притрибки вилучити і винобити нашу тогодню «мову, дуже позабруднану вражими наплинками (Заакого «удан'а ў 1596 «раці *Протоєрє-Зизані-Тустаноўскі* вистачив ўже першу Славан'ску «писемниці, а ў 1619 «р. *Милеті Смотрицькй* вистачив «Світу «ше другу): талеж Зизані і Смотрицькй, ў обох цих працях, трималис' моуи Церкоўнославан'скої і будовали свої вкладки по її основах, неужа на річ посполудо-розмоўну, яка трималас' «скриз' п'оббич Днпра, не промж цанамі «ця була «спута і не варт було «за-

жати «на неї), а промж усім простолудом, Козаст-вом і слаўним Запорожєм; ця мова була бростлива, пособні собі основи «мала і дуже «далилас' від моуи Церкоўнославан'скої. Талеж шкода, на неї «неужакали, а все складалис' на основи Церкоўнославан'скої, здавна ўже моуи Літературної, хоча і мертвої, яка притрималас' ў Славан'ському «світі, як та Лан'ска «мова на Спад'ні, і основи якої достоту «прикладалис' «скриз' до усіх Славанописемних моу.

Тепреж ўже мушу «казати: шоб мати «де достотну «Писемниці, повино її вистачати ў основах родо-витої «моуи; тоді вона належне буде «удоволати всім її валнішим трибам і помісцим ўхлкам. «Скриз'же ў Славан'ському «світі не так са «робилос'; заакого «удан'а і нас це лихо «неминулос: Бо всі наши Літературні працююці були вихтобани ў основах дуже спсотої «моуи, тогодної-писемної чи Бібліскої, і не мали «змоги цуратис' того, ўвишо заталис', аж з самдого ще «малку. Бібліскоїж моуи, вони трималис', як побажно-сватобливої, найбільш значної і «скриз' звичаної по Літературних працях. А мова жива була «забута, бо нелатуге «складалас' з'основоюми мерт-вої; так вона собі була «кинута, аж до нашого «часу. Ужажачи «на це, не пхел'на буде «та річ навіт', коли а скажу, шоб, «затакого «удан'а, не ўнас, не ў Ляхів і нідє «по Славанах досиж не має, та не буде достотної «писемниці: бо всі складанці цієї «праці трималис' осноу не своєї родовитої «моуи.

Обачеж, заугет' цих недоміток, наши працююці, а насьвичніші з них, перші нані *Филолог Пам'я*

«Беринда ¹⁾), — були преслаўними велетніми «лїду Славянського. За такими «змогами і згодами величних спомогачє, здаєдїа «каб рїч не вибросталас' і «каб не доуєлас' до бажаімого і достотного «скутку? Талєж, гїа, гїа! О нїде праўди «дти! Нїчогож бо «з того неўскурала наша посполўдна «моуа; і блїш пєут'а «наталас', нєвуж доброго «надбан'а: Бо залучилос' до неї чимало таких слєу, «ки дуже важки і нездатні на вимоу «нашу. Істоўнеж навїт' і те, шє Ладська «моуа, обцєм з Ладскимж лихом, — важкоу «хмароу «носилас' по наших Українах і не без того «сталос', шєб важка «хмара лїнуци неўпустила з себе «де «ки крапєл'ки; т'ажєж тї кроплї і досї «видко; пригрїє сонєчко «ўпрїмне і їх не стане... А шє сї «тїне до Лїхїу, то вони нетл'ки живилис' нашоу «моуоу, по «кої осноуах вироблїли і бростали «своу, «к-то свїчут': *Клєчєу'скї, Копчин'скї і Лїнде «навїт' ²⁾*), — т'алєж затїли «до себе спїуи «наши і, «к ўже «наменилос', — наш спорїд одїжнїй; а затїчи, ўжибаўт, та похвалаўцїа (наўпрек лїш тїх, «ки не стїпни їм ўтерти «нїса) — шє це їх ласка нам ўсе «надама.

Істоўнеж нам блїш, шє ўсє дожд' ладских вибрудок, заўгєт' лїш, паў на нашу пис'мєнєу «моуу, «ка, з того «часу, почала дуже «пєутис' і до того

¹⁾ Ому першому «дака за вїстачку зкумповїаюго їм послєуїника «Славїно-рус'кого» (ў почаїї XVІІІ-го вїку); «мужє і перша «слава.

²⁾ Лїнде «кажє: «Шє вони (Лїхї) не цуралїс' нашоу «моуї, не блїзнулї її, а тїл'не вироблїли «своу по нашоу, «коу буд' писанїї нашє слаўнїй Статут.»

заўажчина «була Церкоунославянскими, Ланскими, Ладскими і Грєцкими «слоуами, шє до гїча ўневїчилас' і була «покинута; а посполўдна «моуа ўнерушилас', жїує і, «к свїтоблиуї данок Божїй, жїтїмет', аж покл' Свїт-сон'цїа, на вїк-вїчнїу «хвалу і даку «ому Ёдиному! З-поки Свїт-праўди, «волї прос'їу скрїз' по наших Українах, тєтє засамого нївеличного і преслаўного Гєтмана «нашого *Зїновїа Богдана «Хмїлниц'кого*, аж до тепрого «навїт' часу, чимало чєго перебувало «з нами; чимало чєго примїуб «казати про «своу «родину і слаўнїй лїд Козакорускїй, т'алєж, шкєда! Нетутїа цїа рїч повїна «бути: Ўсїдїма Свїта проспїуа нам ўсе до цїти; а ми почуїмо, та помїркуїмо, шє сї стало і перебувало «з нами! — Тепреж а мушє «казати, шє з того, потонє-слаўного, «часу, Лїтература наша зноу стала повертатис' нїўспак до моуї Бїблїс'кої і ўсє блїш далїтис' від моуї «посполўдної; хоча шє доўго трималас' старє-пис'мєна «моуа, сурїжнїа і дуже «пєсута. Ўшїкоуїайї і остєрбаїй нашє краї зажиў привїмнїм жїтїєм ў «своїх заповїтнїх осноуах родєбїтої «статї. Рїч посполўдна (Respublica), скрїз' тодї опанууалас' ў нєму і, по «свої величнєй «змоги, мала мїс'ц' настаўлїти чи скїдати нетл'ки Гєтмана і ўсї Старшїну, т'алєж і Сїнклїт-Церкоуїнї. Валнїшаж ў нас була *Гєнєрал'на «рада*, — цїа велика «пєгромад' (Громада) промарцїу кожнєй метї і стану, вєспєлєч з Гєнєрал'ноу і значнєу Старшїноу, ўсєго нашєго «посполўду.

Ў цїє погоднї час, шкєли нашї ўсє блїш почали прокїдатис' і зноу фундууатис' скрїз' і по шї-

бич Дніпра Українах; навал'нішиж з них були: Черниг'ска, Переяслав'ска і Коллеія Харк'ївска; Академії: Глухов'ска, Батурин'ска і школа Ніжин'ска (Унежим'ска). А нимж-поки це стало, Київ'ска Академія неприпинє вистачала освіту багато своїх свичніших вихтоуцїу, аки назауше зажили собі і нам непохліну славу; небажало на те, що вражи похлини Ізвіцки не минулише; що химородні Уніацки незгинули до гича: Шеж вони, чи-доуго, нишком трималис' у нашим краї, а нагірш на Спадні ого; і що, за похлинами цого оліха, школи наши нераз падали у великих пожегах. Талеж, за доброу раду преславного Сінклита Церковного і здатнещирого на сватобливу змогу нашого посполуду — худко ці школи зноу вигорталис' з марних руїн і показніше будувалис', нажак і скаржинє Ізвіцкому Уніаству.

Так були славні у побузи світочи віри: Ісї Трофимович ¹⁾ Сафронї Почац'кї, Інат Оксенович Рафаїл Заборов'с'кї, Лука Канашевич, Св. Інокентї Кул'чин'кї ²⁾ Інокентї Гизел', Варламї Лениц'кї, Захар Карнилович, Тарас Земка, Осип Кононович, Гервасї Лиц'ев'с'кї, Маркел Радивєв'с'кї, Америкосї Ушневич, Гаврило Домец'кї ³⁾

¹⁾ Богослов.

²⁾ Славний Козанець.

³⁾ Фундатор школи в Сибїрї (тамж і Рус'ко-Монгол'скої).

⁴⁾ Свичний казанець.

Левас'кї ⁵⁾, Варнаї Валатков'с'кї, Феофилакт Лопатин'с'кї ⁶⁾, Антон Одинович, Антон Стахов'с'кї, Ларіон Роголев'с'кї, Сл'вєстр-Волин'с'кї, Феєс' Сморгев'с'кї, Епифанї Тихор'с'кї ⁷⁾ Феофан Прокопович ⁸⁾, Лазар' Баранович, Св. Дмитро Туптала-Ростов'с'кї ⁹⁾, Сл'вєстр-Глоуац'кї, Пучек-Григорович ¹⁰⁾ Осип Тукал'с'кї, Максимович, Фелюфї Лещин'с'кї, Леванда ¹¹⁾ Степан Авор'с'кї і богато, богато оше оуших, других, аких наша Усїдіма ніколи не забудє у своєї праудї ¹²⁾.

Проміж ними, ак жар-злато викудаїца: Свїтї Дмитро-Туптала-Ростов'с'кї, — вистачивши своу достотну прауду: «Житє Свїтих» (Чети-Минєу) аки прихліне вироблау бїлш нуж задваїат' рокїу; винж написау і «Бїблїску Хронопис». Осип Тукал'с'кї, Інокентї Гизел', Лазар' Баранович, Степан Авор'с'кї, Зертис Камен'с'кї, Сл'вєстр Кулабка; Вар-Сау Сковорода (Філософ і стежник пра-

⁵⁾ Він, ак свичніший, був посланїй в Пекин (1715-го р.).

⁶⁾ Тажко здрочейї за прауду.

⁷⁾ Фундатор Бїлгород'скої школи і Харк'їв'скої Коллеїї.

⁸⁾ Великого розуму, т'алеж переплут і химородник, кат добрих і славіних віри людє: Авор'ского, Аноє'кого, Лопатин'ского і друг.

⁹⁾ Назначий казанець і Богослов.

¹⁰⁾ Філософ і Богослов.

¹¹⁾ Значий Казанець.

¹²⁾ Читате: Усїдіму сватобливої Літератури Армакаріа; і Усїдіму Київ'скою Браствя, Асочин'ского.

Уди) він вистачив «Алфавит Мира»; Феофілакт Лопатинський, тажко задручений за правду; Святий Інокентій Куличинський, Леванда і наперсладний і величний наш Грегор Кониский, — вистачивши правдибу «Хронопис» чи «Усідіму нашого Краю.» Ця диубо-рич праця, як сватоблива казан' божої пради, проспівала славу нашу на учунé Усого Світа.

«О та слава скріз' почута,
 «Николи не згинє!
 Бо те тлієки ў світі єгине,
 Шо хліве і тлієе!...

Ця праця, згорнувши ў себе правдибу перебутки нашого Усідімного жит'я (неначе величну казан' нашої дол), спілас' нам на разугу, як Божа рада, щоб ми знали, шанували і добреб тамили, як са ў Світі повертати. На цю річ, вона повина заўше з нами єбути, як те наперше сватобливе слово, чи як наперше благане обрадне-спарного єсерця.

Велики, на диубо Світу, були ці праці вихтобциў нашої родини; неполажна їх слава бучно пронєслася од моря до моря, од зорі до зорі; скріз' пром'ни їх світа витручали єтуми, — ў яких позакоуиз тоді Уєс' лід великого Студ'ня.

Шо року, рясно вистачали їх ноуи і запоуіт'ни наши єшколи; шо року, чимало засилалос' їх до Москви, Петербурга, а часом і за Країницю¹⁾. Скріз',

¹⁾ У Буларі, Сербі, Милтані і є др.

дєб вони не були, дєб са єнеповертали, заўше достоту єтрималис' на раду єтому Краю і, як свичній лід, николи не цуралис' доброї і належної праці, не ўчужим краї не дєнде, ни ў Сибєрі єнавіт', — куди їх, загла свиччєн'я, засилали єудовол. Скріз' по городах Студ'ня²⁾, куди їх дола залучала, вони заводили і розбростували єшколи на добре свиччєнє єлуду; а своїм житєм і достот'ним казанєм сватобливого єслова, привєртали до Сват-вєри велики єотари затажних базувиріў і виччєп'ниціў, з'акими єдоті негич неєєкурала нїака єзмога Бєрла. Часом, ін'ши з них покладали єживит'є свє стєжучи вєрсну правду Божу. Багато, єж багато, нечим неєудачимої єкористи, зажиў з того лід Студ'ного Царєт'ва! бо єєи вал'ніши єздоби єого, а промж ними, музика, ємоуа вєроблєлис', як кожній за добре знає і бачє, не без нашої похлини і пил'ної праці.

¹⁾ Москви, Петербурзи, Твері, Нойгороді, Рязани, Арслаїли, Костроми, Архангєлєски, Пен'зи, Тобол'єски, Смолен'єски, Іркиц'ки і є др.

IV.

Так са було чи здадного ўже часу чи, ледўе, не з пачатку XVIII-го віку, ак ўсе нашы свічнішы і слаўны неўгаразд лўде, притўмом поп'аміс' на понталу чужої праці, хаўчы своё рідне і снадне ласўчис' няк непритўлним і непритаўжним до нашых заповіт'них осноў родоўітого абут'а. Ўсе пішло ў розгардіах і, не змаўшы собі рады, потаўгоса ў ростіч. Не Кіў і Тёплин-Кра, ак рідна ўпрымна нённа, пригортали наше сёрдце до свого заповіту, а іншы міс'ца ласили нас; і осноўи неўчёмного *Космополіста* закопошилис' ў сёрці нашым; затлумленіж очи дивилис', та не бачили навіт', шó са стало з нами і акэ це маўреўо ми стажимо...

О га, га! Та нідэ праўди дити! Сёрцеж чоловіче не ака кулбака, шó коли азочыш, то і выплўснеш з неі ўсе, шó вона мала; а при потреби, надмеш і чим трапица, по змозі: «Чи горлкоў чи пивом, а чи іншим ў світі дивом?»

О нн! Тó кра, де сёрце наше порозвинулос' і стало знати Бога; де стамки наши прокинулис' і,

ак бджола́та, заласне полинули на гарні роскоши квічатого пола; де сёрце наше щилне эжилос' і витрималос' ў приміс'цних о́го заповітах. Тó кра, рідний кра!—св́ата осноўа нашого жит'а. Виплўснути о́го з сёрца, немаё ў світі змоги, бо сёрцеж не кулбака: поўагом воно абросталос' і поўнилос' св́атоблиўим мёдом рідного заповіту; і висмикнути о́го, хіба висмикнути житё, ак нема змоги висмикнути дуба, неўрбаўшы о́го цапў...

Так сталос' і з нами: не стаміўшы того, покинуўшы, за-гла мари, св́і рідний кра, ми не покинули своіх душевістых ўжиток і, ласўчис' на працў ў чужы, ми розсолоччуўали гир'ку вóду своім мёдом і вистачали ў праці своё щире житё; натужне висмикуўали шкулні о́сноўи своі, аж поки марне не позакаубли на ростані св́ита, не маўчы собі рады і доброї ўдаки. Та не диво! А́коіж даки сподіватис'? Горазд-ше, шó не ўсім чубр́а ўтерли... Бо хтож примушаў нас орати поле по багновицах і, щирим сёрцем, натрату есіати своё родоўе насн́а, коли воно несплодица, а марне эгине? Тим часом добри міс'ца, ситоўно́го ра́сту, пусткуўчи бажаўт' нашої праці, а ми не бачимо, а ми нечу́ймо... і варт лўд'скої глумоти!...

Га, га! Багато примўб а шó казати, та виба́чате, загаўс' ўже, а не маў кóли; треба вернутис' до своі́ ричи: ў того́днў добу, Літэратура наша, ак наменилос', неўажá на ці величнн, неўгаразд, пра-

ці, побагом все дала нас від моєї посполудної. Наши працюючі всі притомом потаглили за іншим ласом і не було кому очкнутис та подивитис на наш бростливі і гарні данок божий. Позатлумилили наши очі, ми са не таміли і про те не дбали, що в себе мали; та пішло наше з світа, як лист по воді. . . .

І сталося тоді все більш вже визначатис розраїне нашого краю на дві лахи: *Східну* і *Спадну*; а сперш не чулно нам було це розраїне і ми не дуже уважали на Андрусоускій трактат 1667 року, бо були розраїні, не начеб море щпом; а тепре? Тепре не та вже річ навіт: З Гадамаством згнула остатня облаха нашого посполудного іднаня і, з тогож часу, обідні наши України почали ўживати не односну навіт долі; минуло наше ўсідимне житє і почали ми псути, як окобита горлка вибрудками води, чи кбасу.

Некчемні пдохлині закрутили веремі і, не начеб вітри, почали обурхати в причилє наших паланок: *Волин, Полска, Чернискої, Харківскої Курскої* і далі на східен. Ці пдохлині, в дві лахи, заносили до нас з своєю обрудою і чимало інших слоў, акими порошили і смічили нашу посполудну моу. Галеж моу не полоуа, — шакі вітер її не вивіє; і хоча в причилє паланок вона і дуже спсула, а таки не згнула і не згине, бо моу не полоуа.

Деж не було цих пдохлин, і вадливого обурханя, там ўнерушила чиста достотна наша моу; то-

рч: в *Київочиринскої* паланці, *Подолі, Покуті*, в придніпранских місцях *Полтавскої* і скріз, ген далеко, по Дніпру, аж до самої навіт *Таври*; в *Черноморі, Поморі* і скріз по селах наших *Задуняччї* і *кошах Козацьких*.

Літератураж наша, далучис від моєї посполудної все більш хлилася до Церковнославанскої; а, за остатного Гетмана нашого Кирила Розумоуского, згола звелас вже на суто Бібліску¹⁾ і латвє зідналася з Літературою Московскою, бо односна була в основах і бросталас вихтоуцями нашоїж родині, акі вистачали свої праці по всому Свту Славанского житя.

Так навіт звелас наша стара Література далучис від живої-посполудної мої і, немаючи собі підтримки, — звелас, та згнула; бо з тої руми, на яку вона стала, зпочатку ще ўні, не повиїна була до іншого skutku звістис: далилася, псулася, та згнула.

Тім часом посполудна моу, не уважа на те, що була покинута, захаана (та те більш тими, кому не важко навіт і душу свою кинути), побагом собі вироблалас і бросталас промж престолудом, обцем

¹⁾ Це сталося знати ще з 1729-го року, коли наказано було передрукувати всі наши книжки, писані і всі Літературні праці на Бібліско-Московську річ, з їх витинками; і коли наказано було свіччитис по школах наших тої мої. Про це наказне передрукування каже Шерер.

з жи́вими осно́вами о́го запо́віт'ного «жит'я́. За́акого «у́дан'я́ і скрі́з'ніх помі́с'цних по́хлин', визначило́ «у́ великому́ нашому́ «Кра́ї, а́к то́ на́менило́, чи́ мало́ «помі́с'цних мо́в.

У́сі ці помі́с'цні «мо́ви, мали́ і ма́йт' свої́ пособ'ні «витинки́, з чималими́ «ухилками́; скрі́з' по́ цих Укра́їнах і́ свої́ пособ'ні спі́ви, думки́ легенди́ і́ було́ сво́є «сіді́мне житє́. За́ такими́ роско́шами́ нашого́ «кра́у і́ ра́сними́ «оздобами́ посполу́дної́ «скарбниці́, наша́ родо́бита «мо́ва не́ по́уи́на «була́ до́вго ту́лати́с' по́ за́ку́тках сво́їх, а́ стала́ визначати́с' і́ худо́кно «квиччати́с' по́ великому́ «полу́ Сви́ц'кого́ «жит'я́. У́гаразд-же́ «Бо́же, Тво́є́ нам зго́же!.. Бо́ настала́ «доба́ бажаймо́го скутку́: Прокину́ло́с' «у́ писме́нних пра́цях́ досто́т'не́ «сло́во і́ наша́ родо́бита «Лі́тература́ стала́ вистачати́с' на́ світ Бо́жий, а́к де́н' по́ но́чі.

Першу́ «сла́ву на́ цьому́ «герці́ зажи́в собі́ Полта́вцї́ наш пан *Котля́ре́вський*, вистачи́вши́ світу́ ви́ршований «Ене́иду» написа́вши́ її́ тако́у мо́вою, а́к Слобо́джан ка́же свої́ «побре́хєн'ки; а́ далі́ почали́ «писати́: *Мотил*, *Осно́в'я́нєнко*, *Писаре́вський*, *Шере́вєра́*, *Артемо́вський-Гулак*, *Корсун*, *Алекса́ндров*, *Макаро́вський*, *Петре́нко*, *Ходо́ковський*, *Мазу́кевич*, *Боро́вико́вський*, *Максимо́вич*, *Іс'ко-Ма́тиринка*, *Ку́лиш*, *Митли́нський*, *Карпе́нко*, *Ше́вченко*, *Забі́ла*, *Гричу́левич* і́ др.

Чимало́ і́х пра́ц пови́стачено́ ў́же́ Сви́ту; а́ трохи́ не́ сті́кнє́ж зда́вна́ чика́йт' ці́ споді́ванки́, чика́йт', та́ броста́їца́. У́сі́ ці́ пра́ці́ писані́ на́ помі́с'цних наших

мо́вах, а́ на́більш на́ *Полта́вської́* та́ *Хар'ківської́*. На́гарні́ши́ж з них́ ті́ наві́т', «у́ а́ких витрима́на бі́льш Ки́ївочигринська́ мо́ва; так «у́ пра́цях́ пані́в: *Артемо́вського-Гулака́* і́ *Ше́вченка*, ми́ бачимо́ таки́ ў́же́ визначки́, а́ких сперш́ не́ було́ і́ нечу́ло́с' по́ мо́вах це́бичних.

За́у́гєт' цих пра́ц', писали́ і́ пишут' ви́хто́вці́ нашого́ «кра́у і́ на́ ін'ших́ ще́ мо́вах. Ці́ пра́ці́ вели́чнє́ і́ за́у́ше́ вартимут' досто́т'ної́ «да́ки; та́ ні́де́ пра́вди «ді́ти! Вони́ ва́льні́ши́ нам за́ всі́ «побре́хєн'ки́ та́ балу́табє́н'ки́, де́-чого́, хоча́б і́ на́ рідної́ «мо́ви. На́ва́л'ні́ши́ж з них́ пані́в: *Марке́вича*, *Гого́ла*, *Бодя́нського*, *Максимо́вича*, *Ча́кві́вського* і́ друг. Ї́м наша́ на́прихлі́н'и́ща і́ на́по́бажні́ща «да́ка! Ї́х ласка́ і́ до́те́пна «пра́ця́ разгорну́ла «о́чам нашим́ при́поли́ марно́ї́ «пелє́ни, а́ко́у зда́вна́ було́ поза́г'я́те́ «сіді́мне́ наше́ «житє́. Вони́ нам вистачи́ли́ ў́се́, про́ шò́ ми́ тлі́ки чу́ли, та́ не́ досто́ту «зна́ли і́ не́ худо́кно ще́ за́зна́ли, коли́б не́ і́х по́бажна́ «змога́.

Хоча́ Ки́ївочигринська́ мо́ва не́ дуже́ визначалася́ сперш́ «у́ нових́ Лі́тературних́ пра́цях́ наших́, бо́ а́к на́менило́с', обі́д'ви́ наши́ Укра́їни́ не́ одно́снє́ «до́лу́ ў́жи́вали; та́ле́ж така́ бростли́ва́ і́ гарна́ мо́ва не́пови́на «була́ ни́шкати́с' і́, «у́ згодні́ час, почала́ нам визначати́с' сво́їм ра́-бо́же́ ра́сним по́лем. *Прибу́ра*, *Ча́рї*, *Куря́*, *Черни́шкино* і́ друг., «у́ сво́їх за́ласних́ поспі́вах́, ви́казали́ нам всі́ роско́ши́ це́ї́ гнучко́ї мо́ви, спі́вучо́ї і́ зда́т'нішо́ї «до́ розмо́ви.

У́жа́те́ж панове́ і́ чита́те; на́ цу́ рі́ч, а́ ква́пийс' і́х вистачи́ти «Сви́ту, «мірку́ючи́:

«Що то, хто таме,
«Не то, що тагне...»

Вибача́теж ме пано́ує, вашѣци ꞡпрошу; та неха́
буде ваша ласка до за́уше вам прихіл'ного, —

—М. Куцо́го.

Житомир.

20-го Квіт'ня 1857-го року.

ПОСПІЇЄ

НОЎОГО І СПОЗАДАЎНОГО ЗАПОВІТУ.

Чимало з но́вих спіу, вистачиних тута, здавна вже
і, мабу́т', блиш ак за н'ати́аці́т' рокіу наві́т', добре
спіда́уці́а скрі́з' по наших Українах; тількиж частіи
трапа́ціці́а їх чути по дес-бич Дитра.

СЛАВА КОЗАЦЬКА.

Наша слава Козацька,
Ні, не загибає!
Що гуляє наша доля,
— Бог єдиний знає!

Що гуляє наша доля,
Од полудня до ночі;
Скаче, грає шість співає
Огож козак охочий!

«Неніц! Козак гуляє!»
«Бразчат' ого гроши;
«Волос чорний, сам маторний,
«На личку хорощий!»

«Чорнобусий, — жупан кущий,
«Викидає виліоти;
«Скаче, грає шість співає
«Аж заўдає охоти!»

Миж козаки «молоді,
 Ўсі одного «Коща;
 А хтож бо «нас не кохає, —
 — Тручамо «до чорта!

Маім коні, маім зброю,
 Ёдиною, ёдиною —
 «Седм'це «червоє,
 — Седм'це «червоє.

Аж на коника «сиди́са,
 Низен'ко «клони́са;
 Буѳаж мила «здорови́ка!
 — «Бо до́сит нажи́са.

Вонаж плаче, та ще «гирше,
 Шо «клони́са нагарни́ше,
 З жалю «умли́ає.
 З жалю «умли́ає.

«О побачиш Козачен'ко,
 «Та шож тобі «буде;
 «Бо тиж мене так зле «зради́ —
 «Баче Бог і лю́де!

Аж на те́є син-козац'кій!
 Нема «хліба, то ім пла́чки, —
 — З голоду «не згину!
 — З голоду «не згину!

«Шоб на тебе, «Козачен'ка,
 «Ўсі лишев'ки «спали!
 «Та шоб тебе, «спісла мене,
 «Ін'ши «не кохали!

А з «усіх ціх лих повискочу,
 Ў та кохатис' бл'ш «не зхочу;
 Ў ін'ших же то «буду.
 Ў ін'ших же то «буду.

Нашаж слаѳа «Козац'каа,
 Ні, не загибає! —
 Шож гулає наша «дола —
 — Бог ёдиний знає!...

Шож гулає наша «дола,
 Од полуд'на «до ночі:
 Скаче, «грає ще спіѳає...
 Отож козак охочій!

Гулѣ душа козацкаа
 Гулѣж моѣ мила, —
 Бо гулати козакоуи,
 До жаги приспмо!

Гра́ж, гра́! От закину
 — Зараз ноги, — аж за спину,
 Шо́б свѣт здѣюва́са,
 А́кїй козак у́дава́са!

МАТОРНІЙ КОЗАК.

Гра́, гра́! От закину
 Зараз ноги, — аж за спину,
 Шо́б свѣт здѣюва́са,
 А́кїй козак у́дава́са!

А́кїй наро́ди́са,
 — Зау́зат'ни́ши у́ свѣті,
 Шо́ дѣб не згоди́са,
 — Скри́з' сла́ви нажи́са.

Та́ гарнїй, маторнїй,
 А гнучкїй а́к лоза;
 Татарви́ж і Ла́хам, —
 А́к вола́м заноза́!

Зараз гукну, зараз стану
 Ви́лоти пу́скати;
 А́ хто зхоче дивитиса́ —
 — О́хоти за́удати.

О грѣж, та гуля,
 Козацька душа мила!
 Тві час!... набажя,
 Коли горе за плечима!...

Грѣж, гра! От закину,
 Зараз ноги,— аж за спину!
 Шоб світ здивувався,
 Акий козачен'ко в'дався!

Гра, гра! От закину,
 Зараз ноги, — аж за спину,
 Шоб світ здивувався,
 Акий козачен'ко в'дався!

Як гуля народився,
 Такий завагав у цим світі,
 Шоб дѣб не згодився, —
 Рясно слави понажився.

Та гарній, маторній,
 Гнучкий дуже, як та олоза,
 А Татарви Лахам, —
 Нудніш, як волам заноза!

Гя! Гукну, та стану
 Зараз вистрибки пускати:
 Нехайж кажут' луде,
 Кому дѣ долі шукати?

БРЕХНІ.

Ї казали вражи «луде,
Шо а замж не пиду;
Аж посиу Василечки,
Ї зеленесен'ким саду.

Ї васил'ки «моі,
Ї Васил' при мни, —
Пек ого «матири!
Сподобаўса «мни!

Сподобаўса «мни,
Ї ўкохаўса «мни,
Хоч і кажут' вражи «луде...
— Ха на лихо «себі!

А чи пиду, «чи ні,
Ї сеж ми Вас' при мни...
Пек ого «матири!
Сподобаўсаж мни!

Привернуж а ого
«До сердан'ка «свого,
Ак ўбарус'-спораджус'
— Та добудус' цого!

Накуплў по крамах,
— Аж замриў ў очах!
— Прибарус'-заплитус',
Шоб аж ўзаў ого «жах!

На копку «ксамиту,
А на шаг намиста;
Неха кажут' вражи «луде:
«Акаж джунджўриста!»

Неха кажут' собі,
А ми Вас' при мни... —
Пек ого «матири!
Сподобаўсаж мни!

КУМАСА.

От бо дуж а до Кумасі,
 Бо ў Кумасі слоўа ласі,
 Самаж така чупурнен'ка,
 Ак квітон'ка гарнен'ка!

От бо ўжеж а і ў Кумасі,
 А ў Кумасі чмоки ласі;
 Чорні броби, а очици,
 — Тийж ак блискавици!

Жин': | Здороў сэрден'ку пил'нен'кй,
 | Козачен'ку мі милен'кй!
 | Чорноўусй-гарнесен'кй,
 | Між голубе сиўесен'кй!

О Кумасу, о сэрден'ко!
 Ос' бо а тві козачен'ко!
 Ос' на тобі чэревички, —
 Не жахасá не гички!

Акиж вони гарнесен'ки,
 Червонен'ки, малесен'ки!

Нумо, нуж бо, моа' естапа!
 Зузулен'ка моа' гарна!
 Нуж чмокнимос'! А хто ўзнае,
 Ха' облизна' вэхапае!

За такіі чэревички,
 Чмокну тебе тричи ў вічки!

Натан'чимос' молодичка, —
 Наша волá, наша 'ничка!...
 Кохáмосá, 'женихáмос'!
 Наша нічка, — не жахáмос'!

Кохáмосá — 'женихáмос'!
 Наша 'ничка — не жахáмос'!

Гопки двічки, чмокни 'трічки!
 Накохáмос' цэй 'нічки!...
 Гадукаж стрибну 'достоту,
 Бо тиж міні краце 'злоту!

Гопки двічки, чмокни трічки!
 Накохáмос' цэй 'нічки!..

Ходиж, ходиж, мі розмаў,
 Ходиж, сэр'це, — 'бо кохаў
 Ходиж, чмокну, — 'бо бажэў!...

УКРАЇНКА.

На березжкѹ ў стаўка,
На плазоци ў млинка,
Плахтѹ «прала дѹчина,
Плєскалас', ак рибчина,

Та бухнула «незхич ў воду...
— Шкода «згуби, — мала ўроду.
А не було «там нікого,
Коло стаўка «глибокого.

Кричит' проби її «мати,
Шоб дѹчину «ротѹвати;
Кажє: «що за працѹ «цѹў,
«Аж дѹчину «подаруў!»

О дѹчина «родлиѹа,
Ружнааа «чорнобриѹа!
Очин'ки, ак «сон'ки;
Губон'ки, ак ружен'ки;

Ручен'ки «блєсен'ки;
Нижен'ки «малєсен'ки;
Гарна, ак квітон'ка;
Ласна, ак чарон'ка!

Та ак гарно «размоўлаа,
З козаками «жартѹвала,
З козаками «молодцями
Там-то жажно «притан'чала.

А козак тут і згодивсѹ,
Зараз ў ставок опустиўсѹ;
Ўхопиў швидко вин дѹчину,
Витѹг її, ак рибчину.

Гє! Козачен'ко «родлиѹй,
Молоден'кїй і жартлиѹй!
Ўсон'ки чорнесен'ки,
Чубик тѹи круглєсен'кїй,

Жупан тѹи синєсен'кїй,
Шапочка «сїѹєсен'ка,
Червоної «чобїцї
І шабел'ка «при боци!

Стерєжисѹж, дѹчино,
Моѹ гарна «рибчино!
Одна сѹди «не ходи,
«Не плєщис' коло води!

Бо аж тебе кохаю
— «Своє серденько даю.
Гля горного твого стану,
Що збажгаю, все достану!

Вечор а буду облизенько, —
Видиж до мене серденько!
Видиж, види не жахас',
Зо мною поженихас'!

О Козаче гарнесенькій,
Мі голубе сиуєсенкій!
Кохас' у мене, як сам знаю,
Пожарту же, як бажаю!

За твою а працю тую,
Усьогож тебе прощаму!
Барвинокку зелененькій,
Козаченьку мі миленькій!

Усон'ки чорнесенькі,
Сам такі гарнесенькі!...
Колиж оце долі мої,
То нехай а буду твої!

КОЗАЧКА УКРАЇНКА.

О дівчина, моя квітко,
Гарна, гарна Українка!
Твоє мова, як джорелце,
Стиха лідя, лідя у серце.

Тиж Козачка — дівча волі,
Нерозрана у свої доли;
Твоє серце хоч не має, —
Тимж так упримне раду дає!

Тиж козачка чорнобрива!
Горда масна і уродлива!
Ак когоч ти сподобаюш,
— Пил'не, спарне вик кохаюш!

Тиж достотна Українка,
— Козацького жит'я зрка! —
Свитиж серце у рідним краю, —
Не цурас' свого звичаю!

ПРИКЛАДКИ.

Ї буѣ, та не ма, —
— Поіхаѣ на річку;
Колиб ѓго чорти ѣзали, —
— Поставилаб свічку! —

Ї тиж знаѣ, на шѡ ѡбраѣ,
— Аж не тоби ѣриѣна!
Бо ти швец' вражїї син,
А аж бондарїѣна!

Аїї бїс чоловик,
— Такаж ѓго ѣжинка:
Намочила штани ѣ рїцї,
— Та шѣ ѣз понедїлка....

С О Н.

Хѡде ѡсон поз вїкон,
А дремота ѡколо плѡта;
Питаїцѡ ѡсон дримоти:
«Деж матимеш ночувати?»
— Там де хата ѡтеплен'каѡ,
— Де дитинка ѡмален'каѡ;
— Там матиму ѡночувати,
— Дитинѡн'ку ѡколихати...

* *
*

Нагадало́с' вражй ба́би
Молодо́у ѿбути :
Натикала ѿза намітку
Зєлено́ї руги.

Рутож мо́а, рутож мо́а,
— Рутаж зєленє́нка! —
— А́ж думала шчо́ а́ стара, —
— А́ аж молодє́нка!...

* *
*

Ќ і́хаў а́ через море
Драбина́стим возом ;
Оглану́са́ пєред са́ба, —
— По́бна лў́лка ра́кіў.

* *
*

Ќ заспўаў соловє́ко,
Ў са́ду ѿна лому...
Час то́би ѿнави́жє́нй,
До́ дому! —

Ви дў́чата та голу́бон'ки!
Ви дў́чата та голу́бон'ки!
— Куди дє́те? — та по́губон'ки
Хіба́ж ви нас та не зна́йце,
Шчо́ ви же́ нас та пита́йце?

Через ле́ дубинка ;
Сталас' ѿму ѿно́уинка ;
Гєдз' коро́ўу ѿкрутиў,...
А дў́чина ѿхоро́ша,
Ўподо́бала ѿДоро́ша ;
Траву рвала ѿтє́латам,
Дала хустку ѿхло́патам.

Ќ смутку́ж мй, смутку !
Ќ смутку́ж мй, смутку !
Та дала хлопца́м хустку !

Осичина об'єрезина,
 Ї мене плахта мережина;
 Мін бат'ко придбаў,
 Шоб козак сподобаў,
 Мін мати одала,
 Шоб долод'на була!

Володар', Володар'!
 Чи дома господар'?
 А а знаў, шò він дома;
 Сидит' собі ў кінці стола;
 Ому кицька грає,
 Хвостиком має,
 Ак мак процвітає...

ТЕЛІТКО.

Сестри-вечір добрички! Чи не телітили ви нашого обачатки?

— А акеж ваше обачатко?

— Під білен'ким череуєн'ке, на рабіку хвостик, а на мутузці шійка.

— Ге! Воно під нашим ночем стогувало; а брехи ак запсұкали, вонож піднало лози, — та побігло ў хвист.

ТЕЛІТКО.

Добри-вечір сестрички! Чи не бачили ви нашого телітки?

— А акеж ваше телітко?

— Під череуєм білен'ке, на хвостик рабен'ке, а на шійці мутузочка.

Ге! Воно під нашим стогом начувало, а псұки ак забрехали, вонож піднало хвист, та побігло ў лози.

ПІЇНИКУ.

Кукуруку піїнику на току, —
Чикаж мене діучино до року!
— Хібаб же а розуму не мала,
— Шоб тебе до року а чикала.

Чикалаж а тебе вже удоволі, —
Кохалиса Парубче по волі;
Та шоб таа слаўонка не стала, —
— Нехаж буде так, ак а казала!

О діучино, сєрденко, не жарту!
Не багато гайтис' — поміркѣ:
— Ак матимем Божого Василя,
Зробим сєрце гарненке весм'я.

ДАМ—ДУХУ.

Ї по синах — дрибу, °дрибу,
Ї по хаті — дрибу, °дрибу, —
Нєнач а вару °рибу;
Нєнач а вару °рибу;

Дам духу °закаблуку;
Закаблуку °духу-дам;
Достаниїа °перєдам!

Заприджѣ а пнуру ѣ сані,
Та поїду до Оксани;
А Оксана рада °буде, —
Горлонки °роздобуде.

Дам духу °закаблуку,
Закаблуку °духу-дам,
Достаниїа °перєдам!

Заприджу а пнуру ѣ виз, —
Та поїду по роги;

Вонаж виз поламала,
Аж рогозу не набрала.

Дам духу... і дал.

Ак затан'че риба з раком,
А петрушка з пустирнаком,
А цибуля з бураком,
А дівчина з козаком;

Капустиця дивуїця,
— Ак всім гарно тан'ціця!

Дам духу... і дал.

КОЛИБ.

Колиб не пиў, менеб не биў,
То тебеб кохала;
Тодіб тобі, шó-неділ,
Ї головон'ці с'кала;
Головон'куб змила,
Сорочен'куб дала,
Розчесалаб кучирєчки,
Та поцлуґала...

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ ім. І.І. МЕЧНИКОВА

* *
*
О вжеж мені докучили,
Чорні оброби і кучири!

---

* *
*
О під лісом — дубиноу,
Косиў ачмен' сокироу;
А дівчина громадила, —
Козаченка принадила.

«О козаче черноубуей!»
«Чомуж у тебе жупан куцї?»
— Менєж дівки підпоїли,
Та жупана підкраїли.

---

* *
*
О дівчина Кумина,
Поїхала до млина;
Зачипила сухї пен',
— Та стоїла щмії ден'!

ВИЧУАНКА.

По дорозі жук, жук,
— По дорозі чорній;
Подивиса́ж діучино́во,
А́кій а́ маторній!

А́кій а́ маторній,
І́ в ко́гож а́ уда́са́?
Хіба́ж даси́ ко́пу гро́ши,
Шо́б поже́ниха́са́!

По дорозі галка,
— По дорозі чорна;
Подивиса́ж козаче́нко,
А́каж а́ маторна́!..

А́каж а́ маторна,
Гнучка, чорнобри́га,
А́к побачи́ш, а́ж заплачи́ш,
Шо́ а́ вередни́ца!..

ХТОЖ ВИНИ?

О́ тиж пéш, мене́ обéш,
За́ а́кіі́ вчинки́?..
Шо́ а́ж то́бі не́ напра́ла,
За́ рік три́ починки́?

О́ден пра́ла о́до Рі́зтва́,
Други́ до́ Мико́ли;
А́ а́к тре́ті́ почала́,
— Бу́де о́до́ Покро́ви!..

Не́ сама́ж в́се а́ пра́ла,
— Ку́ма підмо́гала,
— Бо́ і́ дала́ пшо́на́ миску́,
І́ три́ шма́тки са́ла.

Не́ сама́ж і́ ку́ма пра́ла,
— Бу́ли о́споможни́ці:
То́ за́ хлéб, то́ за́ см'я́,
То́ за́ па́ла́ниці.

Хоч купиш веретен,
— Чортмаmotoвила;
Та і тим а худчій,
Пчку підтопила.

О ти пѣш, мене обѣш,
Роспиталиш за що?
Хоч і ти, хоч і а
Обоі мѣдащо!..

Чорт-зна вітки і з ненас'ка,
— Прѣд очима стала Нас'ка;
А аж бідний так злѣкаўса!
— Зараз ъ лжен'ко зховаўса.

О да кума мѣду, }
О даж напитиса. } двіч.

О да кума мѣду,
— Хочє козак женитиса;
О да кума мѣду!
— Козакоуи. . . . .

ЧУХ-ЧУХ.

Чух, чух чумандра!
Чумандриха молода,
Наварила бурака,
Ўкинула чабака,
Ўгодувати козака.

Сип, сип цибул,
Та ўсе те шó добули
Ї кўасол і барбол,
Булюб ўсого шоб ўдови.

Чух, чух чумандра!
Чумандриха молода,
Наварила бурака,
Ўкинула чабака,
Ўгодувала козака.

Трвā-зас'! незмагас'
Чумандрихо нежахас'
Вариж страўу з бурака,
Миж наўкрути гопака?..
Чух, чух, і дал.

ТЕРЛИЦА.

На городі Терлиця сама-тре.
Їж бо ў мене враже лихо,
— Шó ўсе бѣ.

Ў ган' плазоўита!
Бач, погана! Ше сьєрдита.
Ў ган' плазоўита!
Ї плўгаўа, шкапоўита,
Та ше бѣ, та ше бѣ!..
Та ак бѣ!.. Дуже бѣ!
Тажко бѣ! Важко бѣ!
— Ў ак бѣ!..

На городі барболā, до смагу.
Далас' мнi лиха дола, —
— На вiку!..

(Приспiвiок тiбж).

Аж нищечком до барболі по-за хат;
 Лихаж долà за чуприну, —
 — Зараз хап.

(Приспівок тьж).

Чи цєж виїна птаха обідна, шò спїа?
 Чи цєж виїє сєр'це тийє, —
 — Шò коха? . . .

(Приспівок тьж).

Ц И Т Ї Е !

По опен'ки ходила; — Цитте!
 Спідничен'ку згубила. — Цитте!
 О цитєж бо, цитте! Цитте, цитте!
 Та нікомуж не кажите! — Цитте!..

Блукаласà, втомиласà; — Цитте!
 Та в калин'ці схмиласà. — Цитте!

і дал.

О здаєца і не зчула, — Цитте!
 Ак злє-смачнен'ко заснула, — Цитте!

і дал.

Прокинулас', — нестамилас', — Цитте,
 Ак спідничка запламилас'. — Цитте!

і дал.

Пом'яласà, подраласà — Цитте!
 І бруднен'ка злє-сталасà. — Цитте!

і дал.

О́тож ми́н ли́хо ў сві́ті! — Цитте!

Куди́ж саму́ себе́ о́дти? — Цитте!

і дал.

Спогада́ўт' лю́де з ли́ха; — Цитте!

Бо ши́мце́ са́ ўкаже́ з ми́ха. — Цитте!

і дал.

Спідни́чен'ка́ о́бднесе́н'ка! — Цитте!

О́ а́каж ти́ бру́днесе́н'ка! — Цитте...

і дал.

Козаче́н'ку́ вра́жй синку́! — Цитте,

Верни́ж мо́у о́спідни́чен'ку́! — Цитте!

і дал.

Шо́ ўді́алос? — На шо́ з́нати; — Цитте!

Та́леж жа́хно о́спога́дати... — Цитте!

БАНДУРА.

(чи Вичу́анка.)

Гє! Під горо́у, під пере́возом,
Стоа́ла о́дичина́ з свої́м обо́зом. | *дегч.*

Гє, гє! Джу́м, джу́м! Бандур, дур, гоп, гоп!
— Стоа́ла о́дичина́ з свої́м обо́зом. | *дегч.*

Ї споди́вала до себе́ о́хлопца́,
Такого́, смачного́ собі́ о́моло́ца́.

Гє, гє! Джу́м, джу́м! Бандур, дур, гоп, гоп!
— Такого́, смачного́ о́собі́ моло́ца́.

Ї витина́ла вичу́анки о́расні́
Свої́ о́бандури́ — досто́ту о́ласні́:

Гє, гє! *і дал.* . . . .

Ў мене́ж бандура́, та́ не така́а, —
Сло́дкого́ о́меду́ дуже́ о́смачна́а!..

Моа бандура не аби-кому, —
Кожнаа струна, по золотому!

Струниж бандури мої не рвуца, —
Ак не потагниш — вси подаўца!..

Ў СЕМЕНЕ!

Ў СЕМЕНЕ, СЕМЕНЕ!
Не ходжа-бо до мене!
Бо ё ў мене чорні пяс,
Ак укусе, — то «помреці».

Ў СЕМЕНЕ «СЕМЕНЕ!
Не ходжа-бо до мене!
Бо ё ў мене «когутиче»,
Шо ўсё нічку «кукуруиче»?

Ў СЕМЕНЕЖ, СЕМЕНЕ!
Зробиж ласку «гла» мене:
Забі того когута,
— Ха не кукуруиче!...

Ў СЕМЕНЕ, СЕМЕНЕ!
Ходиж сэрце до мене!
Ёж бо ў мене ўсі смаги,
До твоіі «розваги»...

Ќ Сѣмене, °Сѣмене!
 Чупурнен'каж ў мене!
 — Чупурнен'ка хатинон'ка,
 Кра̑ а́рочка ў мене.

Ќ Сѣмене, °Сѣмене!
 Кучира́ѡаж ў мене!
 — Кучира́ѡа аблонон'ка,
 Та̑ ѡ садочку ў мене.

Ќ Сѣмене, °Сѣмене!
 — Чорнен'кааж ў мене!
 Чорнен'каа̑ °короѡица̑,
 На̑ оборі ў мене.

Ќ Сѣмене, °Сѣмене!
 Глибокааж ў мене!
 — Глибокаа̑ °криничен'ка,
 °На̑ пдвори ў мене.

Ќ Сѣмене, °Сѣмене!
 Гарачааж ў мене!
 Гарачаа̑ °паланичка,
 °На̑ полици ў мене.

Ќ Сѣмене, °Сѣмене!
 Солодкааж ў мене!
 — Солодкаа̑ °вишнѡчка,
 Ё̑ ѡ комори ў мене.

Ќ Сѣмене, °Сѣмене!
 Смачнен'кааж ў мене!
 — Смачнен'каа̑ °пампушичка,
 °Дес' схѡвана ў мене!

Гопці-хлопці °до мене!
 Гарачаа ў мене!
 — Гарачаа °паланичка,
 °На полиці ў мене.

Гопці-хлопці °до мене!
 Солодкаа ў мене!
 — Солодкаа °черешен'ка,
 Та ў абочку ў мене.

Гопці-хлопці °до мене!
 Смачнен'каа ў мене.
 — Смачнен'каа °пампушечка
 °Дес' схоўана ў мене!

ГОПЦІ-ХЛОПЦІ!

Гопці-хлопці °до мене!
 Чупурнен'ка ў мене!
 — Чупурнен'ка хатинон'ка
 Кра абочка ў мене.

Гопці-хлопці °до мене!
 Кучираџа ў мене!
 — Кучираџа аблонон'ка,
 Та ў садочку ў мене.

Гопці-хлопці °до мене!
 Чорнен'каа ў мене!
 — Чорнен'каа °коробуца,
 °На оборі ў мене!

Гопці-хлопці °до мене!
 Глибокаа ў мене!
 — Глибокаа °криничен'ка,
 °На пдворі ў мене.

* *
*

О не вітє місяц' світє,
— Віткил' ас'ні зїрки;
Гє! Унадиўсїж козачен'ко,
До чужої жинки!

О унадиўсїж вин,-унадиўсї,
— Ак кабан до жита;
Та ўжеж ому руки, ноги,
— Голоўа побита.

О сїў, схлиўс' на припєчку,
— Лєдўє зводє обоки.
Либон' ому, аж на тиждєн',
Заўдали мороки!

КІТ ТА САЛО.

О унадиўсїж кіт на чужєє сало,
Дотї з ним носиўсї, докил' ого стало.
Господар'-жє пригїдає,
Шо ўєє сала ўбуўає,
— Та салаж смачного;
— Чатувє на ного.

Стиха засїдає, шоб кого злапати. —
Хтож цї шкоду робє? — Хочу про тє знати.
Аж кіт нишкам з позатинка,
До сала чухирча;
Господар'-жє, за-лжен'ка,
— Хап за чуба звїр'ча!

Пєж ти єкотє ходиш, шоб двї нічки маїш?
Пє тиж-бак до мого сала прибуўаїш?
Пє ти ходиш по-затинку,
Підмоўлаїш моў жинку;
— Шоб тєпрє гадаїш?
— Шоб ў руках ростанїш?

Пустиж мене панє, пустиж мї Гетманє!
 Буду тебе звеличати, — покї мене станє!
 На моли буду давати,
 Ї твої жин'ці не бувати;
 Пустиж-бо до дому,
 Не чиниж сорому!

Чом же ти задалегид до молївц' не браўса?
 Ним-коли з моїу жинкоу спїзнаўса?
 Тепреж тебе, ак злапали,
 Назад руки позв'язали;
 Матимеш сто-трас'ці,
 — Шо ходиш до Настї!

О шеж бо за теє нїде не карали,
 Та на ўтори Луд'ски скріз увагу мали.
 Часом станє так-ў припадку,
 Шо ўкохає гладкї,-гладку;
 На горлож не судат',
 Поскубут'-протурат'!...

Присага-же враже блїш ўже не бувати,
 Шоб зноу не злапати, та шкурки не стати!
 Будут' тебе шанувати,
 Рїднї бат'ко, рїдна мати.
 Не ходиж Котусу,
 Не шукї Настусу!

Колиж ти пустиўса, — не жахаўс' того:
 Ўшкодиўс' не чимало, або і нічого.
 Добре твої жинка знає,
 — Ак мене кохає.
 А прїдуж а тїди,
 — Ак злизниш з господи!

ПРИВІТКА.

«Магã Боже «вам!
— Чи радиж ви «нам?»
Õ чи ради, чи не ради.
— Магã Биг í вам!

«Буўã здорóу свату!»
— Замкни жинко «хату!
— Ке лиш ханку «вид лопати,
Свата «привитати!

Жинка «потурає,
— Хату «замикає;
Í дор«аўшис' до куцўби,
— Сватон'ка «витає.

А сват за чуприну:
— Вітã вражї сину!
«Пустиж сватє «не жартў!
«Пустиж! От-бо «згину!»

«Не жартў же «свату,»
— Бо зломил лопату;
«Волищ горлон'ки «дати,
— Свата «привитати?»

Сват того «нечучє —
Охочє «чмутучє:
— Стусанами «по губах,
— Куцўбоўж—по зубах.

«Шó тоби це «стало?
— Чи тебе «напало?
«Та аж твої жин'ци «сват,
«А нãмита твого «брат!»

Хã та чорт не носє,
Туди «де негоже!
Дє хто «просє,-неўчащã;
Дєж не просє,-не буўã.

ГОРІЛКА.

Горлон'ка — задруччиця,
— Зрадлива небого!
Ї зрадилаж ти єна світі,
Та ўжеж не одного.

Хтож бо тебе попибає,
То смутку забуде;
Вин то каже, розуміє,
Гаразд над усі людиє.

Нежахаїца єни пана,
Ні самого Царя...
Тільки гука єна шинкарку:
«Кеж горилки харя!»

Іде з корчми до домон'ку,
Плутає ногами;
Ўпираїца єне-раз ў землї
Носом і руками.

А прійшоўши до домон'ку,
Падне єсеред' хати;
Жинка плає,— діти «плачут':
«Давя тату єспати!»

Прокинеїца заўтра єрано, —
Знає,— шю то єбїда...
Та шатнеїца єпозичати,
— Хлба до сусїда.

Сусїд каже: «Зна ти куме», —
«Шю тиж ємайш діти»;
«Булоб ў корчми єне сїдїти,
«Хлбаб заробїти!»

Колиб не та єгорлиця,
Не та єкоўита!
— Позбаўїлаж вона ў мене,
За сто-доп єжита!

Колиб не та єгорлиця,
Та не та ємокруха!
Не так худкоб а збаўїўса,
Вїд свого єкожуха!..

ПРОХАННЄ.

Ї́ а́ вчора-із вечора,
Та п'анен'ка була,
— Та п'анен'ка була.

Під Авором зеленен'ким,
Та спатон'ки слагла,
— Та спатон'ки слагла.

Ї́ Аворе зеленен'кій!
Не шумиж на мене!
— Не шумиж на мене!

А тиж милї-чернобриїї!
Не сварис' на мене!
— Не сварис' на мене!

А́к ти будеш сваритиса́,
То а́ стану ажуритиса́,
— І старен'ка буду...

Ї́ а́ буду на лжєн'ку лежати;
А ти будеш кра́ лжєн'ка стоати;
Мєнє станеш молоду́ прохати:

Та ўстан' моа́ жинка,
Та ўстан' млозірка,
Ї́ ўстан'ж моє́ сер'це!

Напімоса́ горлон'ки
Та з медом, та з пер'цем,
— Та з медом, та з пер'цем!

ЧУМАК.

О́ а́ж чу́мак нещасли́йї,
З журби ходжу — ледѣе жи́йї;
Волиж роси не зтримали,
— Зараз біднї поздихали.

Сипж горьки жидо У́дко!
З журби трохи погула́у...
Тиж, -музико! Гра́ж-бо худко!
— Бо бач ноги викида́у!

Гра́ж-бо, гра́-бо шпарко, худко!
Чумако́уи дуже жу́тко!..
Неха́ же він погула́е,
— Бо ў кишени дід'ка ма́е!..

А́ж мазницю́ і мазило,
Шо́ від воза одлетило,
За горьку́ жиду́ да́у,
— Бо ў кишени гич не ма́у!

О́ гуля́, гуля́ Чумаче!
Жинка дома не заплаче;
Талез треба провідати,
Шоб́ ўже цого́ не бажати...

Бо кохала жартувала,
Аж від мене гроши обрала;
Тепреж хоче обогатого,
Мене кида ўбогого...

О́ а́ж чу́мак нещасли́йї!
Іду з корчми — ледѣе жи́йї...
Гопци хлопци! І а́ж з вами!
— Ви до корчми? — А́ за вами!

ПРИГОДА.

Їду ж, їду а гороу,
Бачу, — діўка під копоу;
Аж на неї задиўиўса,
Полудрабок поломиўса.

Не жал' мині того веза,
Колиб діўчина взожа;
А тож руда і погана,
Та та веза вполомала.

«Хоч а руда і погана,
Затеж бат'ко вбагач;
«Сім пар воліў ма в загоні;
«Ос' на шії вдукач!

ЛОУИС'.

По армарку вража вбаба,
По армарку впики;
Бода тобі вражї бабі,
Покорчило внижки!

По армарку входила,
Бїду собі вкупила;
— Бїду собі вкупила,
Та за свої вгроши...

Бїду собі вкупила,
— Та за свої вгроши;
Кажут' мині злиї влїде,
— Шо він не хоропїш:

Ї сипїй, і храмїй,
Ї малого вросту;
До церкві де, ше вужи бї,
— Ї чаше вкоросту.

ДУМАЎ-ДУМАЎ.

Ак задумаў старй дїду та жинитиса;
Думаў, думаў, думаў, думаў, та жинитиса.

А стара њне шде, молада њне зхоче;

(Приспївок тїж.)

А хоч вона зхоче, та не лаже спати;

(Приспївок тїж.)

А хоч лаже спати, та не поцлуме;

А хоч поцлуме, та на землї плїне.

Ў лежатимет' з нудгоў, — стане промоўляти,

Стане промоўляти, — ўсї праўду казати.

«А чи ў тебе, старй дїду, та козлача борода,

«Та козлача борода, та кнурачї стан;

«Та кнурачї стан і кнурача похода!»

Ў пшоў старй дїду та на армалицѣ;

Та добуў старй дїду тоўста њнагаїцѣ.

Ак почаў вередлиўу добре повертати,

Сталаж џму молада ўсї праўду казати:

«Ачи ў тебе старй дїду, та шоўкоўа борода;

«Та шоўкоўа борода, та козацкї стан;

«Та козацкї стан і козацка похода;

І козацка похода, — аж ўгохалас' молада!

Думаў, думаў, думаў, думаў, — аж ўгохалас' молада!

КУРІШКИ.

Ї не знала бабусен'ка —
Чим забагатити;
Накупила куршочок
Пустила між діти.

Припилютеж дітки
Цієї курішки:
Стрепетне, полине
— По сироти дітки.

Ак вигнала бабусен'ка,
Куршочок пасти;
Самаж сіла на горі, —
— Кужилчку прасти.

Стала хмара наступати,
Дрибні дощик накрапати;
Ї час тобі бабусен'ко —
Куршочок заганати.

До дому не догнала
— Ужеж двоє зтоптала;
Назад повернулас',
— На третє спиткнулас'.

Сіла баба на пчи,
Та голоўку чуха;
А дід нишком за дверми,
— Та все теє слуха.

Ак вішоў дід у хату
— Стаў баби питати:
«А деж твої бабусен'ко, —
«Курш заганати?»

Не чути їх дідусен'ко;
Нема, — та не буде!
Ак вигнала ў чисте поле —
Зпрозорили людє.

Ак пішоў дід на тик,
Та і ўзаў притику;
Побиў баби — помолоў
Голоўон'ку, піку.

Не да Боже смерти, —
Старнен'кої ўмерти...
Та нікому бабусен'ку
— До труни приберти.

Їж Пп, њж Д'ак,
 — Їж Паламарище;
 Покинецаж дідусєѸ
 Грибинище, °днище.

ЧЕРНУШИЧКА.

А шò ти там робиш?
 Сєстрица-°Черницà,
 Чорнен'каà, °молоден'каà,
 Чернушичко-°моє душичко!
 «Муку сѸ, очче °Дмитро
 «В. . . . . А. . . . .
 «М. . . . .»

А шò це ти °маїш?
 Сєстрица-°Черницà,
 Чорнен'каà, °молоден'каà
 Чернушичко °моє душичко!
 «ЦицѸ °маѸ, очче °Дмитро
 «В. . . . . А. . . . .
 «М. . . . .»

А шò низче °маїш?
 Сєстрица-°Черницà,
 Чорнен'каà, °молоден'каà
 Чернушичко °моє душичко!

«Пуща мау, очче Дмитро
«В. . . . А. . . . .
«М. . . . .»

А шò . . . . . ?

Сєстрица-Черниця

Чорнен'каа, молоден'каа

Чернушичко-моє душичко!

«Пекло мау, очче Дмитро
«В. . . . А. . . . .
«М. . . . .»

.....
.....
.....
.....

«Ос', ос', ос', ос' очче Дмитро
«В. . . . А. . . . .
«М. . . . .»

Г Р И Ц'.

Плаче Гриц', плаче
— Під вікном стоає.
Діўча Гриця питаїца:
«Чогож Грицў плаче?»

Плачуж а, плачу,
— До хати а хочу.
Діўча Гриця сподобала,
Та до хати попрохала —
— «Цит' Грицў — цит'!

Плачуж Гриц', плаче,
— Ўже ў хати сидає.
Діўча Гриця питаїца:
«Чогож Грицў плаче?»

Плачуж а, плачу,
— Вечерати хочу.
Діўча Гриця сподобала,

Вечероу ўганоблала —
— Цит' Грицў — цит'!

Плачэж Гриц', плачэ,
— Вечераўчи.
Діўча Грицá, «питаі́ца»:
«Чогож Грицў «плачэ?»

Плачуж á, «плачу»,
— Бо спатон'ки «хочу».
Діўча Грицá «сподобала»,
На лэжэн'ці гарно ўклала, —
— Цит' Грицў — цит'!

Плачэж Гриц', плачэ,
— З діўкоу «ляжачэ».
Діўча Грицá «питаі́ца»:
«Чогож Грицў «плачэ?»

Плачуж, á «плачу»,
— На ч. . . . . хочу.
Діўча Грицá ўдоволяла;
На ч. . . . . «пoлoжила»,
— Цит'ж Грицў, — цит'!

Плачэ Гриц', плачэ,
— На ч. . . . . ляжачэ.

Діўча Грицá «питаі́ца»:
«Чогож Грицў «плачэ?»

Плачуж á «плачу»,
. . . . .
Діўча Грицá «за чуприну»
. . . . .
— Цит'ж Грицў — цит'!..

ШКОЛАР.

О́ ак мене мо́а мати
Та дала до школи;
Гє! Зазнаўж а́ біднй там —
Та́жкоі неволи!..

Казаў ми́н Бакалаўр
Промоўити — «Аз»
А ак же а́ не вимоўиў,
Вин по пи́ц — «раз!»

Крикнуў же вин та ў другй раз:
Ану! Кажы — «Буки!»
О́ шеж-бо а́ невимоўиў,
Ак ўпаў ў о́го «руки».

Крикнуў далі ў третй раз,
Шоб вимоўиў — «Виде»;
А ўжеж о́го жваўа «рука»,
«По чуприни іде».

А ак сказаў та ў чвэртй раз:
— Вимоўля — «Жиўіте!»
А нуж о́го хлопцы «зараз», —
«На лаўу «кладіте!»..

О́ просиўса́ і молиўса́,
Гє! не вимолитис'...
Дзе' не да́е лиха «долá»
З біды «викрутитис'!»..

О́ тиж ми́ Свчнику,
— Ми́ добродіў!..
Пустиж мене ў остатнй раз!
О́ пустиж — бо мліў!..

Тричы «рази ўмліўаў,
І тричы «чунáў...
А вин, шó раз, ше пл'ніш,
Сво́і руки «докладаў».

Пшпоў же а́ до домонку,
Та́ татоўі «кажу»:
О́ ак мене Свчник збиў,
Шó ледўен'ке «злажу!»

Колиж те́ а́ сказаў, —
То гірш лиха «по придбаў»:
Бо шó Свчник не додаў
Зараз батко́ ўсе «доклаў».

Побіг же а аж до мами,
Та і до сусіда;
Ї кудиж а наvertsа, —
Скріз' за мноу біда!..

Мамаж мене куцібоу,
А сусід цибухом,
Шо аж міні — така гула!
Набігла за духом.

Пшоу же а до корчомки,
Позбиті і глухі...
Лигнуу собі горлон'ки —
Михалік і другі...

Та гадау: От горлка!
От радон'ка, моа!..
Крутиж хлопче вереміу, —
Такаж дола твоа!..

Ї коутиуж а ше з квартинку!
Та не разом — з тиха...
Чи не збудус' а моого
Триклатаго лиха?

Виниу собі квартинон'ку,
Та пшоу до дому;
Ї ак гарно було тоді,
Серднжу моому!..

Від квартинки горлон'ки,
Доброї сибухи, —
Ставсаж міні світ, ак бан'ка,
А луде — ак мухи!..

СКРУТА ПОПАДІ.

Зажурилас' попад'а своєю́ бідою́:
Біднаж мо́я голо́вон'ка, що́ піп з боро́дою!
О́ мні́ т'а́жко, о́ мні́ сумно́!
О́ з боро́дою́ — мні́ жити́ нудно́!

Хоча́ж бо́ він і́ вбере́д'а́ та́ в но́гий о́шати,
А́к поглану́ж а́ на но́го, — аж він боро́датй!
О́ мні́ т'а́жко, о́ мні́ сумно́!
і дал.

Хоча́ пду́ а́ до́ церкв́и, що́б Бо́га о́благати,
А́к поглану́ж на боро́ду: О́! хоч поме́рати!
і дал.

Чи́ пду́ а́ на́ хрестини́, — проса́т' мене́ їсти́;
А́к поглану́ж на боро́ду, — то́ не́ змо́жу їсти́:
О́ мні́ . . . . . *і дал.*

Чи́ пду́ а́ на́ весі́л'а́, проса́т' мене́ о́пити́;
А́к поглану́ж на боро́ду, то́ не́ зму́шу о́жити́!
О́ мні́ . . . . . *і дал.*

Та́ прийшо́вши до́ домо́в'ку, за́чала о́просити́:
«Чи́ не́ змо́жиш до́броду́ боро́ду зго́лити?»
О́ мні́ . . . . . *і дал.*

Не́ма́ змо́ги Попадо́н'ко́ та́ того́ вчи́нити;
До́знайца́ наш Владика́ — бу́де мене́ о́бити.
О́ мні́ . . . . . *і дал.*

До́шл'ж бу́ду а́ трима́ти, та́ таку́ біду́?
У́прага́ хлопче́ кона́ в возо́к — до́ Владики́ о́пду!
О́ мні́ . . . . . *і дал.*

О́ пду́ж а́ до́ Владики́, що́б о́го о́просити́:
Чи́ не́ зво́ле він Попо́в'и боро́ду зго́лити.
О́ мні́ . . . . . *і дал.*

Та́ набра́ла гу́сє́, та́вок і́ курє́ без-ли́ки,
Прибра́ласа́ о́чупурне́н'ко́ — га́да до́ Владики́!
О́ мні́ . . . . . *і дал.*

При́їха́вши до́ Владики́, — ста́ла о́при поро́зи;
У́клони́ласа́ о́низсе́н'ко́, аж в са́мий но́зи.
О́ мні́ . . . . . *і дал.*

«У́стан' не́бого!» І́ Владико́ ста́в її́ о́питати́:
«Шо́ жада́ш не́вісто́н'ко? — Не́х'а́ бу́ду зна́ти.»

Про́шу́ж те́бе́ сва́т-Владико́! Зми́л'са́ на́д нами́!
Ха́ не́ хода́т' на́ши о́попи́ з ти́ми о́бородами́!
О́ мні́ . . . . . *і дал.*

Кажиж, кажи Свѣт-Владико! Шчо маім платити?
 А́к са зволиш нашим попам борода голити?
 О́ мнѣ . . . . . і дал.

«Не зможж а́, о́ Попадає! Та того ўчинити,
 «Бо так кожній мусє ў нас бороду носити.»

«Подивиса́ Попадон'ко! Хоч а́ і Владика,
 «А́каж ў мене борода чесна ета велика!»

«Ходи сѣди Попадон'ко до мої кімнати,
 «Подивиса́: шчо там попиў! Та ўсѣж бородати.»

Шкодаж мої і ўродон'ки, шкодаж мого зросту!
 Хібаж шду та ўтоплѣса́ з високого мосту!
 О́ мнѣ . . . . . і дал.

О́ пишоў же, та Владико до свої кімнати;
 «Треба твоо́му попоўі харті написати.»

Писаў харті сам Владико дрібними слоўами,
 Залиласа́ж попадон'ка гір'кими слоўами.
 О́ мнѣ . . . . . і дал.

«А́к не зхоче ца́ невісто попонку кохати,
 «То і треба ў сѣм пѣтен' свѣтила заўдати!»

А́к почалиж Попадон'ки свѣтила даўати,
 Вонаж ўпала, та почала попон'ка прохати:

Тѣпреж мнѣ радно і гарно і мило, —
 Бо шкул'неє кропилочко коханє ўродило!

Ўстала, вихилалас', на пал'цах стоала;
 Ўзалаж попа за бороду — та поцлѣвала.

Тѣпреж мнѣ радно і гарно і мило, —
 Бо шкул'неє кропилочко коханє ўродило!

ЛАХ ВОЇК.

Буџ собі Лях моркваній,
Коник його «буракофій»;
А шабелка з пустирнаку,
Жупан лапухофій.

А пистол з качана,
Списаж, бач, з кѳасол;
Шапка торчком — з кабуна,
А кул «з барбол.

Їде Лашок з під Варшафи,
Під ним коник плаше;
Пнури його «зупинили:
«Здаѳас',—вражій Лаше!»

Лашок худчи за пистол,
Стаѳ пнурок стрелати;
Пнуриж кул «похапали, —
Чим са «ратуѳати?

Лашок витаг шабелечку,
Стаѳ пнурок рубати;
Пнури шабелу «араз зіли;
Прійшмос' загибати!

Їдут' луде, їдут' луде,
Їдут' кра' дороги...
Пнуриж Лаша смачне «зіли,
Тилки ѳ решти «ноги...

Ї-бо Лаше, ѳ-бо Лаше!
От воак праѳдиѳий!
Пнуриж кажут': «смачній Лаше, —
«Такого «не їли!..»

На шѳж було пане «Лаше —
Пнурок турбуѳати?
Требаб було ѳ них пил'ніше
Ласки «попрохати!..

СЕВЕРИН.

Северин, Северин, Северинон'ку!

— «А чого?» —

Посватā ти нашу, та дїучинон'ку.

— «Або шō?» —

Бо вона має карєн'ки очи;

— «Бан'кати, як соўини!»

Пил'не гулає, аж до пї-ночи. —

— «Бо соромлиґа дужє!..»

Северин, Северин, Северинон'ку!

— «Та чого?» —

Посватā тиж нашу, та дїучинон'ку.

— «На врагā?» —

Бо наша дїучина, та процвітає;

— «Ак макуха шд лаґо!»

Вона ж і богомл'ачко знає!

— «Ак жидки ў сал!»

Северин, Северин, Северинон'ку!

— «Та чогож?»

Посватāж ти нашу, та дїучинон'ку,

— «Гє-гє!»

Э досвіток, лєдґє прє, ак дє до дому

— «Бо там напрєдā дужє!»

Ак прїдєж до хати, та бух до долу!

— «Бо заўше п'ана, ак та жуґа!»

ЖВАУА!

О гя, гя, гя, гя зелен'кй!
Тимж а тебе уподобала,
Шо ти молоден'кй!
І на мисті обула, і гормку опила,
І розсади накупила, —
Усѹ лваду засадила;
І розсадаж моа,
Приналася обула.
І капустон'ка — і качан'ачко, ...
Вирнесен'ке з козаком закохан'ачко!
О не бітеж мене і не лате мене!
Колиж а вам завинила, —
То відатеж мене!
О відатеж мене за Волощина,
Бо аж дѹча молода і хорошаа!
О нен'каж моа, а а дон'ка твоа!
Булоб мене настаулати, —
Ак мален'ка обула.
А тепреж а велика —
Требаж міні очолоука,

Не старого, не малого,
— Козачен'ка молодого.
Шоб і ў полн орау, —
Про господон'ку дбау; —
Та шоб мене молоден'ку,
Господин'коу звау.

ШКОДА.

Шкодà дєс' пшєн' звудиѳс',
Шò мене рано 'збудиѳ;
Малаâ нчка 'сталасá,
Шєж á 'не виспаласá.

Причиниж Боже 'ночи
На мої чорні очи;
Причини і другуѳ,
'На мене 'молодуѳ.

Казалаж мині 'мати,
Зєленє жито 'жати;
А á жита 'не жала, —
Ўсе ў холодочку 'лежала.

Казалаж мині 'мати,
З хлопцáми 'гулати:
'Погумá соби 'донѳ,
'Аж тебе 'не боронѳ!»

А á соби 'гулаѳ,
Ак рибон'ка 'по Дунаѳ;
Ак рибон'ка 'з'окун'ками,
Аж молода 'з парубками.

Стоála 'на колоци,
Моргала 'на молоци:
'З гаѳ молоци, — 'з гаѳ!»
'Чорні á броби 'маѳ!»

Бєри та лихо 'з ними!
Здаѳна ти дурини ними...
Колиб ти не дурила —
Госпòдон'коѳ-б жила.

Стоála 'кра Дунаѳ,
Í так соби 'гадаѳ:
'Чи жити, чи не жити;
'Чи за старого ўже пѳти?

'Колиж старого 'не кахати,
'То ак же ў свѳтѳ 'прожити?
'О нѳ! Вк вѳчний те 'не буде,
'Í старѳ мене 'не добуде!

'Чи ў господѳ 'на порозѳ,
'Чи де ў полѳ, — 'при дорозѳ...
'Забше думаѳ — 'гадаѳ,
'Шò казачєн'ка 'кохаѳ.»

СНІПОЧОК.

Казала міні «мати,
 Зелений ачмин' жати:
 Жни, жни — моє донен'ко!
 Жни, жни — моє «серден'ко!

Аж ачменю «не жала,
 — У холодоці «ляжала;
 Лежиж, лежи — моє донен'ко!
 Лежиж, лежи — моє «серден'ко!

Сніпочок нажала,
 До себе «притулала;
 Тулиж, тули — моє донен'ко,
 Тулиж, тули — моє «серден'ко!

Ачменєє «зернен'ко,
 Заколело у «серден'ко;
 Не жахас' — моє донен'ко,
 Не жахас' — моє «серден'ко!

Аж з роду «жахлиба,
 Не зтримала — «зомлила...
 Млі, млі — моє донен'ко,
 Млі, млі — моє «серден'ко!

О лихож «ненен'ку!
 Уже ваде «серден'ку...
 Ха ваде — моє донен'ко!
 Ха ваде — моє «серден'ко!

Шоб ваду «не мати,
 Тре мамо «кохати;
 Кохаж, кохаж — моє донен'ко!
 Кохаж, кохаж — моє «серден'ко!

О требаж кохати —
 З милєн'ким гулати;
 Гуля, гуля — моє донен'ко!
 Гуля, гуля — моє «серден'ко!

О вин хоче, «мати, —
 Ому шоб ручку «дати...
 Дава, дава — моє донен'ко!
 Дава, дава — моє «серден'ко!

О ЧАС!

За моєу брамон'коу,
Зеленеє жито;
Та ўжеж мене, через тебе,
Не раз, не два обито!

За моєу брамон'коу,
Зелена пшееница;
О кохау, — ак не воз'му,
— Не буду женица!

О час мати жито жати,
Бо ўжеж половіє;
О час мати шлїба обрати,
Діўчина марніє...

О час мати жито жати,
— Колос похилиўсá;
О час мати шлїба обрати,
— Бо голос зплиниўсá.

Зеленеї барвинок'ку —
До тихої моуї;
Кохамосá Козачен'ку, —
Буўаж-мо здороуї!..

О ходила, о ходила —
І буду хождати!..
О кохала козачен'ка —
І буду кохати!..

ШКОДА.

Ак-би тиї не тини,
Та не перетинки!
— Ходиў би а до діўчини,
Шо двá, — шо годинки.

Ак-би тиї не тини,
Та не перéлази!
— Ходиў-би а до діўчини,
Ў ден' по чтири орази.

О ішоў а через тин,
Через три огороди;
Заплутаўса ў гарбузині, —
Та наробиў шкоди.

Добрй-вечир стари луде!
А шо з того обуде?
— Виплутáте з гарбузини,
І шкоди не буде.

ВІНОЧОК.

Схилилса двi берези онизко;
Жиўе козак кра діўчини облизко;
О козаче не ходи до мене,
Буде ослаўа на мене на тебе...

О а слаўи ти не жахаўса,
Хто сподобаўс' та з тим кохаўса;
Пита ненá: «Де винок сви дла;
«Чогож з личенка дуже омарила?»

О матинко-голубонка ордна!
Не лаж мене! Голоўонка обідна!
А шла ўчора по воду до броду,
Та ўпустила сви виночок ў воду.

«Требаж доні громаду озбирати,
«Требаж винок з води оратуўати;
О не требаж луде турбуўати, —
Требаж мамо усї праўду оказати.

Ак а́ вчора верталася́ з рiчки,
 — Зага́лас', бо рвала́ «спорiчки»...
 Ак втрапи́вса́ «козак молоден'кiй»,
 Та́ стаг з мене́ «винок зеленен'кiй»...

О́ в лузи та калина́ «стоала́,
 А на тi калини́ та зузула́ «ку́вала; —
 Зузула́ «ку́в, солоу́вко́ нечу́в, —
 Дес' моє́ «серден'ко́ при дорозi «ночу́в;
 Гє! При дорозi при великим обози́.
 О́ а́ думала́, шó то сонечко́ «сходе́,
 А тож моє́ серден'ко́, та по табурi «ходе́;
 Вин свого́ «конечен'ка́, та за поводи́ «воде́¹).

¹) Не скiн'чила.

ХУСТОН'КА.

О́ хустон'ка та тиж-моа́,
 — Хустон'ка «червонен'каа́!
 Тебе́ милiй даў, бо мене́ «сподобаў
 Коло тоi та́ криничен'ки...

А́ж на хус'ци́ «виши́в'аў,
 Шоу́ком, шоу́ком, та дри́бен'ко;
 У́сеж гла́ тебе́, — мí козаче́,
 — У́сеж гла́ тебе́, — ти моє́ серден'ко́!..

О́ в полí «зелинка́, на í матирика́,
 Там дíвчина́ жито́ «жала́, — сама́ «чорнобри́вка,
 Ї́хаў козак поз-кра́ шл'а́ха: «Мага́ Боже́ «жен'це!»
 Вона́ж oму́ «вiд'ачила́: «Бу́в'а здороу́ «сер'це.»
 Та́ у́жеж таа́ «сла́ва, по ўсiм сви́тi «стала́,
 Шо́ дíвчина́ «козачен'ка́ серден'ком назвала́.

О ЛУЖЕ!

О луже, луже — зелені дужє!
 Аж по тобі, луже, ненаходжуся!
 По тобі луже — не находжуся,
 Кого кохаю — не наділюся!
 Кого кохаю — то за очима,
 А акій бридкий — перед очима!..

О бачуж, бачу дівчину свою,
 Що походжає в вишневім саду.
 Щіпа листон'ки, з расні гілон'ки,
 Чка мілого — до розмофон'ки...
 Під черехами лжен'ко слала, —
 Свого мілого все сподівала...

От милій іде — темної ночі,
 Лага в лжен'ко, шос' міркуєчи. —
 «Чи ти милій спиш, а чи так лежиш?»
 «Чомуж мого сарден'ка не розвеселиш?..»
 — Аж мила не сплю — так собі лежу,
 Талєж твого сарден'ка не розвеселю...

Звелуж конен'ка свого осідлати,
 Та помандру в дівчини шукати!
 Ізиди вже світ — Україну в'єс,
 Не вшукав дівчини красчої за цю.
 Та ак красчої міні шукати?
 Колиж твоє неня знає чарувати!

«Козачен'ко мі-сарден'ко моє!
 Бодаж ти так знав, ак ден' минає.
 Бодаж ти так знав з синє до хати,
 Ак моє неня та чарувати...
 «У мене чарон'ки, — чорні обривон'ки,
 «У мене принада — сама молода!..

Перед Богом присагаю,
 Никого не знаю...
 Тількиж тебе моє серце,
 Упрямне кохаю!..

НЕСПОДІВАНО.

Квітки мої червонієнки, —
 Акиж ви гарнієнки!..
 Та акиж нудно тут без тебе,
 Козаче млієнкі!..

Видчинюж а кватирочку,
 О гукнуж а, гукну!..
 Приїд', приїд', мі млієнкі
 — Без тебе а зсумну!..

О приїхаю мі млієнкі,
 У неділю ранієнко;
 Ще з конієнка не злізаю
 — «Добрі-ден' сєрдєнко!»

«Чи ти тужиш, чи горіш, —
 «Чи аки собі маєш?
 «Дєс'-бо чм' а, через л'удє,
 «Іншого кохаєш!..

121

***

Ї по горах, по долинах,
По Козацьких Українах,
Сивій голубє літає,
Соби пароньки шукає...

Соби пароньки шукає,
Товарища викликає:
«Товарищу рідний брате!
«Виклич, виклич діucha з хати!»

«Шос' а мау і казати,
«За ручен'ку потримати;
«За ручен'ку, — за другуу,
«Діучинон'ку молодуу...»

ПТАШИНКА

Пташинка мален'ка,
По полі літає,
Траву прихилає,
— Кубел'ця шукає.

Діучино сирото!
Настели широко, —
Постели ўзен'ко,
— Присун'са облизен'ко...

Буд'мо розмоўлати,
Ак ў світі еживати;
— Буд'мо сміжувати,
Ак і горувати...

РОЗМОУА.

О ти місяць-місяченьку!
І ти зоро асна!
Свитиж міні стежечкоу,
Де діщина ласна!

О вжеж її не бачиш а
Три дні, — три години;
Свитиж, свити місяченьку,
До моєї мили!..

Вонаж мене вже чикає, —
Моє серце чує...
Полинув-би а до неї,
— Нехай не сумує!..

О тиж місяць місяченьку!
І ти зоро асна!
Свитиж міні стежечкоу,
Де діщина ласна!

Ген вже бачу гарну хату,
Де расні топол...
Свитиж, свити місяченьку,
До милої мої!

Ож ти місяць місяченьку!
Свитиж — не стлумляса!
А як буду коло неї, —
Тоді захоуаса!

* *
*

О рости хмилу над водоу,
Та рівно оз тичиноу;
О здалека чути, та козака орла,
Шо де з кобзиноу.
На кобзоци грає, на кобзоци грає,
Ше гарніш співає:
«Дес' ти моє серце, дес' моа голубка
— «Шо тебе не має¹⁾!..

¹⁾ Не скінчина.

СОНЦЕ «НИЗЕН'КО».

Сонце «низен'ко» — вечир близен'ко,
Видиж до мене моє «серден'ко»!
О видиж, віди — не роби «жалу»,
Серце «козаче», — тебе «кохаю»!
чи («гарній кришталу!»)

О видиж, віди — не буде «криґди»;
А як буде «криґда», то я буду «виґна»...
О видиж, віди, — стан' під вербоу,
Їпущуж тебе «скалубиноу».

Ак же «впускала», — стиха раду «мала»,
А як випускала, то аж заплакала:
чи («плакати «стала»)

О тапреж міні з мосту та «у воду»,
Шо «уже «не надилує» на твою «уроду»!

ЗІРОН'КА.

Зірон'ка «у неби «ужеж гарно «с'ає»,
Серден'ко «моє пораду «має...
Бандурон'ка з тиха «вимоулає»: «
«Чи сез мене «мила сподуає?»

О ак сподуа, о ак бажає!
Тебе «козаче — пил'не «кохає!..
Ходиж-но «худчи — умлуає,
— Бо серден'ка свого «не зтримає!..

Зірон'ка «с'ає», — нічка «тихен'ка
Пала «до-дому, — ак рā гарнен'ка!
Бандурон'ка «ужеж не вимоулає.
— Де с' козаче пил'нен'ко «кохає!..

БАЖАННЄ.

Ночноу добоу, ак місяц' зїде,
Прїдиж ти до мене, сєрден'ко рїдне!
Прїдиж,— бо сєр'це, шбс' нїє, єнїє,
— Прїдиж ти до мене — нас нїчка ўкриє.

А тебе бажау,— ти сам це єзнаїш,
Ак тебе кохау — неспогадаїш!..
Кохаж-бо єти мене, голубє сїуї,
Бо маїш сєр'це,— бо мїж ти ємилї.

Солодко єдуже тебе чикати;
А ак солодко ў смак цмлувати!..
Бажау тебе єдного ємилї,
Нїкого їншого — ї до могилї!..

От місяц зїшоу ўже ї зїрка єс'ає;
Уже пїзнá єгодина; — ак сєр'це ўмерає!..
Чогож не дїш ти, мї сподїванїй, —
Хїбаж ти не знаїш, ак ти кохайї?..

От місяц' блдмє, шопотат' гїуї,
Не даїш ради мнї, мї милї!..
Ак зїрки блден'ки, шо ў небї єс'аут',
Ў моїх так очин'ках слїзон'ки єграут'...

Ї важко єна сєр'ци ї нудно ў хатї;
Ї свїт ўже єна дворї ї ўстає мати; —
А тебе, мї милї, тебе не має!
Хоч сєр'це єнїє — пїл'не кохає!..

СПОЗАРЯНОК.

Диви но Лєса!
Ак зирки облиден'ки,
Шò ў небе с'али,
Ўже дєс' пропали?..

Нєнає свитом,
Ўсе скріз' покрито,
Ї хмарки малєн'ки,
Ак позлочєн'ки?

Зробіўсє мєсєц',
Ак круг воданій;
Ї скріз', — поз нòго,
Чи бач краплєк'ки?..

Диви но сєрцє!
Ак там, далєво —
Гєн! — на обрї —
Шòс' чєрвоніє!

Нїби «пожєга —
Скрїз' за гороў
— По-за крутоў,
Дужє — жєзрїє!

Ак лє і гори,
Ї скріз' — зачєрвонолос'!
Здаїцє небо —
Ўсе загорлос'!..

Ак вїтєр тихєн'кїї,
Шòс' нє тєплєн'кїї,
Ўжєж повїўає,
З гори чна нас.

Ак горлицє сїбє,
На гил'цї трєє;
Ак солоўїко,
Лєскє гарнєн'ко!

Ос' бризнуло жєром,
Моў злотом топлєним,
Вєликїї — срїбнїї,
Роспаўсє «Казан'!..

Ак блискаўкоў —
Скрїз' освітилос'..
Ї, моў-би, разом —
Ўсе «пробудилос'!

І пі́ни спі́вають...
 — О́т сон'це в́стає!
 Ці́луж-но в́худко,
 — Бо дєн' настàє!..

УКРАЇНКА.

Ді́учино в́зрка —
 Рідна Ўкраї́нка!
 Вижини́ж воли,
 На зе́лені до́ли!
 Просп'я́, голу́бку,
 — Мі́ні сво́ю в́думку!

Ха́ж-но а́ почу́,
 А́к спі́ва в́гарня́нка —
 Розтিনি́їа в́ лузі,
 Не́наче в́солов'я́ка.
 О́ тиж ді́учино,
 — Тиж мо́є в́серде́нко!

Спі́вāj мо́я в́зрка, —
 Га́рна Ўкраї́нка!
 Ха́ж ца́ рада в́серца́ —
 По ві́к не́ мине́їа!

Без неї єне маѹ-би —
 Ї жит'а здаєЦа...

Ак вонаж минєЦа, —
 Мнї сумно єстане;
 — Туга єме обїме,
 Ї сєр'це єзав'анє...
 — Тодї важко, єнудно —
 Мнї ў свїті єстане!..

МАНДРІУКА.

Ї а ўстану єранєн'ко,
 Прибирусє єгарнєн'ко;
 Воз'му арма і занози, —
 Шї воли! Шї волиж мої!

Вєрнус' ў хату єтихан'ко,
 Чмокну жинку єсмачнєн'ко...
 Дал сєду, — тє поїду.
 Гє воли! Гє волиж мої!

Помолусє єпил'нєн'ко —
 Станє сєр'цє єлегєн'ко;
 Тє, їдучи, — єпомїркує.
 — Гє воли! Гє волиж мої!

Чоґож мнї єшукати;
 Чоґож мнї єблукати? —
 На шє єхату покидати?
 Гє воли! Гє волиж мої!

Там а радон'ку мау,
 Ак квітон'ку за гау.
 Їсеж у господі, — шo збажау...
 Цоб воли! Цоб волиж моі!

Чогож долі шукати!
 — Долаж і у мої хаті.
 — Чогож міні облукатиса?
 Цоб воли! Цоб волиж моі!

Повернусаж худчен'ко,
 Покил' хата облизен'ко;
 — Покам' лиха шне криу-Боже...
 Гє воли! Гє волиж моі!..

ЗІРОНКА.

О ўжеж треті вечир,
 Ак дівчина зводе;
 Казала, шo вйду,
 Тепреж не виходе.
 О вйдиж, вйди сєрден'ко!
 Бо миниж без тебе уважчен'ко!..

Заїзди а кона,
 Заїзду другото:
 Кажиж сєр'це прауду:
 «Чи буде шo з того?»

«Чи буде шo з того, а чи ні?»
 «— Не сушиж ти сєрден'ка мні!»

«Кажиж сєр'це прауду, —
 Хаж-но буду знати:
 «Чи мні, — про тебе,
 «Ін'шої шукати?»

«Чи мні, про тебе, шукати,
 «Чи тебеж дівчино шикати?»

Мабут' тобі серце,
Багатої треба?
— Не даў міні Боже,
Посагу ў неба;

— За мноў посагу не будэ.
— Воз'мут' мене серце так лўде!..

«Скарэж того Боже,
«З високого неба!..
«Бо міні посагу,
«Твоўго не треба.»

«Тиж-бо ў мене посаг, самаа, —
«Ак на неби зўра аснаа!..»

Ў тэпрэж ти скажиш,
Шў зрон'ка асна;
А дал, — то скажиш:
«Долен'ка несчасна!»

А хоч не ти скажиш, то мати;
— Булоб ўбогой не брати...

МАРУСА.

Ў не маўж а собі аліха,
Ї не схаминуўса,
Ак ўкохаўса ў дўчинон'ку;
Ўкохаўс', аж жахнуўса!..

Ў сэрден'ко дуже абіпа,
Ак з неў зідуса.
А до неі та ба-дуже...
Дўчинож Маруса!

Ў ак тебе а кохаў!
Ї не надіўлўса.
Немаж красче дўчинон'ки,
Ак моа Маруса!

Чорнобриўа чупурнен'ка,
На ўсеі ўродлиўа;
Чорні очи, та тонен'ка,
Ак квітон'ка амила!

Тя заласнаж на розмоу,
Гнучка, соромлива;
Такаж гарна, такаж мила, —
Шо лихаж година!..

СПАРА «КОЗАЦКА.

Кохя мене «дучинон'ка,
Кохяж-но «мене, — калинон'ка!
Аж тебе «кохау,
Тя ради «не мау!

Блукау а скриз' і де дві зорі;
Литау а у чаці і на морі;
Деж а «не блукауся!
— Аш ос'де укохауся!

Кохя мене «дучинон'ка!
Кожяж-но «мене, — калинон'ка!
Аж тебе «кохау,
Тя ради «не мау!

Скріз' коло мене Пані вітали,
Ласки «кохан'а мого «бажали...
Сер'цеж-бо «не уталос';
— Аш ос'де укохалос!

Кохай-но мене дівчинон'ка,
 Кохай-но мене, — калинон'ка!
 Аж тебе кохаю,
 Та ради не маю!

УДОГАН'.

Дівчинон'ко серденько моє!
 Деж-бо впрямне кохане твоє?
 Не попрауди знєвагу дайш,
 — Моє серце таяко ображайш!

Спогадаж, моє голубка:
 Чи не з рвї ці сталас' тлумка?
 Очкнис' на серденько своє,
 Не знєваджай прайдиве моє!

Чи не чуїш, як воно обіца,
 Бажє ради, — до тебе тнеца!..
 Захє мерчі всі гадки рвї, —
 Здас' на мене, — бо аж тві милї!

СНІТКА.

Кажиж міні моа мила:
 Шó то за диѳина?
 Чи самаж ѳже не кохаѳш,
 Чи твоа родина?

А а́ж тебе кохаѳ сперше, —
 Ї тепре кохаѳ!
 Ї свит міні не збороне,
 Шó а забажаѳ!

О́ а чуѳ, о́ а бачу,
 — Нас зрадили лѳде!
 Талез пил'не хто кохаѳ, —
 Повѳк вирнѳй буде!

Кожиж міні моа мила,
 На зостанку ради;
 — Ха́ же таме сер'це обдне,
 Шó о́му радати!..

ОШНЧКА.

Дѳчина.

Козак.

Козаче сер'це! Чи сез ти?
 — Вітки?
 О́ ми! Здаѳца, шó нуджу'
 вікі!

Дѳчина кохана! Здороѳа
 була!
 Дес' ти за мене здаѳна
 забула?

А́к а́ без тебе зле ѳ тугу
 ѳталас',
 Такої зради — не споди
 ѳалас'!

Забула коханѳ, не маѳш
 жаги, —
 Кидаѳш ѳ сер'це пекло
 знеѳаги!

Чи а́ж забула? О́ тебе
 знаѳ,
 Тебе бажаѳ, пил'не ко
 хаѳ!

Ї досѳ ѳ сер'ци рвѳа
 палаѳ,
 Дратуѳ мене — ѳгаѳу не
 даѳ!

Талез погудка а́к розне
 сласа,
 Шó інша тоби сподоба
 ласа..

Чи мати віри на твоѳ
 моѳу?
 Чи сез міні ти кажиш
 о́дному?

Не змала ради! Этлуми- Чи важкож було, та раду
лис' очи; дати
А ў сэр'ці, ў сэр'ці—рвіа Колиж кохаіш, — на шé
регочє! тикати?

Не ўражã сэр'цã!—Вонож Ні-бо, дїучино! Буўã
кохає! здороўã!
Не тручã óго!—бо праўду Оцєж-бо тоби достот'на
має!.. моўã!

АК ДО ТЕБЕ ХОДЖАТИ.
Ак до тебе ходжати, тебе вiрне кохати?
— Ў тебе бат'ко олихй, — ў тебе мати олиха?

Бат'ка дома не ма, — мати ў корчми г'улã;
Таки сэр'це ходжã, такиж вiрне кохã.
Кохãмосãж обоє! О ти сєрдєн'ко моє!..

Ак до тебе ходжати, — тебе вiрне кохати?
— Ў тебе братє олихй, — ў тебе братє олихй!

Аж братику догоджу, — конã з стонi вивиджу;
Таки сэр'це ходжã, такиж вiрне кохã!
Кохãмосãж обоє! О ти сєрдєн'ко моє!..

Ак до тебе ходжати, тебе вiрне кохати?
— Ў тебе сєстра олиха, — ў тебе сєстра олиха!

Аж сєстرون'ки догоджу, — гарно косу зчачшу;
Таки сэр'це ходжã, такиж вiрне кохã!
Кохãмосãж обоє! О ти сєрдєн'ко моє!

А́к до тебе ѿходжати, тебе вірне ѿкохати?
 Ў тебе кухта ѿлиха, — ѿ тебе кухта ѿлиха!

А аж кухці ў плечі: гет'-но вража ѿдо печі!
 Таки сер'це ѿходжа́, такиж вірне коха́!
 Коха́моса́ж обо́! О́ ти серден'ко ѿмо́!..

А́к до тебе ѿходжати, тебе вірне ѿкохати?
 Ў тебе брами ѿскрипа́т', — ѿ тебе брами ѿскрипа́т'!

А́ж ім сер'це ѿдогоджу, — шматок сал'ца ѿположу;
 Таки сер'це ѿходжа́, такиж вірне коха́!
 Коха́моса́ж обо́! О́ тиж серден'ко ѿмо́!..

А́к до тебе ѿходжати, тебе вірне ѿкохати?
 Ў тебе щурки ѿлихи, — ѿ тебе щурки ѿлихи!

Ў менеж щуркиў нема, — трас'ца-лихе твої ма!
 Колиж така глумка ѿтвоа́, —
 То згин' ла́рџо! — А́ не твоа́!..

ТУМАН.

Туман, туман по долині,
 Широкий лист на Ї́мині;
 А ще ширше ѿна дубочку, —
 Кличе ѿголуб голубочку;
 Хоч не свою́, — так чужу́:
 — «Ходиж сер'це ѿпоцлугу́!..»
 На шож мене ѿцмоу́ати,
 Жа́лу серден'ку ѿдау́ати,
 Колиж ма́иш мандру́вати!..*)

*) Не скін'чина.

ЗРАДА.

О ти дубе кучираўй!
 — Лист на тобi раснiй.
 Тиж, козаче молоден'кiй,
 — На слоґа заласнiй!..

Слоґаж твоi ласкаўйi,
 — Та чортоґа думка;
 Покил' тебе не кохала,
 — Гула, ак голубка.

Гула, гула голубон'ка,
 — Полинула ў поле;
 Слаж собi на дубон'ка:
 — «Гореж минi, горе!»

«Гореж минi на чужинi,
 — Та ше грiше буде:
 «Бо ўжаж мене засудили,
 «Та ти вражи луґе!»

Гореж минi сиротинi,
 — При лихi годинi!
 Бо ўжеж чуў, — минi кажут',
 — Зрада сиротинi!..

СУМОТА.

Ї сумнаж а ѿходжу,
Аж до темної ѿночи;
Ї радаб а ѿспати, —
Та не сплѣт' мої ѿчи;

Не сплѣт' мої ѿчи не ѿ дѣн' не ѿ ночи,
— За тобою ѿмили тужачи!

Ї у поли ѿбилина,
Та її ѿвѣтер хитаѣ;
Ї свѣтиж кожна ѿпташина,
Та соби парон'ку ѿмаѣ.

А аж бідна ѿгадау,
Шо соби ѿпари не мау.

Тл'киж мині ѿпари,
Шо ѿчици ѿкари;
Тл'киж до розмѣри,
— Шо чорні ѿбрози;

Тл'киж сѣрце ѿзнаѣ,
— Шо вирне ѿкохаѣ!

Неѿжеж мині ѿБоже,
Та марну долу ѿмати?
Так плѣт'не ѿкохати, —
Та не злѣ ѿсумувати!

Ї дѣн' і ніч плакати...
А дружинон'ки ѿнемати?

ЖАЛІ.

По садочку походажу,
Сама себе розважаю;
— Сама себе розважаю —
Немаж того, що кохаю!

О не має і не буде, —
Розраіли вражи лїде;
Розраіли — розсудили,
Шоб ми ў пари не ходили;

Шоб ми ў пари не ходжали, —
Кохан'ачко занет'бали!
А ми собі ходжатимемс'
Та ще гірше кохатимемс'!

О на стау на стабочку —
Плинут качки ў три радочки;
Їдна другу ўпереджає,
— Кожна собі пару має!

А а жибу — Боже карі!
Не судиў міні ти пари!
А даў міні таку долі —
Та та пішла за водоу!

Їдиж доле за водоу, —
А а піду за тобоу...
Плиниж доле синім морем, —
А а піду по-над морем;

А а піду по-над морем, —
Заўше з своїм лїтим горем...
Кудиж глану — та ўсеж море!
— Без дружини жити горе!

Луче булоб сперше зтлити,
Ненуж марне ў світі жыти.
Луче булоб не кохатис', —
Бо ак важко розраітис'!

ЗРАДА.

О зеленаа горшина,
Від сонечка ізв'ала;
Та молодая дівчинон'ка,
Козаку світ зав'азала.
«О не аж ому зав'азала,
«Зав'азали молодиці, —
«Гі! Чорнавіні білолиці.»
О прийшлаж мила до господи,
Ниженьками ледуже зводе;
Ак сталаж мила край порога, —
За слозами, — аж незмога...
О не плач мила, не журиса, —
Аж молодії не жинивса!
А ак а буду жинитиса, —
Прошу серце дивитиса,
Та пиба, меду напнитиса!
«О твоєж пибо, та не дибо,
Дивнішааж зрада твоа!..»

КОХАНЕ.

Над річкоу бурхливоу
Стоау козак з дівчиною;
Боже з Неба погладає;
Козак дівчину кохає...

Коха, коха, козачен'ку,
Молодуу дівчинон'ку;
Коха, коха, непокида,
На іншуу не завина!

«Шож бо з того, що кохау,
«Колиж у неі не бувау?
«Чи тож, Боже, твоа вола,
«Чи моа це марна дола?»

«Боже! З неба високого
«Глане' на мене молодого!
«Чи а мау милу узати,
«Чи з кохан'а загибати?»

«О кохане — серцю очара!
«Грш нездуж'а, тлу жара!
«Від хориби — зл'а мау,
«Від кохан'аж — загибау!»

«Луче шду утоплуса,
«Чи на камєн' розб'уса...
«Хаж-но луди будут' знати,
«Ак з кохан'а померати!»

Свите мисац, та не гре —
У дичини серце ниє.
Свите мисац, з Неба с'ає —
А дичина умліає...

Чи аж у лєс родиламса?
Чи аж у пол крєстиламса?
Чи у лєс, чи у пол...
Не даѣ миє Госпід' дом!

Загинуж а марне у світі, —
Без тебе не мушу жити!
Скарá Божє мене з Неба,
Бо жит'а миє не треба!

КОЗАЧКА.

О по горах, по долинах,
— По Козацких Українах,
Сивий голубє літає,
Соби паронки шукає,
Таварища викликає:
«Товарищу, рідний брате!
«Зробиж ласку — вийди з хати!
«Бо шос' матиму казати.
«Готу коня вороного;
А а собі сиван'кого,
«Та поїд'мо у Україну
«По гарнен'ку у дичину!»
Пріхали під викон'ця,
Вийшла мила — красче сон'ця;
Узала коня за поводи,
— А милого за ручен'ку;
Дала кону сина, вуса;
Козакоуи — меду, пиѣа,
Дала хлба розоѣого;
Самаж сла коло ного;
Самаж сла, задумала,

Кари очи зарумала.
 — «Чогож сэрце задумала,
 «Кари очи зарумала?
 «Чи жал' тобі меду, пи́ба,
 «А чи хлба розо́вого,
 «Чи козака молодого?»
 Не жал' ми́н сина, ви́са,
 А не цого меду, пи́ба;
 А́к жал' ми́н цого світа —
 Шо́ марне дьт' мої мта...
 А́к коха́ш — коха́ дуже!
 Не коха́ш, — не жарту́-же!
 На шо́ кажиш, шо́ коха́ш,
 Коли ъ думках жарти ма́ш?

ЗАПОВІТ.

О́ не шуми о́луже —
 Зе́лний ба́раче!
 Чогож-бо ти плачиш,
 Молоді коза́че?

О́ плачу́ж а́, о́плачу,
 До те́мної о́ночи,
 Не да́т'-бо о́поки
 Ми́н чорні о́чи!

Су́сиди о́близ'киі
 Вороги о́тажки —
 Не да́т' ходжати
 До мо́ї о́мили.

А́ж буду о́ходжати, —
 Не стану о́ажати!
 Таки́ж воз'му о́милу,
 Хоч сам з світа о́згину!

Ї помруж а ємила!..
 Ак ти будеш жиґа —
 Згаду про Саміла,
 Де ого ємогила!

Ї моа ємогила
 Кра синого єморá,
 Тамж де була єнаша
 Упримна єрозмоґа!

Зідеш на могилу —
 Та не суму друже!
 Спогадайт' луде,
 Шо кохалис' дуже.

Зідеш на могилу —
 Не труси землєу:
 Бо самаж ўажайш,
 Ак тãжко єпід неу!..

РОЗРАЇНЄ.

Через гору орел воду єносє;
 Діўчинон'ка козачен'ка єпросє:
 «Козачен'ко — мї соколү!
 «Воз'миж мене ти з собоу, —
 « Помандруу а з тобоу!»

— Діўчинон'ко — сухотон'ка ємоа!
 Кажут' луде, шо не будеш моа!
 Кажут' луде... аж сам бачу,
 Бо не-раз, не-два єна ден' плачу
 За тобоу, дружино ємоа! —

«Ї на гору козачен'ко, єна гору!
 «А аж тебе очин'ками єпровєду!
 «Очин'ками єкарен'кими,
 «Бріўон'ками чорнен'кими,
 »Слизон'ками єдрібнен'кими!..»

«О верниса́ж, козачен'ку, верниса́!
 «Ходиж, сєр'це, горлон'ки на́писа́!»
 — Не мушуж а́ вертатиса́,
 Горлон'ки ўпи́ватиса́, —
 Лучє булоб не знатиса́!..

РОЗРА́НЄ.

— О́ ти ідеши, ідеши,
 Мі милій козаче!
 Покида́ши мене...
 А́к сєрдєн'ко плаче!

«А́ поїду, мила,
 «Та тебе́ не забуду,
 «Буду ў сєр'ці мати,
 «І заўше́ кохати.»

— Покида́ши мене
 Ў́ великому́ світі;
 Мушу́ одна́ обідна,
 Проміж лўдє́ жити!

«Не плач, моє́ сєр'це!
 «О́ не ўража́ мого!
 «Чи а́ж не вернуса́
 «До кохан'а́ свого?»

— А вже чуу, смилій,
 Як без тебе буде.
 Зал'ют' злієм мене,
 Прилучаюи л'уде!

«О крїи Боже ці,
 «Та блу голубон'ку!
 «Заступи і мене,
 «Ти Боже карїи, правїи!»

РОЗРАЇНЄ.

Ти поїдиш у краї далекїи
 І того не знаїш,
 Ака туга у серціи моїи!
 — Ти не спогадаїш!

Акаж туга у серціи моїи
 Цїли днї і ночї...
 Серціе в'анє, у слїзах тонут'
 Мої чорні очї!

О на лихож уродиламса,
 Та так марне згину!
 Мене нена породила,
 У таку у родину!

Кажут' л'уди, шо у роскошах,
 Щасна, не жур'єса.
 Бо не зна'ут', ак а не-раз
 Слозами зал'єса!..

Були ти дні «породніі,
 Шо а «кохалася;
 Їсеж до тебе, моє «серце,
 Їсеж пригорталася...

Булиж ти дні заласні
 І ті «години,
 Як а знала щаст'я «своє
 З тобою, мій милий!..

А «отєпре зліі «лїди,
 Як з «світа «згубили!..
 О виплачуж а «очиц
 По тобі, мій милий! —

ТУГА «ПО МИЛОМУ.

О мій милий! Кудиж ти «полинує?
 А як тебе а «кохає!..
 О поради мене, прилини «до мене, —
 Бо «сєрдєнко «моє, так бажає «тебе! —
 О не має, та «їжеж і не буде,
 Кого «вирне а «кохає!

О мій милий! чи собі «гадаєш,
 Яку тугу «сєрдєнку «даєш?
 О не «їражає мене, голубе мій сиїй!
 Прилиниж до мене, козаче мій милий!
 О не має, та «їжеж і не буде,
 Кого «пильне а «бажає!

О за тобою, що ден', що ніч плачу...
 Тиж мене «покинує — а «світа «не бачу!
 О нема «світа, мій «молодєн'кій! —
 Кудиж ти «полинує, козаче «милєн'кій?
 О хоча з жал, а хоч на «годинку, —
 Прилиниж до мене, «зелєний «бар'їнку!..

ТАКА ТРАПА.

— О тиж діучино заручинаа!
Чогож ти ходиш дуже сумнаа? —
«О ак жеж міні не сумній бути:
«Кого кохау — важко забути!»

— О ми діучино! Непрауду маіш,—
Самаж не знаіш, кого кохаіш! —
«О знау, знау, кого кохау;
«Тіл'киж не знау, з ким жити мау!»

— Ак би ти знала — заперш казала,
Знеуаги, туги не заўдавала! —
«Хочаж а знала — у серці тримала;
«А тѳж не бачиу, кого кохала!»

— «Тепреж між нами ўдала чимала, —
«Ним туга у моє серденко спала! —
«Сперш міні жажно було казати,
«А тепре мушу зг сумувати!»

НЕДОЛА.

О а нещасній!
Шо мау діати?
Уподобау діучину,
Та не можу ўзати!

Не можуж а ўзати,
Бо заручинаа...
О ти долеж моа,
Дола нещаснаа!

Шѳж тепре а бідній,
У великому світі?
Ак билинка у полі,
Або лист поблиддй!

Шо вітер повіє, —
Зломе ту билинку;
І лист тѳ упаде, —
Ак стрепенє тилку.

О́ а нещасний!
 Шо́ж ма́у ді́ати?
 Ўпо́добаў ді́чину,
 Та́ не могу́ ўза́ти;

Немо́жуж а́ ўза́ти,
 Бо заручина́а...
 О́ ти дола́ж мо́а, —
 Дола́ нещасна́а!

А́к же́ лўди о́добри,
 Ми́н з сэрце́м бу́ти?
 — «Ўпо́доба́ іншу́у,
 «Цў́ж тре́ба ўзабу́ти.»

Ні́ бо сэрце́ о́бидне́,
 Лўди́ зле́ о́раўт';
 А́ж тэ́бе о́спитаў́,
 — Пора́ди о́прохаў́:

Кажі́ж ми́н сэрце́,
 Шо́ж ма́у ді́ати?
 Чи́ забу́ти о́милу́,
 Чи́ ще́ гі́рш ко́хати?

О́ а́ж нещасний!
 А́к ў́ сві́т о́жыва́ти?
 — Ўпо́добаў ді́чину,
 Та́ не могу́ ўза́ти!

Ўпо́добаў ді́чину,
 — Му́шу ўза́губа́ти,
 Бо сэрда́нко ў́рвеба́,
 Пи́лішці́це ко́хати.

О́ а́ж нещасний!
 Шо́ж ма́у ді́ати?
 Упо́добаў ді́чину,
 Та́ не могу́ ўза́ти!..

О́ горе́, о́горе́ —
 Нещаслі́ўа о́долэ́!
 Виора́ла о́дўчино́ўка́,
 Думо́ўкамі́ о́поле́;

Карі́ми о́чыма́
 — За́волочы́ла;
 А́ слзо́ўкамі́ дры́бнён'кы́мі
 — Ў́се́ поле́ ў́зросы́ла.

ЎРАЗА

Ў годж тобі, —
Мі козачен'ку орати!
Ў годж мому, — сeрдeн'ку,
Та жалў заўдавати!..

Невернуца ўже
Роскошен'ки одо дўчи...
Ў раз ўразинe сeрдeн'ко,
Некохатимe ўже одвiчи!

Ў покин' своў,
Голосну обандурон'ку!
Неўража мого, сeрдeн'ка,
Мі прихл'ний голубон'ку!

Бо ак рибон'ка,
З води кинута, обiца;
Так моє бiднe сeрдeн'ко,
Злe не зма ўже оради орвeца!

Ў не гра, не гра!
Козачен'ку мi пил'ний!
Ў ма жалў, ма — не ўража
Того сeрдeн'ка, шo гинe!..

Ў НА ЛИХО.

Ў на лихo она бiду,
Та ўзав а жинку омолоду,
Шo не стпна iети онаварити,
Та ше добрих лўдe ўганобити.

Ў чоловiчe — сeрдeн'ку!
Та не ган' менe, мi милй!
Бо а iети стпна онаварити,
Та ше добрих лўдe ўганобити...*)

*) Не ски'чина.

***
О гā, гā! Серден'ку ўжал!
Тā не повернеца 'знаў!..
Ї сам молодй, шєж кин' воронй,
Та лєдачуж ā долў 'маў!

О колиб ўзāў, āкуў 'кохаў,
Тō повик-би 'не журиўсā!
Звиткиб не прйшоў, тугуб розраїў,
Тā не милу 'подивиўсā!..

і зноў: О гā, гā! Серден'ку ўжал!

БІДНІЙ СЕМЕН.

Чуїш лārўо! Гєт'-но 'з хати!
Хїба стану 'ше прохати?
«О долеж ти, доле,
«— Моā гїр'ка 'доле!

Худчи, мерчй, вражй сину!
А не зхочиш? — зачуприну!
«О марна 'година,
«На мене 'настала!

Пдиж, пди! Гєт'-бо 'з хати!
Згин' з'очє, āк бєс триклāтй!
«Кудиж ā поднўс',
«— Моє злє 'горе?

Мини душно 'коло тєбє;
А āк горно 'тут без тєбє!..
«О смуткуж мї, смутку!
«Змилўсāж голубку!

Ні, не хочу! Гет' від мене!

Обрид міні оти Семе́не!

«Шо́ж буду ро́бити,

«А́ у блóму сві́ті?»

Гет'-но, мєрчї! Бо отрута

Табе згубе тута, тута!..

«О́ Боже! Кри мене!

— Заплакаў Семе́не.

Гет'! На ласку не змагася, —

Згин' з'оче́ і неvertася!

Пшоў Семе́н з хати,

Поради шука́ти!

О́ гук мамо гук!

Даж козаки дут'; —

Та́ счасна́я до́рижен'ка,

Кудиж вонї дут'.

О́ дба́ мамо, дба́,

Та мене замїж да́;

Та не да́ мене за ледачого,

На Бога гада́!

У бат'ка росла,

Від бат'ка пшла;

Та́ ўжеж таа́ до́рижен'ка,

Тєрном заросла!

Тєрном заросла,

Листом припала;

А червоно́ю калино́ю —

Понадвисала.

А ак а́ зхочу,

Тєрни вкорчу;

А з червоно́ю калино́в'ки,

Винки на кручу.

О чи а ў бат'ка не дитина была ;

О чи аж ў нени не година была ?

Ўзалиж мене замж дали, —

І свит мни заўазали...

Така дола моа ! Гркаж дола моа !

ТАКАЖ ДОЛА МОА.

О чи а ў полі не травичка была ;

О чи а ў полі не зелена была ?

Ўзалиж мене покосили,

І ў копички положили ;

Такаж дола моа !

О чи а ў лані не пшыничка была ;

О чи а ў лані та не злото была ?

Ўзалиж мене сярпом стáli,

І ў снопики позв'азали,

Такаж дола моа !

О чи аж ў лузі не калина была ;

О чи аж ў лузі не червоа была ?

Ўзалиж мене поламали,

І ў жмуточки позв'азали,

Такаж дола моа !

НАМІТ.

Біда тому намітобі,
— Нема де са діти;
Вироблає свої сили,
На чужій діти.
Ні на бат'ка ні на мати,
Ні на свої жінку;
Вироблає марне сили
Не зна відпочинку.
О зацвѣла калинов'ка,
Коло перелазу;
Добре було намітобі,
У господаря зразу:
Намітом скріз' все робити,
Та намітом волочити;
Від шість року протурити,
Та не заплатити.
Бат'киві синаш обідає,
Ше сон'це не сходить;
А що наміт обідає,
То сон'це заходє.
«Не берися намітон'ко —

«До хліба свіжого;
«Шукать-лишен' смачнішого —
«Окрака сухого!»
О почає мі намітон'ко,
Шкуринок шукати; —
О та вчили біднен'кого,
Слози обливати.
А як пішоу намітон'ко,
На задвірні дзвери,
За ним вишла господиня:
— «Піди по вечері!»
Не хочуж а вечерати,
Не хочу а їсти;
Звол' же міні господиня,
До діткині піти.
О робиш а, о робиш а,
Сім рок за діткину;
Заробишж а, заробишж а,
Блу сорочину.
Почимж тебе діткинон'ко,
Стану згадувати, —
О як буду сиї воли,
Та на росу гнати?..

Ї у сусіда хата була.

Ї вже сусід жито сіє,
 І у сусіда озеленіє;
 А у мене не орано,
 Та ще жито не сіано.

Ї у сусіда хата була,
 Ї у сусіда жинка мила;
 А у мене не хатинки,
 Нема щаст'я, нема жинки!

Одна була діучинон'ка,
 Гарна, мила розмоуон'ка;
 Та і теж не мау а знати,
 Як-би з неу розмоулати.

Сідла хлопче коня вороного,
 А сам сідла на іншого;
 Та маєм до сусідон'ки,—
 До гарної діучинон'ки!

«Здорова була Настуса!
 «Деж оцє твоа матуса?
 «А акаж ти гарнаєєнка,
 «Чорнобриуа—милєєнка!

Годж, годі жартууати!
 От-бо де до хати мати;
 Як побачє тут з тобоу,—
 Будє бити куцубоу.

«Буд' здоров'єнка матусу!
 «Аж приіхау по Настусу;
 «Хочу з неу шлуба узати—
 «І твої лас'ці прохати!

Брешиш, брешиш вражй сину!
 Заведєш моу дитину!
 Тиж бурлака волоцуга;
 Розбишакє злі катуга!

«Ї матусу! Глав'є на Бога!
 «Смерт' твоа колу порога;
 «Ї шеж ти мене не знаш,—
 «Катугоу нарекаш.

чи: (Та катугоу вже ганиш.)

«Аж чоловік скріз' зугарній,
 «І, здаєцаж, трохи гарній;
 «Мау єрєбло, мау злато,
 «Та ще єсєго прибагато.

Брешиш, брешиш вражй сину!
Заведеш моу дитину!
Тиж бурлака волоцѣга,
Розбишака злі катѣга!

«О матусаж! Бг з тобою!
«Подивис'-лишен' на донѣ?
«Вона плаче, — рад не маѣ,
«Свою долѣ проклинаѣ...»

Та чогож це моа донѣ?
Ос' аж тебе куцѣбою!
Жениха придбаім сами,
І з товаром і з віцѣами!

«Шож робити, мила моа?
«Розрамоса... — Божа вола!
«Ти за паном хочиш бути,
«Цураіса добрих лѣдѣ.»

Аж за пана не бажау,
Тебеж вврнен'ко кохаѣ!
За тобою-б жити стала,
Хоч-би борц'-би буѣ без сала!

ЧУМАК.

О і за гори, о і за кручи,
Та рѣгут' воли дѣчи,
Попереду чумачен'ко
Дѣ вистрибуѣчи.

О хоч вистрибуѣ, хоч не вистрибуѣ,
Та пригодон'ка буде;
Будеж тобі пригодон'ка,
У недлѣн'ку ѣ ран'ці.

О виіхаѣ мі чумачен'ко,
На Сабран'скѣѣ поле;
І висипаѣ на рогожи
Чтири мажи соли.

О ішли дѣвки по агідки,
Агідочок рвати;
Заклика іх чумачен'ко
Соли купувати.

Ак прийшла до ного та дівчинон'ка,
Соли купувати;
Не так соли купувати,
Ак жалю задавати:

«О годі тобі, Чумачен'ко,
«Під возом лежати!
«Бериж косу, та ди в росу —
«Травичен'ки жати!

О бодя же ти, та дівчинон'ка,
Того не зтривала,
Шоб ручен'ка смолаана,
Травичен'ку жала!

«Учора була Суботон'ка,
«Сьогодніж неділя;
«Чомже в тебе, чумачен'ко,
«Сорочка не біла?

«Либон' в тебе, Чумачен'ко,
«Господи не має;
«Нема тої шоб пилнує
«І вірне кохає?

А шож міні про це дбати!
Тільки серце чуди...
Акаж випре оті штани,
То та моа буди.

О ЧУМАЧЕ!

О чумаче, чумаче!
Чом не рано з Криму йдеш;
Чом не рано з Криму йдеш —
Усіх чумаки в не ведеш?
О а рано з Криму йду,
Усіх чумачен'ки введу,
Тількиж нема одного —
Брата мого рідного.
Шукав, шукав — не знашов;
Запріг воли, та пішов;
Узяв заплакав, та пішов!
Отамане бат'ку маш!
Порад' жек-бо хоч ти нас!
Шож матимем робити; —
Чим нам волу жити?
О шек хлопці не біда;
Еж-бо в полі олобода!
Косит' хлопці олободу, —
Забуємо цю биду!

Косит' хлопці очерет,
 Наваримо вечерат';
 Їкинимо чабака,
 Та пом'анем чумака!..

О га, гау! Мі милій краю!
 Загубиш а свої голодон'ку!..
 Зане мене дурний разум,
 На чужуу та сторонон'ку!

О на чужій стороноци,
 Зовут' мене заволокоу;
 Велат' міні плисти, обрести,
 Та річкоу — та глибокоу.

А не її перебрести;
 А не її переплинути.
 Доведаїа бідні сиротини,
 На чужини та загинути!

ТУГА ПО РОДИНІ.

Ї загноли нас далеко,
Аж у Та... за гори;
Розраали з родиноу.
Ї гореж нам, горе!

Біда жене і лутує,
Нас тажко мурдує!
На Та.... за Уралом
Жити повліує.

Не має нам тута ради!
Серце мліє дуже!..
За слозоу — слоза канє.
Ї ак важко у чужи!

Окинули скріз очима:
Усе сніг, ак те море!
Даж ти крау ріднесєн'кї!
Ї гореж нам, горе!..

Даж ти світ наш бат'ко Днipro?
Блакитнї — коханї;
З бережками з градон'ками,
Ак намолоуанї?

Даж ви гори, даж долини
— Зелєнен'кї мїли?
Даж ви слабнї заповітнї
Україн'ски могили?

Даж ви ручи, даж ви слабнї
Козаки кохани, —
Непраудоу розраанї,
Лихом позаманї?..

Кудиж-бо вас зпроторили;
Акуж кучму дали?
Ї! Шоє серце мнї каже,
Шо вас згубє враже!..

Ї колиб вам спогадалос'
Рідни — упрїмни дружи! —
Ак зле-тажко з'армувала,
Біда усіх нас у чужи?..

А С Е Н.

Ї скріз' гори, скріз' долини,
Та весело зазеленли.
А росте Асен, та на бугрочку
Без листа і без холодочку.

Та чомуж Асен молоден'кій,
Так марне зажури'сá, —
Шо гілон'ками, та рінен'кими, —
Аж до самої землі вклони'сá?

Чи рід тебе покину' тві,
Чи пригодон'ка л'їта, —
Злє окошила всі лиха на тебе
Шоб так в світі злє-згину' тутá?..

Дєс' бачи'а ти вроди'сá,
Не на раду собі?..
Ї покинути сиротон'ко в світі,
На чужиноді, та шєж-бо і прббї!..

Б І Д А.

Ї не шуми влужє,
Дібри'юу вдужє!
Не заўда'а сер'цї вжалї,
Шо а в чужим краї!..
Бо а в чужим краї,
Нєначе в пустинї :
До когож а впригорнусá. —
При лихї години?
Ї тож кажут' лїдє,
Шо а внє журїсá;
Ї ак пїду на ўлицї,
Від вітру ввалїсá.
Ї тож кажут' лїдє,
Шо а п'ў — вгулаї;
А не знаїт', ак а
Думаї вгадаї!..
Думку а вдумаї,
Шо чинити вмаї, —
Шо з своїї вмилен'кої,
Та жит'а внє маї.
Ї пуццуж а вкєткє

Понад бережен'ки;
 Тажкож ми́нї в світі жити,
 Через воржен'ки!
 Плиниж квітка, плини,
 Аж де Городниця;
 О чомж ми́нї жит'є моє
 З милоу трути́ца?
 О вїдуж, а вїду
 На гору круту;
 Поди́лїс' в долину,
 На воду бистру.
 Аж там море грає,
 Води розли́ває.
 О рад-би а втопитиса!
 — Море не прїмає.
 «Трива не тописа,
 Бо душу загубиш!
 Рачї помоли́са,
 — Та жи́ви з бдоу,
 Хоч від неї нудиш!..»

ТАКА ДОЛІ.

Самаж а не знау, що чинити мау:
 Зжалу за кохан'а умерати гадау.
 А в лїжку лежала, листон'ки писала,
 До того козака, що вїрне кохала;
 Він листон'ки вїзауши, та перечитауши,
 Жал' сарденку мому — дїучину згадауши.
 Тиха вода — тиха, бережен'ки носе, —
 Тож козаче молоден'кї, о відправі просе:
 «Пустиж мене Отамане звіє на Волинá!
 «Пишеж мила лист до мене — породила сина.»
 Маїш змогу сину тó лист відписати;
 Маїш змогу сину — на ін'ших сказати.
 «О бораниж Боже! Сарденко дїучина!
 «Присагау́ж Боже! Шо моа причина!»
 «Сидла хлопче конá, конá вороного,
 «Пої́дмо худчен'ко до кохан'а мого.»
 Приїжа до неї на її подвірє,
 — Витає козака ўса її родина:
 О ходиж козаче — умерає дїучина!
 Козак до світлон'ки — дїучина хоруг;
 У́зау її за ручку — в личен'ко цїлує.

«Неумаря діучино! Шó це? Биг з тобою!
 «Остербни єсрден'ко, воз'му шлѹб з тобою!»
 Бодя-же та ўзала лихаа година, —
 Цураїпа мене ўса моа родина!
 Видцуралис' мене і бат'ко і мати,
 Наказали тебе вірне не кохати.
 «О діучинаж моа! Даруў та єконя, —
 «Кона євороного, та хлопця ємалого!»

ЖУРВА.

О журбаж мене єхиле,
 О журбаж мене ўале;
 І туга єна єсрден'ку, —
 Поради єне має!..

О аж на ту журбу,
 Та не подивлѹса!
 А пиду єдо Церковци,
 — Богу єпомолѹса.

Гє пиду єдо церковци,
 Та Богу єпомолѹса;
 А ше гирш до розѹаги,
 Горьки єнап'ѹса.

О шóс' мини єбраті, —
 Горька єне пєца;
 Шóс' коло мого єср'ца,
 Ак гадина євєпа!..

Шо́с' коло мого єсер'ця,
 Ак гади́на євѣ́ца;
 Та кажу́т' ми́ні єлѹде,
 Шо́ то єне мене́ца!..

Та кажу́т' ми́ні єлѹде,
 Шо́ то єне мене́ца;
 — Шо́ ми́ні ємолодому,
 На ли́хо єзверне́ца!..

ТУГА КОЗАЦЬКА.

Ї пидуж а єз горá,
 До синого єморá,
 Їго шо́б спитати
 Тугу єрозигнати:

Гє! Ти морє єсин'є —
 Ти морє а́рлиѹє!
 Отчогож а єбиднї,
 Такий ма́рнегинї?

Чогож моє єсер'це,
 Та дуже єзмари́ло;
 Шо́ сперше єкохало,
 Те тепре єне мило?

Гє! Ти морє єсин'є —
 Ти морє а́рлиѹє!
 Чи ѹжеж а так згину,
 Тепре єна чужинї?

Аж прийшоу до тебе
 Поради шукати, —
 І з тобою море,
 Тугу розігнати...

Гє! Ти море синє —
 Ти море арлиє!
 Отчогож а бідний,
 Такі марнегині?

Бо луди ласкаџи
 Таке серце мали,
 Шо так худко моє,
 Серце розідрали...

Гє! Ти море синє —
 Арлиє і хвил'не!
 Загря, скин' гороу,
 Та з'миж тугу моу.

* *
 *

О волиж мої та полоуї!
 Чом ви не орате?
 О літаж мої та молоді!
 Чомуж марне з світа дєте?..

О оралиб ми, не стоаиб ми,
 Шоб кому поганати;
 Не пішлиб літа, так марне оз світа,
 Колиб кому шанувати...

О не маж долі, бо не ма овлі,
 — Міні молодому...
 Простагнууб кона посеред' поля,
 — Та, га, га! Дмухнууб від гому!..

СХАМНКА.

Ќ по гори по долини
Голуби лтайт';
Не зазнаѡ а рскошен'ки,
А лта минайт'.

Чи ѡж ѡ тебе, чи ѡж брате,
Коник воронен'ки, —
Шоб нам сѡти і догнати,
Своі лта млоден'ки?..

Доганалиж, доганалиж —
На дубоѡм мості...
Гѡ вернитас' лтаж моі,
Хоч до мене ѡ гости!..

Не вернимос', не вернимос'
Бо не маж до кого!
Не змогнѡса шанувати,
Та буде в вас цого!..

ЛІТА.

Ќ по горах, по долини,
Голуби лтайт'.
Не зазнала рскошен'ки,
А лтаж минайт'.

Не зазнала рскошен'ки,
Ні ѡ баті, ні ѡ нѡн'ки.
— Почим-же вас буду знати,
Лита млоден'ки?

Челадон'ки, челадон'ки!
На вас моѡ воле!
Закладате коні ѡ шори,
Та рушате ѡ поле!

Ќ худчен'ко, та не гате
Моіі години...
Доганаетеж, та вѡртате,
— Лита млоді!

Ї догналиж літа мої,
 Ў калиноуім мості.
 Гє! Вернитєс' літаж мої,
 Хоч до мене ў гости!

Нє вернимос', нє вернимос',
 Бо нє ма °до кого.
 Та булоб нас шануґати,
 Ак здоруґла °свого!

Літаж мої, літаж мої,
 — Літаж молодєн'ки!
 Колиж така моа °дола,
 — Буд'теж коротєн'ки!

КАЗАК ТА ДОЛА.

Ї шоў козак з Дону,
 Та з Дону °до дому;
 Гє з Донуґ до дому,
 Та сїґ над водоу.

Гєґ з Дону °до дому,
 Та сїґ над водоу;
 Сїґ він над водоу,
 Проклинає °долу:

«Ти долаж моа — °долє!
 «Чомґ ти нє такаа, —
 «Чом тиж нє такаа,
 «Ак дола єлїц'каа?»

«Лїди роблїт', дбаїт',
 «Ўсеґ ў господі °маїт';
 «Аґ роблї — °калау,
 «Та нє гич нє маї!»

Обизваласяж долá,
Аж по-тим боц морá:
Козаче бурлаче!
Дурний разум маіш!..

Козаче бурлаче!
Дурний разум маіш;
Дурний разум маіш, —
Долу проклинаіш!

Луди роблут', дбаут',
Та сві разум маут';
Тиж робиш та дбаіш, —
Себе забууаіш.

Бо шó закалаіш,
— Музики намаіш;
А шó загоріш,
— Марне прогануіш!

Ак музики грали,
Тебеж луди знали;
Перестали грати, —
Перестали знати!..

НЕДОЛÁ.

По садочку ходжу, конечен'га воджу,
До конен'га стиха промоблау:

«О конуж мi, кону, — кону воронен'кi!
«Порадж мене, ак братик ріднен'кi!

«Чи листи писати, до милої слати;
«Чи самому сити, та їхати?»

О приіхаў миліі до милої ў гости,
А ў милої ўес' двір на помості.

«Зà-гла когож мила, так двір сві прибрала?
— Зà-гла того, шó вирне кохала...

О ўзаў миліі милу за блуу ручку:
«Ходім сэр'це, ходім ў мандрібочку.»

Мандрууалиж поле, мандрууали друге;
А на третім стали почиати.

На третомуж полі стали почивати,
— Почаў милій милуў питати:

«Зà-гла когож мила, так двір сві прибрала,
— Зà-гла того, шò вирне кохала.

Ак ўзàў милій милу, по-пад білі боки,
Та і ўкинуў ў Дуна́ глибокі.

«Плиниж, плини мила ў плин за водоў,
«Бо не буде ўже жит'а з тобоў!

Ак виплила мила на жоўті песочок,
Та виўила стиха голосочок:

Здаўца хороша на личку ўродлива;
Ты'киж моа долà нещаслива!

СМЕРТ'.

Смерт' стала надо мноў,
Стала з гостроў косоў;
Хочеж мене зарубати,
Шòб на світі не буўати...

Смертеж моа, смерте!
Чогож ти така скарана?
Чомж не дала сперше оцутку,
Шò до мене будеш худко?

«Чи аж тобі не казала,
«Чи аж тебе не жахала?
«Тиж мароў ў світі таўса;—
«А до Бога не прибраўса!

Смертеж моа, смерте!
Чи-жеж міні так померти?
Ў чом жити а кваплавса,
Та до Бога не прибраўса!..

Смертеж моа, смерте!
 Не даж міні так померти!
 У мене є дитки «мален'ки,
 Та ще сам а «молоден'кй!

Смерт' до мене «стринула,
 І косоу «пцінула;
 Старих лт не дочекаўса —
 І до Бога «не прибраўса!

Плачеж біднй чоловік,
 Шо не маў собі доўгй вик;
 Плачеж біднй — рад не має,
 Шо з гріхами «померає!

Плач ому «не споможе!
 Скараў ого зможнй Боже!
 Шо на світі «повертаўса,
 А до Бога «не прибраўса!

СКРУТА.

Голоуон'ка «моа, голоуон'ка «бідна!
 О тнеж мене тажка «журба,
 Журба лута — «гитна!..

О мі рут'ні Боже! Хтож міні «споможе?
 Та хтож міні, «сиротинй,
 Хтож міні «споможе?

Бо аж ў чужим крау, ріднен'ки «не маў!
 О хтож собі «спогадає,
 Ак а «загибаў!..

До тебе «благаў, о мі милй Боже!
 Тиж-бо «бачиш скруту «моу,
 Тиж міні «споможиш!

РІЗДЬО СВАТЕ.

(Колѣдка.)

О зирон'ка зішла стала,
Аж-бо на вѣс' Світ прос'ала.
Милй Боже! Тоби слава!
Скріз' по Світу хвала, хвала!

Стала ў Небі — запалала,
Аж-би рѣс'ка — злота брама.
Милй Боже! Тоби слава!
Скріз' по Світу хвала, хвала!

У Вифлѣмі, з Бижй волі,
Породилос' діте долі.
Милй Боже! Тоби слава!
Скріз' по Світу хвала, хвала!

Позвіталиса Ан'ѣли,
І скупчилис' коло стони.
Милй Боже! Тоби слава!
Скріз' по Світу хвала, хвала!

Вітаўчи дивуўали,
І на вѣс' Світ просніўали:
«Милй Боже! Тоби слава!
«Скріз' по Світу хвала, хвала!»

Свѣте спіўѣ розиналос'
Серце Ірода злакалос'.
Милй Боже! Тоби слава!
Скріз' по Світу хвала, хвала!

Звѣле даў він діти обити,
Сподіўаўс' Христа згубити.
Милй Боже! Тоби слава!
Скріз' по світу хвала, хвала!

Божа Ненѣ проце знала,
У Назарет помандрувала.
Милй Боже! Тоби слава!
Скріз' по світу хвала, хвала!

БЛАГАНІ.

Боже мі карй! Тебе *благаў:
Ратўж-но мене! Ё загибаў!...

Акж тажко міні на Світі *жыты,
Сам са не стамлў де себе *дзі.

Ё гл'ан'саж Боже з св'оёго Неба!
Тиж знайш, бачыш, ш'о сэр'цў *треба!

Ш'ож воно хочэ, ч'ога *благаё, —
Ч'огаж від Тебе пил'не *бажаё?

Тиж бачыш скруту моёй ст'аті.
Акж міні тажко! — неспагадаты!

Дз'иж на сэр'це, ш'о праўду *маё,
До Тебе *Баже та прыпадаё!

Почў-лыш о'го, за о'го *праўду, —
Не т'руч'а о'го, — под'а-но раду!

На Тебе *Боже спод'ў *маў,
Тебеж кохаў, Тебе *благаў:

Божеж мі карй! При скруты *моў;
Ё ратўж мене, по л'ас'ці *своў!

КУПАЛ'НА.

Ё вечиром на Купала,
Пш'ли д'ўч'ата *до стаўа;
Купатис'а, *плэскатис'а,
Та з долеў *змоўл'атис'а.

Ё ти долеж наша, *дола!
Повернис' *до нас-бо *з мор'а!
Ми нес'ем тоб'і *віночки,
Ш'е *ч'ервоні *к'віточкы.

Ё Купало рут'ні Ёанэ!
Весл'а р'асного *панэ!
Подиўис' на нас-бо *зв'оды,
Та спод'ўанку *д'огады!

Ё пуск'амо в'инкы *худчы!
Ч'й попл'яне з'в'тру *прудчы?
Ё спл'ямо ўс'і д'ўч'ата,
Нашаж *дола ш'е не ўт'ата!

КУПАЛНА.

Ќ вѣчиром на Купала,
Расна гилонка стоала;
Расна, расна ње велѣчка,
Окутала њи њичка.
Стаѡмож худчи своі свѣчи,
Ўсі огулом гарні дѣѡчи!

Ќ вѣчиром на Купала
Расна гилонка стоала;
А на њей свѣчки саѡт',
Наѡкруги дѣѡчата граѡт'.
Граѡтеж, граѡте та дѣѡн'ки,
Коло асноі гилон'ки!

Місац' свѣте, гилка саѡ,
А Купало скрѡз' вѣтаѡ;
Стрепетнуѡ злѣгѡнка гилку,
Ње звалиѡ не одну свѣчку.
Ќ спѡѡмож ѡси дѣѡчата,
Нашаѡ дола ѡше неѡтата!

Місац' свѣте, гилка саѡ,
А Купало скрѡз' вѣтаѡ;
Стрепетнуѡ злѣгѡнка гилку,
Ња звалиѡ до долу свѣчку.
Ќ та свѣчен'ка ѡпала,
А дѣѡчина заплакала.

Місац' свѣте, гилка саѡ,
А дѣѡчина ѡмѡѡаѡ;
Сподѡѡалас' мати раѡду,
Алеж ѡтала важку ѡраѡду.
Ќ дѣѡчинаѡ наша гарна!
Акаѡ ѡ тебе дола ѡмарна!..

Ќ Купало рут'ѡнѡ Ванѡ!
Вѡсл'а расноѡ Панѡ!
Чи нам маѡш раѡду ѡдати?
До коѡѡ з нас будѡт' свати?
Коѡѡ-ѡ ѡз нас повѡн'чаѡт'?—
Деѡж вѡсл'ачко заграѡт'?

Ќ неѡдолаѡ наша дѣѡчи!
Саѡт' тѡ'киѡ-ѡ три свѣчи;
А ѡстат'ѡнѡ, то ѡже ѡзгасѡли...
Такиѡ-ѡ ѡми ѡси ѡѡчаснѡ!
Ќ гилон'ка наша расна!
Чѡмѡуж ти така ѡне асна?

СТАРІЙ.

Летіла зузупа та ўжаліне кувчи,
Плакала дивчина за старого дучи:
«Ї помри старій — помри, за молодого шду,
«Чи не ў гарнішу з ним а доленку зїду?»
Помер старій — помер, за молодого вїшла,
Не змалася ради, не грш ў лихо зїшла.
Ї ў полі змогила з вітром голосила, —
Молода «старого із труни «будила:
«Ўстан' старій, ўстан', — червоїна «калина!
«Тяпреж-бо з тобою розмоўонка «мила!
«Ўстан' старій, ўстан', — червоїна «роже!»
Піди гет' від мене! Ти тажкий вороже!
«Ўстан' старій, ўстан', — подиґис' на тїло:
«За тобою бле «було, з молодим змарило.»
«Рутож моа «рута — зельнаа «трута!
«Ї чи жити миңи ў світі, чи подагги «туда?»
Самаж-бо ти своа зторола «жита.
Ї даж миңи поки ў цї трині «до тїти.

МАРУСА.

Ї іхали Козаки «з'обозу,
Стали «собі ў кн'ці «перезову;
Стали «собі гадонку «гадати:
««Деж-то буд'мо нічку «ночувати?»
Оден каже: «Ца бистраа «рїчка;
Другї каже: «Ід'мо «не величка!»
Третї каже: «Тута «заночїмо,
««Здороблїчка свого «пошанїмо.
«Привернимо до ноої «хати,
«Чи не вїде Марусина «мати;
«Чи не вїде Марусина «мама; —
«Не так мама, як Маруса «сама.»
Ї не вїшла Марусанка «з хати,
Козачанкїў добре «привитати;
Тїл'киж вїшла Марусина «мати,
Та сталаж ім стиха «промоўлати:
Не ночїте Козаки «на дворі,
Не турбїтеж Марусі ў коморі!
Козачанкїж тїа «зачували,

До господи конѣ привертали,
 Марусѣн'ко недужа лежала,
 Чорним шубком голоўку зв'язала,
 Уклонилис' ї три козаки з полку,
 Розв'язали Марусѣ голоўку.
 Одѣн каже: «Марусѣ а знаѣ;»
 Другїї каже: «Марусѣ кохаѣ;»
 Третїї каже: «А нарушник стану.»
 О хтож минї трѣ-зл'а достанѣ,
 Тѣ зо мноѣ до шлѣбон'ку станѣ.
 Обизваѣсѣ Козак молодѣн'кїї:
 «Еж-бо ѣ мене три конї гарнен'кїї.»
 «Одѣн коник, ак голуб сиѣен'кїї,
 «Другїї коник, ак лѣбѣд' блѣн'кїї,
 «Третїї коник, ак ворон чорнен'кїї.
 «Сиѣим скочу — до морѣ доскочу,
 «Блїм скочу — морѣ перѣскочу,
 «Третїї скочу трѣ-зл'а достану;
 «З Марусѣ до шлѣбон'ку стану.»
 О стаѣ козак трѣ-зл'а копати,
 Стала над ним зузулѣ куѣати:
 Годїж тобї копати трѣ-зл'а, —
 Ужѣж Марусѣ дѣ з свого вѣсл'ѣ
 О стаѣ козак з гори виїжати,
 До вѣсл'ѣ її прибуѣати;
 Звѣлѣ же він музикѣм заграти,
 І Марусѣ почаѣ привітати.
 А ак узѣсѣ за ручн'ку блїв,
 Вітаѣ своѣ шаблѣнку криѣв

Гѣ! ак з хмари блискаўка злинула,
 — З Марусѣн'ки голоўка злинула...
 Отож тобї Марусѣ трѣ-зл'ѣ,
 — Не зачинаѣ без мене вѣсл'ѣ!

«Ўстан'же, ўстан'бо, моа мила!
«Скажу тобі вiст':
«Аж приіхав тві милён'кй,
«Буду ў тебе гiст'!»

Зараз ўстала сэрце мила,
— Ак не лежала;
І ўсё своу челядон'ку,
— Порозбуджала:

Нуж ўставате челядон'ки!
Засвiтит' свiчi.
Нехã-лиш-бо подиўлўса,
— Милому ў вiчi!

«Чогож ти так, моа мила,
«На личку зблiдла?
— За тобоў моё сэрце,
— Шо не бачила!..

О ў полi ў полi,
Бл'-камён' лежит';
А на тому бл'-камёнi,
Сиў орёл сидит'.

Сидит' же сиўiй орёл,
Шоё' вин думаё.
Їде козак Запорож'а,
Орла питаё:

«Чи не буў ти, сиўiй орёл,
«На тi сторонi?
«Чи не туже моа мила,
«Тепре по минi?»

О туже твоа мила,
Ў лжен'ко злагла,
Тримайцã за срдён'ко,
Плячã — знемага.

Ї не згода товарищу,
 Та д'але-би не згода!
 До одної дівчинон'ки,
 Ходити нам шкода!

А як буд'мо товарищу,
 Та обидва ходити;
 Або тобі, або мнї,
 Та на світі не жити!

Ї чи будеш дівчинон'ко,
 Та замноу тужити, —
 Бо підуж а, аж у віско
 Гетман'скєє служити?

Ї не буду козачен'ко,
 Та д'але-би не буду;
 Ти за гору, а за другу,
 Та про тебе забуду!

Ї виїхау козачен'ко,
 За брамон'ку до луга;
 Та ўзалаж-бо дівчинон'ку,
 Привеликаа туга.

Ї виїхау козачен'ко,
 Та за густий олюзи;
 Ї обрили дівчинон'ку,
 Придрибнен'кї олюзи.

Звліж-бо сидати кона,
 Та поїду ў чисте поле;
 Там де моа милєн'каа,
 Та ару руту поле.

Заржиж, заржи сиї кону,
 Під круту гору дучи;
 Хаж почує моа мила,
 Рутанї винок в'учи.

Пришуж кона до Авора,
 До червоної калини;
 А самж піду ў пуховицї,
 Коханої дівчини.

Ї приходе козачен'ко,
 До ноїої хатини;
 Аж-бо ў ого милєн'кої,
 Лежит ів'пшї на лаїни.

Аж ви́хаў козачен'ко,
Та за ноўні хати;
Ўжеж мусили дівчинон'ку,
На вітри қолихати.

Ў по́ixaў казачен'ко,
Аж за жоўті шпеси;
Огланіца позад'-себе,
Аж за ним шурак пшкі.

«Ў вернісаж товарицу,
«Бо дівчина ўмерае!
— Требаж брате коня гнати,
— Шкодà дівчини ўмерати!

Ў вішоў-же козачен'ко
Ў ноўен'кі сні, —
Ўжеж дівчину похобали,
Та обідати сні.

Ў пустиў він конечен'ка,
Аж за густі лози;
Та облілж біднен'кого,
Придрабнен'кі слози!

ТАКА ДОЛА.

Самаж а не знаў, —
Шо робіти маў;
Шо а на чужині покинула;
Шо а на чужині і ў лихй неволі;
Заўшеж а плачу пригодон'кі своі!

Чи моа фортуна та так догодила,
Чи самаж а собі так зле наробила?
Чи самаж а собі так зле наробила,
Шо цаа невола, аж світ затлумила!

Ў пидуж а, пиду, ў чистеє поле;
Ў чистеє поле — зеленеє...
Чи не одіде від мене журбон'ка
І це нещасте ўсезмелихеє?

По полі ходжала, поради не мала;
Зішла на могилу, та аж заплакала...
Ў гореж мні, горе сиротині,
При лихй години, та ще на чужині!

Козаче серце! По світу ходиш,
Не одну дівчину з разуму зводиш!
— Дівчино серце! Шоб ти мені дала,
Шо мене до себе причарувала?
Є в мене чари, чари готові:
Блещ личенко, чорні брови.
А в мене хата сніпками вшита,
Прїдиж козаче, хоч буду обита!
— Хоч буду обита, знав за кого;
— Присталож серданко моє до твого!

ЗАПОВІТ.

О три літа, три недли,
Минувоса на Україні,
Ак козака Турки убилі,
Під Авором положили.
Під Авором зелененким,
Лежає козак молоденкій;
Ого тіло — почорнло,
А від вітру — пострупило.
Над ним коник зажурився,
По колна в землі убився.
«Не сті коні надо мноу,
«Бачуж а щиронку твою!»
«Біжиж степом та гаами,
«Долинами, бараками;
«До мої родинонкі,
«До вірної дружинонкі!»
«Стукни в браму копитами,
«Та за бравка поводами.»
«О віде брат — понурица,
«Віде мати — зажурица,
«Відеж мила — порадиє,

«Стань, глань, та зомлі!..
 О деє кону пана «скинуў?
 Кажиж кону: «чи не згинуў?
 — Мене Турки «надігнали,
 Пана мого з мене «стали,
 Постридали, «порубали,
 — Там над Дністром лихоуали!..
 О цит' мати, «не журиса!
 Ужж-бо тві син ожиниўса:
 Він узаў собі «за жиночку,
 — Зелену «долиночку,
 — Та круту «могилочку...
 Воз'миж мати пску «жменю,
 Посі ого «на каменю;
 Колиж отб псок зіде,
 Тоді тві син з віс'ка «прїде!..

ДУМКА

Про час остат'ні козака ў степу.

О сіу Пугач, та на могили;
 Гє! ак пугу, та пугу!..
 О повертатєс' швичє «козачєн'ки,
 До зеленого лугу!*)
 О акиж швичє «повернутис' мали,
 То ти ў Лузі «зимууали;
 А де аки гаучис', не дбали,
 — То ти ў степу «загибали...
 О заслаб козак, та лг кра могили,
 І на шабєл'ку «схлиўса;
 Гє! либон'-же вин ручєн'коу «счил'не,
 — За сєрдєн'ко ўхалиўса...
 «О ви браті «мої, слаўні товарищи!
 «О ви козачєн'ки «гожи!
 «Гє! та зробит'-но труну «козакоуи,
 «— Помогā-жж вам Боже!
 «О ви браті «мої слаўні «козачєн'ки!»

*) До Великого Лугу.

«Та зробіт'но твоє славу:

«Гї! викопайтеж міні молодому,

«Хоча шабел'ками йому!»

«О винисте мене славні Товарищи,

«Та на високу могилу.»

— Гї! нехай лиш-бо а швєж подиулюса,

«Та на своу милу Україну!»

«О ви дружи мої, славні козачен'ки!»

«— Загинуж а на чужині!..

«Гї! обліцаж слозами гир'кими,

«Моа мила, та на Україні!..»

О у пол та береза стоала,
 А на берези зузудла кууала.
 Питалася зузудла березу:
 О березон'ку! Чом ти не зелена?
 О ак а мау зеленоу обути?
 Колиж пдо мноу Татарба стоала,
 Гострими мечами гил'а одимала,
 І аснен'ки огни роскладала,
 Криничноу води достауала,
 У кристалюуи планчки налиуала;
 Самборс'кі шапочки зносила,
 Та гул'таа жиуцєм у напал збила.

***
О по Дону по Дону,
По крутому бережку,
По крутому бережку!

Гє! там козак гулає,
На бандурци він грає,
«На козакіґ гукає:

О молоці, «молоці!
Накажит' там дівоці,
Шо є червоні плахтоці!

Нехай вона віри не ме,
Хай на мене кірши «не гне,
Нехай собі заміж иде!

Бо аж козак Нечулій,
Та до Дону «притулі,
Та до Дону «притулі!..

ТИХИ ДУНА.

Тихий Дуна, тиху воду «несе;
А ще тишче діucha косу «чеше;
Шо зачеше, та на Дуна несе:
Плиниж косо тихою «водоу,—
Та доплин' ти зеленого «гау:
Під тим гаом Авр зеленєн'кїй,
Під Авором коник воронєн'кїй,
На конику «козак молодєн'кїй;
Спини«саяж він, та стає мркувати;
Узає бандуру «почає виграфати.
О голоснож бандурон'ка «трає,
Струна «струни стиха «примоулає:
«Ак є городи червоїа «квітїна,
«Є є сусїда гарнєн'ка «дїучїна.
«Немаж спїну привражому «сїну,
«Шо звїє є глуму молоду «дїучїну;
«А завїши, на конєн'ка «сїши
«Бууа жеж ти дїучїно «здоруа!
«Промїж нами ца зостат'на «моуа!»

Тепреж міні три журби єна сєр'ці:
 Перша журба — дитинка ємалєн'ка;
 Друга журба — сама ємолодєн'ка;
 Трєтєж журба — кинулас' ріднєн'ка!..

ПІРЦЕ.

Покидала зузулен'ка Україну,
 Тє ўпустила сибє пирцє єна долину.

Ак линулаж зузулен'ка через полє—єгє,
 Тє ўпустила сибє єпирцє на тихий Дунає.

Носєж вєтер тєє єпирцє по долині,
 — Тинаїцє сиротина єна чужині.

Крутє вєтер сибим пирцєм по Дунає,
 — Ї ак важко єсиротині ў чужимє крає!..

Носєж вєтер тєє єпирцє коло гає,
 — Ї зав'єла сирєтон'ка ў чужимє крає!..

Покочуж є злотий єрєстан' з крутої єтори,
 — Пшєниж моє лєтє єз свєтє, ак лєст по воді!..

СВІЦЬКА ДОЛА.

Ї у полі «риничен'ка,
Там холодна «водичен'ка;
Там голуби пили, їли, —
Напишіся «полетили,
А летучи «буркутили:
Ї горезь тому, «горе козакої,
Шо їсї нічку «не зсипає,
З стрямен нижок не вімає!
А ще гірше «сиротини,
Ї тажкї долї «на чужини,
Шо ден' плаче «по родини!
Неоднаж нас мати «породила,
Та не ї одну долен'ку «зпобила:
Їдну изпобила «горївати,
Другу изпобила «паїувати.
Їдна сестра ї свитї ї рокошах снє,
А їбога — «небога краї порога!..
Їдна сестра ї житї мед пиїо «не,
А їбога «небога — краї порога!

ТРИ ДІУЧИНІ.

Ї на горі «жито,
Ї ї долині «жито;
Під «вором зеленен'ким,
Козачен'ка «убито.

Ї «убито, «убито,
Затягнуєно ї жито,
Червоної «хустон'кої,
Личен'ко «покрито.

Ї пришла «діучина,
З чорними «очима;
«Ак піднала «цї хустон'ку,
Та заголосила...

Ї пришла «друга,
Та «ужеж не така:
«Ак піднала «цї хустон'ку,
Та поцмубала.

Ї пришлаж «третаа,
 Їз ноуої «хати;
 Аж заплаче, аж затуже,
 Та стала «казати;

Та стала «казати,
 Їго «нарежати:
 «Булоб тоби вражий сину,
 «Нас трох не кохати!»

«Нас трох не кохати,
 «Нас трох не глумити...
 «Тапре будеш, сер'це «моє,
 «Та ў сир-земл «тлти!

«Ї гаўж мї, гаў!
 «Зелений «розмаў!..
 «Їпустила «голубон'ка,
 «Та ўжеж не спімаў!

«А хоч і спімаў,
 «Та ўжеж не такого:
 «Хоч пригорну, «приголубиў,
 «Та бсєж не щирого!

ТУГА «КОЗАЦЬКА.

Ї краче, «краче, та чорнен'кї ворон,
 Ге! ў глибокої «долини;
 Ї плаче, «плаче, молодїй козаче,
 По лихий свої години.

Ї краче, «краче, та чорнен'кї ворон,
 Ї темним лези «над водоў;
 Ге! плачеж, плаче, молодїй козаче,
 — На конику, та на вороному.

Ї їдеж козак, схлиў голоубон'ку,
 Слзон'ками аж ўмиваїца..
 Деє' моа «жинка, «деє' моа «голубка,
 Та за мноў «побиўаїца!

Воронї кону! Гра ти пїдо мноу!
 Та розбїж ти туту «моу!
 Розбї ти туту, по темному «лугу,
 Козакоўї та молодому!

КОЗАКИ ДУТ'.

О на горі жинці «жнут',
 Гє! на горі жинці «жнут';
 А по-під гороу,
 По-під зеленоу,
 Козаки дут', козаки дут'.

Попереду «Дорошенко,
 Попереду «Дорошенко;
 Веде своє «віс'ко,
 Веде «Запороз'ке,
 Хорошен'ко, хорошен'ко.

А ў середині Синє-Дужї.
 А ў середині Синє-Дужї;
 Під ним конечен'ко,
 Під ним воронен'її
 Гарній — дужї.

А по заду «Сагадачній,
 А по заду «Сагадачній;

Шо проминає жинку,
 «На тютун та лїлка, —
 «Необачній, необачній!

Мини моє «жинка не годица,
 Мини моє «жинка не годица;
 А тютун та лїлка,
 Козаку ў дорозі,
 Знадобица, «знадобица!

«Гє! верниса «Сагадачній!
 «Гє! верниса «Сагадачній!
 «Воз'ми своє «жинку,
 «Верни моє «лїлку, —
 «Необачній, «необачній!

«Мини з твої жинкоу «не возица,
 «Мини з твої жинкоу «не возица;
 «А тютун та лїлка,
 «Козаку ў дорозі,
 «— «Знадобица, знадобица.

Гє! Хто ў лєси, озовица!
 Гє! Хто ў лєси, озовица!
 Викришимо «губки,
 Потягнимо «лїлки,
 «Не журимса, «не журимса!

ГАДАМАК.

О гук мамо, гук,
Де Гадамаки «п'ят'
І веселаа ўличен'ка,
Кудиж вони д'ют'.

Та кудиж вони д'ют',
Тё луга «гудут'
Поперед себе вражих Ляхіў
Облавоў «прут'.

Збурмалис' вони
Під расні «дуби,
Чкаўчи «Отамана,
На раду «собі...

От Отаман іде,
Ак голуб гуде,
Та під авором зеленен'ким,
Голоўку «кладе.

«Тиж Отамане «наш,
«Не дбаіш за нас...
«Бо бач наше товариство,
«Ак розгардіаши!»

«Чи не сором тобі,
«Покидати «нас,
«І по застумах цюго «мса, —
«Блукати «без нас?»

«Подиўис' Отаман!
«Ўже «світ настае!
«Ўжеж-бо «наше товариство
«Конї сідлае!»

Ў неха сідлае,
Біг помогае!
Та ўже шос' моў голоўон'ку
Хмл' розбиўае!..

Ў помруж а, «помру!
Не зажиў собі «слафи!
Бо немаж міні дол «бути,
Гадамаком з вами!..

Ў моў душу ўже,
Лихо ў пекло «тне!
Бо маў зраду від милоі...
Дід'ко сэр'це «рве!

КАРМЕЛҀК.

Поверну́сая з Сибєріі,
Немаж міні о́долі!
О́ здаѣ́ця не ў ка́данах,
Талеж-бо ў неволі!

Слѣдѣ́ мене ў дені́ і ў нѣ́чы,
Ў поўса́ку го́дину.
Нідеж міні о́подітисѣ́...
А від журби о́згину!

Маў жинку, маў о́дiti,
Колиж і́х не бачу!
А́к згадаў о́про і́х скруту,
То́ та́жко о́заплачу!

Не ма щастѣ́ не гла́ мене,
І не гла́ ро́дини;
Пєрєхоло́дѣ ў та́жки о́жалі,
Ўсѣ́ моі го́дини!

Збурмаў собі́ жваўіх хло́щѣў
Та шѣ́ж міні о́зтого!
Засѣ́даўт' скрѣ́з' по шлѣ́хах,
Щѣ́б злапати о́кого!..

Чи хто і́де, чи не і́де,
Та́жко сѣ́ тримати!..
Ко́лиж нема́ мѣ́сцѣ́ о́ради, —
Ко́лиж нема́ о́хати!

Нарѣ́каўт' розби́шаком,
Кажут' заби́ваў!
А́ж нікого́ не заби́вам,
Бо самж ду́шу о́маў!

Хоча́ж возму́ з бо́гатаго,
Ўбо́гому о́даў...
І́ так гро́ши пєрє́даў,
Сам грѣ́ха не маў!

Шшоў-би́ а́ ў мѣ́сто о́слю,
Ўсѣ́ж-бо мене́ о́знаўт'!
Куди́б-же́ а́ о́поверну́сѣ́
То́ зара́з злапаўт'!

А́ так трє́ба о́хо́ватисѣ́,
Трє́ба ў лє́сі о́жити...
Хоч здаѣ́цѣ́ свѣ́т ва́лигй
Ніде́ сѣ́ о́подіти!

ДУМКА

про Дмитра-Саміленка "Коломіця".

О́ в не́дліу́ на за́ран'ці,
А́к ще́ спали́ бісу́рман'ці,
Ў на́дніпра́н'ским спали́ міс'ці;
А ко́заци́ в ім'я́ Бо́жє́,
Поки́нули́ За́поро́жє́,
Пли́вли з Дні́пра в ча́ок дві́сті.

Пли́вли з Дні́пра, пли́вли,
Та́ на Чорне́ морє́;
Буде́ж сла́ва ко́зачь'кам,
Бісу́рманам го́рє!

Ў на́дніпра́н'ским ще́ сплат' міс'ці,
Ўже́ж на мо́рі ча́ок дві́сті,
— А́ж мо́ре зга́мніло...
Сичо́уики ме́д кру́жля́т',
На ба́ндурках ви́гра́ба́т',
А́ж почу́ти ми́ло!

О́дєн тл'ки́ пан О́таман,
Шо́с трохи́ суму́в:
Не́ пє́ ме́ду, ча́ки о́лче́,
По мо́рї пантру́є.

Чого́ж-бо́ в'ин засуми́вса́,
Ў мо́ре́ так ўди́ви́вса́?
Чи в'ин ту́же́ за́ сте́пами,
Ра́сними о́лугами́, —
Шо́ так схли́в голо́фон'ку́,
Про́мїж ко́заками́?

Чи в'ин ба́т'ка́ спо́гада́в,
Шо́ в Ла́дчині́ де́с' пропа́в,
По́цмж мо́рі погу́ла́в,
Собі́ сла́ги добу́ва́в?

Не́ тужу́ж а́ за́ сте́пами,
Ра́сними о́лугами́;
Ні́ а́ж ба́т'ка́ спо́гада́в,
Шо́ в Ла́дчині́ де́с' пропа́в,
По́цмж мо́рі погу́ла́в,
Собі́ сла́ги добу́ва́в.

А́ тужу́ж а́ тужу́,
Гє́! тужу́ж, суму́в,
Та́ по Чорно́му мо́рї,
О́чима́ пантру́в!.

Бо як таа лѹта ѿбора,
 Вітє з лиха ѿстане;
 Розхвилиця вода ѿморя
 ѿДо неба ѿдостанє;
 Бурхнє ѹ вичи Божя ѿкара,
 Ї свита ѿне стане!..

Тоді вітє з блискавками,
 — З хмарами ѿзгодиця,
 — Клатїй Турчин з караблами,
 ѿНа нас окошиця!..

Тоді браті шѡ робит'мєм
 З цим лихом, з бѣдоу?
 — Полажимо марнє, ѿмарнє,
 Отут голодоу!..
 Наша слава ѿкозац'каа,
 Нє пѣде ѿгороу!

Ї чи цѣж годину
 Та нам пережити?
 Гє! як жє сєрдян'ку,
 Мому ѿне тужити?

Бо як з бат'ка ѿСамітнєко,
 — Коломїц з роду,
 Та нє ѿтоплѹ вражих Туркїѹ,
 — Ї солонѹ ѿводу!
 Нє вигублѹ ѿпоганого,
 — Гаснїд'ського ѿплѡду!

Нємаж дол на цим морї!
 — Треба ѿзагибати!
 Годж, годї ѿмолодому,
 По свиту ѿгулати!

Подивїцяж козацян'ки!
 По снїбому ѿморѹ,
 Чи то видко ѿмисячен'ка,
 Чи вечирнѹ ѿзорѹ?
 Чи тож, мабут' тажки ѿфид,
 Блукаѹт' по морѹ?

Ї чи тож-бо бѣни ѿвтри,
 По морѹ ѿстагаѹт',
 Чи Тур'скїй ѿкораблики,
 ѿНа нас наступаѹт'?

«Ї нє мисяц' то, ѿнє зорї,
 ѿПозас'анї ѿ горї;
 «Нє бѣнї злиха ѿвтри,
 «Стагаѹт' по морї,
 «Тож Тур'скїй ѿкораблики,
 «Плїнут' нам на горє!..

Годж, годї козацян'ки,
 Плажки ѿспорожнати,
 На бандурках козац'кїй,
 Спиѹи ѿвграбати!

Тепре худко «схаменатєс»,
 На Бога «складатєс»,
 Та вражому «Турчиноуі,
 Ў поталу «не ўдатєс»;
 Свої слави «козацкоі,
 Та не поцуратєс»!

Тепре «нумо з самопалу»,
 Густєнко «цдити,
 Бо ўжеж-бо «нам раз остатні,
 З ними сá «побити»!

Ў ненáж моá, «ненє!
 Матінко «старєн'каá!
 Голубон'ка «ріднєн'каá!
 Ў згадаж про мене,
 Здíмиж клáтє «з мене,
 Горлицá «сибєн'каá!

Чи áж тобі «нену́,
 Áкє лихо ўдиáс,
 Шó ти мене «клáла,
 Áк ў Січ проводжала?»

Колиб же «від тебе,
 Ў бич вiтер повиáс,
 Та твоóму «сину,
 Принє радóвину,
 Шóб марнє «не згинуў,
 Ў остатні «годину»!

Ў хтож «тепре «будє,
 Тебе «розўжати;
 Та по твоім двóри,
 «Конєм «виграўати?»

Хтож тебе «старєн'ку,
 Будє «догладати;
 Гарними «рал'цáми,
 Щирє «даруўати?»
 Тебеж «ненá «рідна,
 Тебеж «шануўати?»

Тиж ми «казала,
 Стиха «промоўлáла,
 Áк на цю́ «стусу,
 Та «випробджáла:

Тл'киж ў мене «роду,
 Шó ти «милй сину...
 Буўáж здороў «орлє!
 Слаўи «не цурáса,
 Та худчий «вєртáса
 На рідну «Ўкраїну»!

Ў шеб доўше «пан Отаман,
 Голосиў-би «ласно,
 Наступали «бисурмани,
 На козакіў «расно.

А козаки не уважали,
 На славу почали;
 Та загули різно, шквално,
 — З самопалив густо...
 — По всім морі по синому,
 — Зробилоса пусто.

Покинули самопали,
 Та увалили за шаблі;
 Нема чаок по всім морі,
 Тількиж шоб кораблі!

Линув ворон в Україну,
 Та сів в Крамнім місці;
 Сів, та краще — а Луг плаче,
 Шоб Січ мати не побаче,
 — Ге! ніколи не побаче,
 Своїх чаок двісті!..

Линув ворон в Україну,
 Промовляв словами:
 «Згинув козак Самілевко,
 «З усіма козаками!»

ДУМКА ПРО ХМІЛНИЦЬКОГО *

О стуманилисі та Дніпранські води,
 Аж не видно козацького стана;
 Ге! засумила сива голоубонка,
 Хмільниченка пана Гетмана.

А пан Барабаш до Ляхів прихилній,
 Учинив зраду України бідній, —
 Ге! зплив Дніпром по воді чухрає,
 А Потоцькій берегом чвалає.

О ідут Ляхи, пливут і козаки,
 Тримають одно-дного боку;
 Ге! Задамож ми, каже пан Потоцькій,
 Хмільницькому мороки до року!

О засумилас сива голоубонка,
 Хмільниченка пана Гетмана;
 Шоб нема в ного Лєстроубого віска,
 Полкоубничих, та не Отамана.

Ї суму́чи, міркне́ і дбає,
 Та́ на Бога споді́ванку ма́є
 Ге́! скріз' по шика́м орлом похода́є,
 До казакі́у стиха про́моула́є :

Ге́! Козачен'ки! Ге́! Ви мили дру́жи.

.....
 .....
 .....

СІРКО.

Ї а́к крикне́ старі́ орле́,
 Шо́ під хмари́ в'ї́ца́,
 Ге́! загу́ло За́пороже́,
 Бо до ра́ди стне́їа́.

Сірко́ сла́вний се́ред' ко́ла
 Ра́ду огла́дає́,
 Товари́ство прівита́є́,
 Та́ так про́моула́є́ :

«Ге́! пано́ує За́пороз'ці́!
 «Татар'ґа ла́кає́!
 «Не́у́дава́мос' у́ дурни́цү́,
 «Бо а́к раз злапа́є́!»

«Позбира́те́ зара́з со́тні́,
 «Ї́ сідла́те коні́;
 «Та́ чика́те Ота́мана,
 «Отам на ви́гоні!»

*) Не скін'чина.

Ак прилинуў козак Сірі,
На сиўому *кони:
«Нумо, слаўні Запорозці,
«Ходім ў чисте *поле!»

Ў ак крикне старій орле,
По-пад небним склони,
Спинилиса *Запорозці,
Попасати *кони.

А ак крикне старій орле
На Шпил'-гору *сібіши,
Засумили *Запорозці
Конє погубиўши.

Бат'ку, слаўній Отамане!
Шо маіш робити?
Без кона ти, шо таває?
Ак орел підбиті!

Зажуриўса козак Сірі,
Проміж козаками, —
Ак вітлов'ка засуміла*,
Проміж асєнками.

Ос' прилинуў козак з варті,
Де замані *кони:
Не журиса Отамане,
Кони ўже ў загоні!

«Ў братікуж мї, Заузати
«Запорожец' миліі!
«Кажиж худчи, чи жиў ше мї
«Конечн' по *сібіі?

Та жиў, здороў, і ўсе цли
Твої Запорозці;
Тл'киж трошки *потроцили
Татарўзи *кости!

Зариготаўс' Отамане:
«Добре пане-*братє!
«Ну отєпреж ми ходімо.
«Рушатеж гармати!»

Загудіў стан Запорозкій,
Ак Чорнає *море, —
Понєслиса *Запорозці,
Обладоў ў поле.

Ў не вітер ў пол *трає,
Не орел вітає, —
Отож Сірі з товариством
По степу *гулає! *

*) Не скін'чина.

ДУМКА

про Саїу Чалого.

Ї буѹ ў Сичи старій козак,
На прозви́ско Чалій;
Породиѹ він сина Саїу,
Козакам на слаїу.

Не до ласу було Саїї
Козачен'кам дбати;
Пшоўже він до Лашен'киѹ
Слаїи добувати.

Пшоўже він до Лашен'киѹ
Слаїи добувати, —
Та з Лахамиж свату Церкѹу
Ї невич повертати.

Ї до Гарду козац'кого
Насунуѹс' з Лахами;
Зрѹнуѹѹ він слаїни мис'ця,
По-над берегами.

Збиралиса Запороз'ці,
Їси ў раду зходжали;
Та про зраду пана Саїи,
Радон'ку тримали.

Їсїж-бо приїшли, їсїж бо приїшли, —
Одного не маѹ:
«Ї чомж тебе, бат'ку Чалій,
«Та ў радї не маѹ?»

Чогож ми́н, о паноўе!
Та ў раду ходити?
Шо хочете мого Саїу,
Навїкї згубити!

Хоч стаѹ собі він до Лаїи...
— Та їсїж синку милїй.
«Чомуж ти стаѹ, чому до нас,
«Такї закоїилий?»

— Ї так, чи нї, гадате ви!
— Паниж кажут': Саїа...
«Шлїгаїаа, соромлиїа,
«Сталас' ого слаїа:»

«Шо нетї'ки-то пан Саїо,
«Та церкѹи рѹнуѹѹ,
«Талїж бїсам прозаклаїса,
«Дуже знахуруѹѹ.

Обизваўса на тэ Голю,
 Кажэ: «Добре знаў!..
 «Ў аж того пана «Саўу,
 «Та ў руки «злапаў!

От і стали «та паноўе,
 Раду «розсучати, —
 Своіх конё «посідзали,
 Ў «поход «виступати.

Буў пан Саўа ў «Няміроўі
 Ў пана «на абіді;
 Гэ! шэ не знаў і не чуўаў,
 Про «своі «він «біді...

Сідлā «хлопчэ «конā «мого,
 — «Собі «вороного.
 Поід'мо ми «до «домон'ку,
 До «хутора «мого.

Стоіт' «Авор над «водоў,
 «Верхом «похліўса;
 Ідэж Саўа «до «домон'ку
 «Чогос' «зажуриўса.

Ў тиж «доля, «доля ў «світі!
 Щэрбатаā «доля!
 Шō ти «зхочиш, «тэ і «зrobiш,
 — Такаж «твоя «воля!

Ў «приіхаў «до «домон'ку,
 Від «Лад'скаго «тому;
 Питаіцā «чэ.ладон'кі:
 «Чи «гаразд «до-«дому?»

Гаразд, «гаразд «пане «Саўо!
 Ра-Божа «година!
 Твоя «жінка, «наша «пані,
 «Породила «сіна.

А «гірш «добрэ «пане «Саўо,
 Шō «вернуўс' «худчэнько, —
 Бо «козаки «виглāдаўт',
 «За-«гори «пил'ненько...

Гэ! «сіў Саўа ў «кін'ці «стола,
 — Тажэнько «думаэ;
 Ўго «жінка «моладз'нка,
 «Дитину «купаэ.

Шідиж «хлопчэ «до «піўніці,
 Та «наточи «піўа!
 Нехā «лиш-«бо ā «нап'ўса,
 «За «здору.лā «сіна.

Шідиж «хлопчэ «до «піўніці,
 Та «наточи «меду!
 Бо «шōс' «міні «тажко, «нудно, —
 «Голоубі «незведу!..

Гє! сїѹ Саѹо ѹ кнїци стола,
Дрїбнї листи пише;
Ого жинка Катрусєн'ка,
Дитину колише.

Лїлаж, лїла! Милє дїте, —
Ўродлиѹй синон'ку!
Нєхã злãжу, тã спочину, —
Зложу голоѹон'ку...

Гє! ше хлопци нєѹквапїѹсã,
По мєд до шўниці;
Обступили козачєн'ки,
До кола свїтлицї.

Ў шеж хлопци нє вєрнѹѹсã,
З шўниці до хати;
Стаѹ Ѓнат Голї, з Краѹчиноѹ,
Брами розбиѹати.

Ў шеж нє маѹ чєлãдон'ко,
Тã на порїг стати, —
Приїхали Запороз'ци,
Саѹѹ привитати:

«Магã Боже! панє Саѹо, —
«Гаразд нам сã маїш!
«Сидиш собї ѹ свїтличєн'ки,
«Тã винїцє тїгаїш!

«Чолом, чолом! панє Саѹо, —
«Гаразд нам сã маїш!
«Далєкїї гости маїш, —
«Чимж ти їх прїймаїш?

Ў нє знаѹ мої брат'ã,
Чим же вас прїмати,
Ўтаноблãти, шанѹвати,
Добре привитати?

Прїмаѹ-би вас мєдом, пїѹом, —
Нє будєтє пити;
Ў здаѹцã наїхали,
Нє з тїм, шоб гостити!..

Ў паноѹє Запороз'ци!
Ў чимж вас прїмати?
Ос' даѹ ми Господ' сина,
Буду ѹ куми брати.

«Нє жартѹже панє Саѹо, —
«Треба розум мати;
«Хїбãж оцє ми ѹ тебе,
«Шоб нам кумѹвати?

«На шоб було панє Саѹо,
«Наш Гард рїнѹвати, —
«Колиж ти хтїѹ Запороз'циѹ,
«Собї ѹ куми брати?

«О ведиж нас, пане Садо,
 «У ноуїі комори;
 «Верта же нам, вражїї сину,
 «Козац'кї зброї!

«А деж твої, пане Садо,
 «Сати, ёдамашки?
 «Шо ти нажиу, вражїї сину,
 «З козац'кої ласки?

О кинуєса та пан Садо,
 До асного меча,
 Огож ўзали на три списи,
 З-пид дєсного плєча.

О кинуєсаж та пан Садо,
 До асної зброї;
 Огож ўзали та піднали,
 На три списи ў гори.

«Оцеж тобі, пане Садо,
 «Сати, ёдамашки,
 «Шо ти нажиу, вражїї сину,
 «З козац'кої ласки!

У тим Катрусє молодян'ка,
 Із вікна ўтікала;
 З чистих устєк словечен'ко,
 Кухтоцї казала:

О Кухточка вірна моя!
 О ратї дитину!
 Будуж тебе шанувати,—
 Аж поки не згину!»

ДУМКА

про Добожа.

(Добошукà.)

О по-під гá зеленен'кй,
 Ходє Добож молодєн'кй;
 То на нйжку «налагає,
 То пирцем сá «пидпирає,
 Та на хлопцй покликає:
 «О ви хлопци, «ви молоци!
 «Ходим братй разом ў гости!
 «Гє! ўставáте ўси ранєн'ко,
 «Ўберáтєсá «чупурнєн'ко;
 «З'мит' чоботи «сап'áний,
 «Ї жупани «сáтáний;
 «Бо пидємо «на вечирки,
 «Та до Стец'коуої «жинки!»
 — О Добожу! Ти наш панє!
 Там пригода будє «з нами!
 «Та на мене «лиш ўажáтє,
 «По двй «кули набивáтє;

«Ститеж хлопци тут ў кутюци,
 «А á пиду «пид викон'ца,
 «Виглáдати свого «сон'ца.
 «Чи снеш сєрце? О чи чуиш, —
 «Чи Добожа «заночуиш?»
 «Чи снеш сєрце? Чи не чуиш, —
 «О чи самаж ти «ночуиш?
 — О áж не сплў, та ўсє чуў,
 «Розбишáка «не зночуў.
 О áж не сплў, та ўсє чуў,
 Бо вєчерон'ку «готовў;
 Шеж-бо «нема Стец'ка «дома
 Ї вєчера «не готоўа!
 Будєж вона дужє «пил'на,
 Ї ўсим лўдáм будє «диўна!
 Гукнуў Добож з-по-за-хати:
 — «Чи сá кажииш добуўати?
 «Чи дєш зараз видчинáти,
 «Та козака «привитати?»
 — Не кажуж сá «добуўати,
 Ї не пиду «видчинáти!
 «Пустиж лáрўо ўраз до хати,
 «Шоб гет' «двери «невйтáти!»
 — У мене «двери начє «брами, —
 Важки, «мис'ни залзами,
 «Не допоможут' «двери «твої,
 «Ак пидложу плєчи «свої!»
 Узáўсá «Добож добуўати;
 Стаў на «двери «напирати.
 О áк Добож «двери ўхлнйў,

Зараз Стац'ко ў сэрце «стриліў»...
 Шеж устаў Добож, вішоў з хати:
 «Треба хлопці ўтікати!
 «Ў ходит'-но ўсі «до мене;
 «Підтримайтеж трошки «мене;
 «Положит'-но «на свитини,
 «Бо як тажко з лиха «міні!..
 «Воз'міт' мене на огòри,
 «Та занєсит' ў сини «гори;
 «Ў сини «гори занєсит'-но,
 «На дрібні мак розсичит'-но;
 «Хайже Лахи не збиткуўт',
 «Моє тло «не чварткуўт!»
 — Ў Добожу, пане «наш!
 Великаж пригода ў нас!
 «Деж ми буд'мо «зімувати,
 Та те літо «літувати?
 Ў пішлиб ми ў Москоўщину,
 Ў далекуў Україну;
 Талеж там ми зле «зробили,
 Ї там собі «пришкодили:
 Бо захтли . . . ўбити,
 Ї ўсе панет'ю ўневичити,—
 . . .
 . . .
 . . .
 . . .
 «Ў будетеж зімувати
 «Та те літо «літувати,
 « Там ў Сташкоўі «на риночку,

«А де «ки ў Чернівочках,
 «Ў каданочках, ў залізочку...
 «Там будете «зімувати,
 «Там будете «дні-днўвати,
 «Поклі «птахи ў чистім пољ,
 «Будут' ваше тло «рвати!

ДУМКА

про гарну «Бондаріўна».

Ў ў місці ў краі хаті,
Кл'цём танец' ходе;
Молодаа «Бондаріўна
Та ўсім перэд воде.

Ак прійшоўжа пан Канеўскіі,
Добри-дэн' ўсім дае;
Ўзаў до себе «Бондаріўну,
Пил'не «пригортае.

Молодаа ж Бондаріўна,
Ше жарти «не знала,
— Вимахала блу «ручку,
Та по пиці ўтала.

Ў казаліж Бондаріўні,
Та добриі людзе:
«Тіа, тіа сэрце «дівча,
Бо «пшяв'ко «буде!

Ак дмухнула «Бондаріўна,
Аром та гаімі,—
А за неў та Лашен'ки,
З гострими «шаблами.

Ідут', ідут' трипотачи,
А сам пан, то стиха.
Триўа-лишен' Бондаріўна,—
«Не вилиниш з лиха!

Гналиж, гнали «Бондаріўну,
Та кинули «гнати;
Тоди ўзаў штуц пан Канеўскіі,
Почаў «набиўати.

Набиў, скинуў, та «налучиў,
«Неначе ў «пташину;
Пустиў кулі «вражій Лаше,
Та ўлучиў «дівчину.

Затримтла «Бондаріўна,
Схілилас' до «долу...
Гэ! дас' іі «душа «мила,
Полинула ў «гору!..

Ў ў гарноі «Бондаріўні,
Сорочка «мережка;
Кудиж іі «проносили
Червонілас' «стежка.

О ў гарноі Бондаріўні
 За косамаі квіткі;
 Кудиж іі проносили —
 Червоныя слідкі.

О ак ўзали Бондаріўну
 По-пад били боки,
 Та ўкинули гарну дідчу,
 У Дуня глыбокі.

О ак стала Бондаріўна
 Потопати з лиха,
 Сталаж вона до матусі
 Промоўляти з тиха:

«Не сумі ти, моа чені,
 «Не ўбиўас' за мноў!
 «Такаа ўже марна дола
 «З твоёў дочкоў!»

«О ше маіш, моа ченіка,
 «Іх за мене дві-дві, —
 «Та не даж ім таку воў,
 «Акуж дала міні!»

О сумуэ Бондаряўко,
 Над водоў стоа:
 «Даж ти доні? Устан' сярдяўко, —
 «Устан' дитино моа!»

Над водоў вiтер вiе,
 Чорні ворон крачэ...
 Мати рывца — сэрце чніе, —
 За дочкоў плачэ!

О ўдариўсаж Бондаряўко
 Об поли рукамаі.
 «Та ўжеж тобі сэрце доні,
 «Не ўбачитис' з намі!

«Не сті коні коло плота,
 «Не дам тобі сина,
 «Бо ўжеж моў гарну доні
 «Лад'ска кула ўбила!»

«Не сті коні коло плота,
 «Не чика obroку,
 «Бо ўжеж ў моў гарні доўі
 «Лад'ска кула ў боці!»

МОРІЗЕНКО.

Ти Морізе, Морізенко!
 О тиж слаўний козаць!
 За тобою панє Отаманє,
 Та ўсєа Ўкраїна плаче!

Не так таа Ўкраїна,
 О ак рідна родина.
 Та сталася пану Морізенки
 Прилихаа година...

Не так рідна Упріймесєн'ка,
 Ак матуся старєсєн'ка, —
 Сумуєчи, стиха примоулаа,
 Орла сина вираджала:

«Мі коханій, гарній сину!
 Нєхаж тебе криє Боже!
 «Ратї, ратї рідну Ўкраїну,
 «Тобі Боже та споможє!»

«Не ма жаха, трима шати
 «На своїм козацьким стани;
 «Згадї мене, мене старєн'куї,
 «Ў свої важко-скрутні статі.

«Баўаж здороу, мі синон'ку!
 «Талєж важко спогадати:
 «Ак зашпує злиха пригодон'ка, —
 «Деж матимєш ночувати?»

О будуж а ночувати,
 У чистим поли, при долини;
 Припну кона, аж-бо до авора,
 До червоної каліни!

О будуж а ночувати,
 На зєлєнім сножатї;
 Одкланяўсєа пан Морізен'ко,
 Свої нєні і дїучаті.

Під Лубнами, зпід Хорола,
 Горде віско виступає;
 Попереду пан Морізенко,
 Слївим конєм виграбає!

«О гра, о гра сивї конї, —
 «Талєж тихоу ступоу,
 «Бо стуснимос' з вражоу ордоу,
 «Аж-бо під Халабердоу!

Ї під Сабур могилоу,
 «На Сабранському полі,
 Сталас' сична слабних козачен'кїу
 З Татарбоу «лихоу.

По переду «Морізенко
 Ак на герці «гулає!
 Козац'коу шабел'коу «поле
 Татарбоу «стилає.

Ї «лучилиж Морізенка
 Та по десної «руці;
 Шабля «пала, а Татарба «го
 «Пот«гнула «свої «куці.

Морізенко «козачен'ко,
 Ак мак роспускаєса!
 Морізенко слабний «козачен'ко
 Та «неволу «злапаєса!

Ї вивели «Морізенка,
 Аж на Сабур могилу:
 Диґис', диґис' та привражі сину,
 «На своу слабну «Україну!

— Посадилиж Морізенка,
 Та на дубобі лауці;
 Зараз з «ного худко «поскидали,
 Гарній кормазин, сап'анці.

Ї Татарба вража, «тута
 Не дратуж мене «тажко!
 Забі з разу, «скин' «цупкі «пуга,
 Неха згини худчи «тута!..

Невеликуж Морізенки,
 Та каронку «пригадали:
 Шо з живого пана «Отамана,
 Козац'ке «сердєн'ко «взали.

Тиж Морізе, «Морізенко!
 Наш прислабний козаче!
 За тобою брабїй «Отамане
 Та «вса «Україна «плаче!

ДОРОШЕНКО.

Дорошенко слаўнй гет'ман,
 Вєличнй козачє!
 Тобі вірна Ўкраїна
 Повік-вічнй дачє!

Гє! Дорошенко,
 «Наш прєслаўнй гет'ман!
 — Дорошенко, «Дорошенко!

Тл'ки ти сиритамкуєаў
 Стату Ўкраїн,
 Ак з Салтаном змоує має
 На раду «родини.

Гє! Дорошенко,
 «Наш прєслаўнй гет'ман!
 — Дорошенко, «Дорошенко!

Тл'ки ти маў глуд' гет'ман'скй,
 — Стаміу праці «своу.
 Тл'киж ти орле «козац'кй,
 Міркуєаў не ў шує...

Гє! Дорошенко,
 «Наш прєслаўнй гет'ман!
 — Дорошенко, «Дорошенко!

Тл'ки ти тручаєс' Лад'ского
Молад'ского . . . панєтєа;
 Тл'ки ти хтйє Ўкраїни. . .
Салтан'ского «Дорошенко

Гє! Дорошенко! *и дал.*

Тл'ки ти знаў Ўкраїну,
 Знаў, ак вона «дужа!
 — Наливако, «Сагадачнй,
 «Непрохали «дружа...

Дорошенко, «Дорошенко! —
 Заласнй гет'манє!
 — Тобі «Боже не даў дол, —
 «Слодкомоуї панє!

Ў Чигирини «ти сподїєаєс',
 Тур'скої «пдмоги, —
 А наўкруги, скріз' облєгли,
 Заўзати «вороги.

Тиж небажаў, ўнегич рубаў,
Мойа сэрца . . . триклáтих!
 З горем зачаў, шó за них тне,
 «Сірко волохатй.

«Сірко, Сірко! Ручйй, слаўнй,—
 «Гетман Запороз'кйй!
 «— Чижез тебе ў шори ўтали,
 «Приласки. *Мого сэрца* . . .?»

«Самблoуич, ріднй брате!
 «Сірко слаўнй, дужйй!
 ««Не на вас козац'ка «шабля —
 «Україн'ци «дружи!»

«Чи цеж булаўа «гетман'ска, —
 «— Шóб своіх губити?
 «От вам шабля цá «козац'ка!
 «— Мінй «бл'ш не жити!..»

Зломаў шаблy «перед станом,
 Здаў своі «Клёноди.
 — «Тепре ўжеж а «не гетманом,
 — «Марноі «пригоди!»

«Україно, Україно!
 «Моа рідна «сцяпка!
 «Ак заплачйш, то згадайш,
 «Петра «Дорошєнка!»

Дорошєнка «ня карали,
 Ї не дратубалй...
 Тл'ки. *д'яволу* «отрутоў,
 Злє «нагодуўали...

Згинуў марнє «Дорошєнко,
дужнй сэрца . . . тлє,
 «Огож слаба «гетман'скаа,
 «Николи «не згине!»

Колиб слаўнй Дорошєнко,
 — Буў тепре «мж нами!
Не тупаўа «Дорошєнко
Маа нід «Мого сэрца

Гє! Дорошєнко,
 «Наш прислаўнй гетман!
 — Дорошєнко, «Дорошєнко!

НЕЎГАРАЗД.

Шли «Лáхи на три «шлáхи ;
А Татари, аж на чтири;
Шведи вражи поле ўкрили,
Своў слаўу «затлумили!

А козаки слаўу «дбали,
Ї гетмана «занет'бали,
Ак прочули, шó зле «маѣ,
Україну «Лáхам даѣ!

Миж з Москалем побраталис';
А гетмана «вїџуралис';
Під Полтаўу ўсї рўшани,
Шведїѳ вражих розчухрали!

Бо козаки слаўу «дбали,
Ї гетмана занет'бали,
Ак прочули, шó зле «маѣ,
Україну «Лáхам даѣ!

А козацка кула ўлучна,
Карлу «ногу пробуртила;
Шаблá гостра — дуже «жучна,
Догич ѓму «очортла!

Карл, з пидбитоў «ногоў,
Пошкитил'гаў за Ђртоў;
Начуѳс' чмлїѳ, Цар' химѣри,
Та мáнуѳ, аж у Бандѣри!

Шлиж Лáхи на три «шлáхи ;
А Татари, аж на чтири;
Шведи вражи поле ўкрили,
Своў слаўу «затлумили!..

Та біда козака
 За чуприну бере,
 Шó аж твещá козак.
 А біда козака —
 На схід сон'ця введе,
 На Таман' привела, —
 Сидиж тут! зареула...

От козак там живѣ,
 Хоч з не мила жуѣ,
 Шó попалосá ѣ рот;
 Чорноморцем зробиѣс',
 Вин з Чечен'цем побив'с'
 На Тамані озлиѣс', —
 Свої долé диѣвиѣс'...
 От біда теѣ зна,
 Бо біда нависна, —
 Ак закрутѣ хвостом,
 Та піднала садом!

Тут наш бідний Петрус'
 Полинув за Ел'брус,
 Ї не зміг угадати,
 Цей загадки...

ВРАЖА БАБА.

Згарцѣуаѣса воак, —
 Запороз'кій козак,
 На сиѣому коні,
 Бо дѣ на Токмак.
 Побуѣаѣ ѣ Лáхиѣ —
 Руки добре нагрѣ,
 Аж сверблáт' маслаки!
 А ѣ кишани своі
 Срибла зкріз' понабгаѣ, —
 Веселицá козак
 Бо дѣ на Токмак.

Акос' ткнуѣса ѣвин, —
 Та ѣ недобрі час,
 На биду, на биду, —
 Бабу вражуѣ!

— Ба дуже гадки!
 На Араке прилетіў, —
 Причубаўе до чмилю;
 Докл' непришлое.
 Слшити лапки!
 Ак робилое коліе' —
 Тепре видко на скріз'.

САЅУР МОГИЛА.

О Саѳур, Саѳур — висока могила!
 Деє велика сила тобі одогодила!
 Витагнула тебе, аж до хмар літучих,
 Шоб ти нагладала на синіу гадучих...
 Тепре не жакнепа Україна лиха,
 На тобі пан Саѳа; — дїби не до чмиха,
 На тобі вартує, з своїми орлами,
 Нагладает добре та за ворогами;
 І забаче де лиш чи Татар чи Туркиў,
 Зараз налтає зобсїх закамуркиў.
 О славний Саво! тл'киж не так стало:
 Зрадиў він родини, даў лиха чимало!

ГҀКА «ЗАПОРОЗЦІМ.

ГҀж-но! Пугу, «пугу!
«рли «Запорозці!
Чи навк мҀнули,
З Великого «Дугу?

Деж, по зрҀнувані
Покроускої «Січи,
СлаҀне «Товариство,
Гостре «важки мҀчи?

« кудиж вас бҀра,
Та пороскидала;
Деж бо вам з бҀдоу,
Ковизнут' заҀдала?

ГҀ! знаҀж а, «знаҀ!
Та крий-Боже «гані!
«дни кра ДугаҀ,
ИҀшиж на Тамані...

Чогож «рли «Днпра?
Помч Україні!
Не бачить «пха,
Свої «родині?

Чи «жеж свит не с'ає
« карих очах ваших;
Чи «жеж « серці «вола,
Са бм'ш не кохає?

« Чи гадки «не має,
Вам упрімни дружи,
ШҀ кош Запорозкї
БуҀаҀ колис' дужї?

ШҀ від Нени-«Січи,
На тисаҀи «мили,
Тл'ки було «рчи,
ШҀ про ваши «ді?

ШҀ регула, «коммут,
Там так са «тримали,
ШҀ і не жахалис'
«тручарні «облаҀи?

ШҀ пани «старшини,
«тамани «мили,
СолоҀе «від меду,
« серце раду «лили?

Ї кохалас' віра,
 Як голубка біла,
 Під св'ятим покробом,
 Нені всього мира...

Г'єж-но! Пугу, пугу!
 Орли Запорозці!
 Чи ж навик м'анули,
 З Великого Лугу?..

РІЧ КАЛНІША,

*Кошового Покров'єської Січи, на скин'чи ради
 в'єскової.*

Г'а, г'а! Січ наша ріднес'єнка!
 Кохана, упримна чену!
 Чи с'єж тебе одамо ми,
 Вражому Т'єкелу?

Наша слава Запорозка!
 Чи так вона зл'аже?
 Хіба злотом добувана?
 — Нех'а враже каже!

Наша слава, наша слава!
 — Запорозка слава!
 Здавна с'ає на обрі,
 Козацької ді!

Ак те сон'це, срібно-злоте,
 Наускріз' упримне світе;
 Так-бо слава Запорозка,
 Світе: віте, віте, віте!

Рясна слава Запороз'ка
 Сонмом душ козацьких,
 Душ молод'ських — дужих у вірі,
 Душ правдивих і Лицар'ських!

О ти души зліталіся,
 Одскріз' у Україну,
 Віта у Небї, полинули
 У ра-Божу долину...

Зідналися, скобуалися,
 Між себе зірками, —
 І прос'али світом асним,
 У раї з' Ан'олами!

І по волі тамні правді,
 У тї Світ-долині, —
 Проспівали — у диво світу,
 Славу України!

О таж слава скріз' почута,
 Николи не згине!
 Бо те тлїки у світі згине,
 Шоб хлїне і тлїне!

ГОРЕ УКРАЇНІ

року 1597.

Тажко бідні Україні!
 Тепре вона плаче...
 Плаче, стогне, як влї у армі,
 Доброго не баче...
 Тепре вона плаче, плаче!

Витягнули з неї серце,
 І зле розідрали!
 По шматочкам малесен'ким,
 Скріз' пороскидали!

Повисали дуже з неї,
 Усе, що вона мала!
 Затягнули у армо шию,
 Шоб мерчї пропала!
 Шоб мерчї пропала, пропала!

Нєма диток України!
 Дєс' блукайт' ў чужи;
 З ворогами нє-зна шò п'йт'
 До своїх бѧ-дужє!

Коло враж'а тнуѧ,-днуѧ,
 Шòб зкнѧчити ласку;
 З' Україниж тагнут' з лиха,
 Сорочку, запаску...
 Сорочку, запаску, запаску...

Україно, Україно!
 Лихо тобі важко!
 З тебеж дерут', — тебеж і б'йт';
 Ѐ так жити тѧжко!..

ЎТРУЧНЕ ЛИХО.

Людського стануван'я.

Своѧ долѧ Україна,
 Здаўна загубила:
 Заміст' ради — ўтѧла лихо,
 Ўтѧла, — тѧ змарнѧ!

Ѐго носє Україна,
 Ѐ нє худко скинє;
 Бо тєж лихò, лихò тѧжкє,
 — Під ним вона гинє!..

Ўжеж-бо здаўна тєє лихо,
 Ѐк та мара єходє;
 Присикалас', верєдє, —
 Ѐ скріз' верховодє!..

Добрих лѧдє переводє,
 Чи тѧжко ємурдє!
 Ѐк наїдє нєобачнї, —
 Лиха єпокуштує!..

А як раз вже покуштує,
То не схам'єнїїа,
Бо витрусє гроши, °душу, —
Ўсе, шó попадаєїа!

Скруте, °зломє, ў охап воз'ме
°го рїдних-вїрних,
°Добре-добре, як відпустє
Мїж старцї їх бїдних!..

От як добре ў Українї
Лихо °походжає;
Колиж кого зачинлає, —
Ўневїч повертає!

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ ім. І.І. МЕЧНИКОВА

РАДА УКРАЇНИ.

Зажурилас' Україна,
Шó нема де °жити;
Витоптала °рда кн'ми
Малєн'кї °дти.

Малєн'кї °витоптала,
Бл'шїї °забрала;
Назад руки °пост'агала, —
Під хана °погнала!

Зграбууала, °зр'їнууала
Пригарнїї °сєла, —
Стрїб на кон'а °полинула,
Злиха, аж весєла!..

Такиж орди Україну,
°Не-раз турбууали;
Докл', доки °тамани
Поради °не дали:

«От як добре ца Татарѣа,
«Та нам догодила!
«За прихмѣ наше щирѣ
«Тѣ нас заглумила!»

«Ї не хочмо ми раітис',
«Хану обсурману!
«Нумо дѣтки ўраімос'ми
«Восточному Царѣ!»

«Восточнїй Цар', восточнїй Цар',
«Не дѣмаѣ вѣри:
«Розсилаѣ галасчину,
«Не тручалибс' гирі!»

«Тодї годї триклатої
«Їрди набгати;
«Тодї годї наши сла,
«Ак сперш рѣнувати!»

«Тодї мила Україна,
«Їжеж не зажуриѣа:
«Буде тѣ'ки так — повол,
«З Лашками чубиѣа!»

Порадилис', та ўраілис'
Шѣж-бо сталос' з того?
Почули ми ў потилицѣхъ,
— Та блѣше «ничого!

НІША РАДА.

Ї піднаѣса Їрлѣ,
З Великого Лугу,
Тѣ зачаѣ скликати,
Їрлинѣт до кругу:

«Звітѣтєса дѣти,
«Годї ўже сѣдити!
«Чи такаж година?
«Ї як важко жити!»

«Полинемо рѣдни,
«Тѣ на ту могилу,
«Бо таѣ могила,
«Слаѣу нашу ўкрила!»

«Бо таѣ могила,
«Сѣрого покрила!»

.....

«Там зробимо раду,
«Нас не хто не ўчуѣ;
«Тѣ'ки витѣр бѣнїй,
«Ї полї пробурѣ.»

«Пробурвѣ скрив' вин, —
 «Од зори до зори;
 «Од вражого стану,
 «На Чорному морі!»

«І рознесе раду,
 «Та усім на учуванѣ,
 «Бо кожний уже тамѣ,
 «Лиха пануванѣ!»

«Гадаж дѣтки — гада!
 «Гадаж до радуги!
 «Зараз прийде Бада,
 «Або Дорошенко. Гада!»

Зчервонлис' хмари,
 Бора скрив' бурвѣ,
 Летат', летат' орли,
 Піднат' хорунгі...

ПРИСЛОУКИ І ПРИМОУКИ.

А Бг оро сватї знаѣ, шѣ вин думаѣ, гадаѣ.
 Аби бабо рабо.
 Аби ден' до вечира.
 Аби лудѣ, — а шп буде.
 Абиб на мене мїсѣц' свитїу, а про зїрки тѣ бѣ-дуже.
 Абиб були побрѣзкѣчи, то будут' і попихѣчи.
 Ажеж! Не битимут' усѣж, — колис' і перѣстанут'.
 Аж під п'ати пѣче.
 Аж жижки трусїдѣ.
 А зас'!
 А не гарлѣ.
 А шѣб ѣ Москалѣм тричи зробиш'!
 Ак-би примїш'—ш лозцїб штопиш'.
 Ак будиш паном — матимиш даром.
 Ак Божа вола, то вирниш з морѣ.
 Ак води ш рот набраш'.
 Акѣ корїнѣ — такѣ насїнѣ.
 Ак снадѣ, то і верзѣдѣ.
 Ак нїби злиз.
 Ак там буш'.
 Ак лудина не мїркѣ, а усѣж ш свитї погал'мѣ.

А́к зіси гарбуза — поди́вись на вербу: зно́у стане
кортити.

А́к світа не бачиш — конем не ўскачиш.

А́к горох при дорозі.

А́к дам тобі — тлі́ки очима мупниш!

А́к дам тобі — то і ногами ўкри́се́а!

А́к са маё, а́к са знаё — так са повертаё.

А́к дурин' з печи.

А́к стукне, — так і гукне.

А́к пороса на орчику.

А́к мак ў полі.

А́к вітер ў полі.

А́к дід'ко ў грэблі.

А́к козак ў Лузі.

А́к ё голо́уа, тó носи здоро́у.

А́кій дід, — та́кий жо́го плід.

А́кій собі пан, — та́кий жо́го крам.

А́кій здоро́у, — та́кий і помога́-Біг.

А́лозній чоловик.

А́к не жи́веш, а ўсе́ж труни не́ менеш.

А́ку голо́уу ма́іш, туж і носи здоро́у.

Баба з воза, — кобили мегне.

Багатому чорт дити кодише.

Баглаі б'ити.

Бачили очи, що купу́вали.

Бач а́кій викру́тън'!

Бач а́ка а́лоза!

Баче Біг з неба, шо́ кому тра́ба.

Бач а́ка маца́пура!

Ба́-дуже!

Ба́-дуже паски! Аби поро́са.

Ба́дяки б'ити.

Бе́бехи відбити.

Без Бога не́ до поро́га.

Біс та жо́го дити пану́т' ў світі.

Бігти за ним, та не́ знати за́ ким.

Біг суде́ не та́к а́к лу́де.

Біг гріхом караё.

Біг ўсе́ даё, а́к сам знаё.

Біг да́ў, Біг ўза́ў.

Блі́ш копи ли́ха не́ буде; а коли́ж дві, — то чорт жо́го

вдбу́де!

Бли́скаўка бли́сни, — дам огро́к.

Бити́с' за масла́нн ви́шкўарки.

Бода́ тобі по́вилази́ло.

Босі́й кін'.

Бреше́ на сво́у голо́уу!

Брехне́ў ўе́с' сві́т прђде́щ, та не́ поверни́са.

Брехне́ў не відбре́ши́са.

Брехали твого ба́т'ка си́ни, та́ ти за ними.

Бреше́ж тво́а ту́ба!

Бридикй, ак паплўга.
 Бридикй, ак хибчи.
 Буде праўда — буде рада.
 Була колис' праўда, — пожила, та гада.
 Варенички доведут', шo i хлба не дадут'.
 Вам наши голоуи.
 Верзи верзица покм' верзица.
 Вередуе, ак у гребл' обис.
 Веселй, ак жиучик.
 Велет'ну у свети, — не доуго жити.
 Велетен' у громади, ак праўда у поради.
 Выне псўци i на Бога брехати.
 Вирй не нати.
 Вирй не дoмати.
 Вирй не мати.
 Відкраїни шматок у же добре не притулиш.
 Від сер'ца до Бога — наўпростец' дорога.
 Від сер'ца до неба — шлaxa не треба.
 Від'ному волa, — спасенoму пра.
 Від Москалa урваўши поли тика.
 Відко пана по жупану.
 Відко езадy Супрунаду.
 Вишiмо по поўнi, — бо вик наш не доуги.
 Виминаў шило за шваку.
 Витришки охапати.

Виори мiлко, а посi рiдко, — то i уродица дiд'ко.
 Воўка ноги годувут'.
 Воўка у плуг, а вин са у луг.
 Волос виливати.
 Вoза докласти.
 Гарна, ак квітка у полi.
 Гарнй, хоч з личка воду пити.
 Гарм' про зузулў.
 Гарбуза дати.
 Гарбуза езисти.
 Гарбуза ўтати.
 Гарна горiлка, коли не з шинка.
 Гада драла!
 Гє! Не згoраж биди.
 Гєп об землў.
 Гєт'-лишєн' до ката.
 Гєт', згин', пропади i до мене не ходи.
 Гидкй, ак пoплазка.
 Глумилас' верша з болота; аж гул'к — i сама у болотi.
 Глуздў нататис'.
 Голос, — ак сурмон'ка, — тaлєж чортоуа думон'ка.
 Горє море: Пий ого, — не випиш єсого.
 Грiх по дорозi обиг, та до нас плиг.
 Грiхи спокутувати.

Громада великій чоловік.
Губки дати.
Гуру ўзати.
Гуртом добре і бат'ка обити.

Давā пану по жупану.

Далеко — та легко; а близько — та склиз'ко.

Дармā!

Даў драла, аж потилицā оліска.

Дā Боже час добрий!

Дā паноўі покуштувати, а вин і гамкнє.

Дā паноўі пучку, — аж вин і за ручку.

Двичи літа нє буўā.

Де те ше телā, а вин з доўбнєў носипā.

Де борошно — там і порошно.

Де козам роги праўлūt.

Де лўде — там нудє.

Де вода, — там верба.

Деж лўди, — там і лихо.

Деж козак — там і слаўа.

Діўчина, шō ў лузі калина.

Диўо, — шō ў пана жинка гарна.

Диўо, āки роскоши! та чи є ў кишцєні гроши?

Диўи, āк напудиў!

Диўо емє, тā-годи!

Диўипā, āк телā на ноўі дьвери.

Диўипā, āк сич на соўу. —

Доброму чоловіку — продоўж Боже віку.

Добри ті зуби, шō кіси ідат.

Добраєсā, āк кит до сала.

Добре дбати.

Добуўс' сьрдєга!

До булави — треба голоўи.

Добрий козак бачє, дє Отаман скачє.

Добра та рич, шō є ў хаті чинч.

Добра ожилбā — коли сварки нема.

До жаги приспло.

До-ажāj!

До Бога важкій шлях, а до пакла прāмесєн'кй.

Довєлос' червāку на віку.

До Свāтого Духа нє кидā кожуха.

Дō-сто баб нє ходи!

Дочутис' чмлїў.

Драла дати.

Драпака дати.

Дрпка дати.

Дмухнути одрала.

Дмухачā дати.

Думка ген-ген вїтає, — а смєрт' за плєчи хапає.

Дурнєм бути — нє дуба тнуди.

Дурин' думкоў багатїє.

Дурнā і ў церкві об'ūt.

Жарту глечичок — поки не луснуу.
 Жвауї, ак опецок.
 Жвауї, ак біс у ночі.
 Жвауї, ак рак на грєбл.
 Жвауї, ак рибка у ріці.
 Жєне, ак дід'ко «втри.
 Жидіус'кій зараз.
 Жинка — «лозинка: Куди схоч похлиш.
 Жинка — ак жилка: Коли схоч потагниш.
 Жинч«а «рїч коло припечка.
 Жинка «кн«агин'ка, — а хата «неметєна.
 Жилїй, — жиїє «гадає.
 Жмєц«а, «гнєц«а, — ак кургузїй дідко.
 Журбоу лиха «не перєдиш.
 Забажау печєної «криги.
 Забагатити у Бога.
 За бат'ком на шл«ах, — на шибєницю
 Забуу ш«о жиниус«а, т«а пшоу у солому «спати.
 Завернути «нє.
 Загоїц«а, покл' всєлє «зкоїц«а.
 Загилити у потилицю.
 За дурноу «толоуу — нєма ногам упокоу.
 За пташкоу у синї «витати.
 Заудати «прочухана.
 За сиротоу — Бїг з калитоу.

Залити за шкуру «сала.
 За моє «жито, т«а менєж бито.
 Залз у чужу «солому т«а шєлєстит' (шєлєстє).
 Задумаус', ак пєўка у чоунї.
 Заудати «гарту.
 За наши «грїхї — наход«ат' Л«ахи.
 Заушкї «з менє.
 Зашибитис' — нє дожчик перєчикати.
 Захтмас«а «тирї проти ночї «кєличка.
 Заумтууала «Кумас«а коло своєго В«ас«а.
 Звєличаус', ак чумац'ка «нужа.
 З'«акого «диу«а? — З'«акого «дан'«а?
 З'«акої «рїчи?
 З«амї нашу «на пашу — нєх«а попасєц«а.
 Збитис' з панталїку.
 З багна хлїба «нє спєчєш.
 Згадау, с«а зволиу, — т«а «доволиу.
 З глєздю «сунутис'.
 Здатнї на витрибєн'ки.
 Здобуус«а добре «сїромаха.
 З брєхнї нє мрут' — тл'кїж вїри нє мут'.
 З дурн«ом зчипитис' — дурн«ом зробитис'.
 З дурр, ак з дубу.
 Змарнїу, ак полоу«а.
 Здаїц«а ї дружє, а гадучку «кинуу.
 З Москалєм буу«а, а камєн' у пазусї «трим«а.

Здаєс' циган на свої діти.
 З' одною праждою на простені не підеш.
 Злапати на гарячому учинку.
 Злотий обушок скріз' двери відчине.
 Знає кіт чиє їу сало.
 Знала кобила чий віз побила.
 Знала кобила на-шю віз била.
 Знатимеш, аж до ноуих виникіу!
 Знатимеш, коли лиха матимеш!
 Знатимеш, коли дід'ка матимеш!
 Знатимеш, аж до цати!
 Зом'ати на кабаку.
 Зпанталичиує небоже.
 Зробили дмо; — да Боже шюб і чорт не знау.
 Зтроцити на гамуз.
 З тобою розмоуа, ак з вітром полоуа.
 З покута узатис'.
 З щаст'а не мрут'.
 З щаст'а та з горá зкууалас' долá.
 З хама не буде пана.
 І дурин' каши наваре, абиб пшоно було.
 І дурин' етпний кашу їсти.
 Інша рада — грш, ак рада.
 І час мни не змигнаїа.
 Іж дурнї, бо то єз маюм.

І гнеїа і дмеїа, ак шкурат (чи допух) на жарках.
 Їли нужи; а це уже і гниди почали їсти.
 Кажиж, кажи Климє! Нехá твоá не гине.
 Казау пан кожух дам, та слоужо ж ого тепле.
 Кажиж, кажи Грицу Богородицу.
 Квапáїїа — хапáїїа, ак попшна замїж.
 Кїн' з конем, вл з волем; а пнура об тин, бо не-
 має з ким.
 Кирпу гнути.
 Клект орлáчї з-під хмари чути.
 Кожна лудина своє лихо носе.
 Кожнї у свїтї своє лихо має.
 Кожнї Ђас'—ма свї лас.
 Кожна рука до себе горне.
 Кожнї своу гєпу чуха.
 Колиб усе теє робилосá, шю на думци згодилосá?
 Колиб пан за плуга узáуєсá, то і свїтаб вицурауєсá.
 Колиб зузулá пражду казала? (тоді бм'ш лихаб
 лудина мала.)
 Колиб панам гадалосá, з чого лихо зкууалосá?
 Колиб Боже воууати, шюб шáблўки невїмати?
 Колиж Москал' каже сухо, — задубис' по уухо.
 Колиж чорт та Москал' шю узáли, — то і гада, ак
 звали.
 Колиж є сто-кїп, то і пш.

Колиж двоє кажут' п'аній, то і ўкладася спати.
 Колиж не шпц, то внемикася ў ризи.
 Колиб пнури рога, то ўсіх-би поколола.
 Килиж горлка проїде з милу́, — не буде ўже ў неї
 першого охмилу́.

Колиб примиў, ў лозци ўтопиў.
 Колис' і на нас сонечко тләне.
 Коли злє гадаіш, чомж Бога облагаіш?
 Колиж гроши кажут', то ўсі мусат' губки позту-
 лувати.

Колє шпил'ка ў ніс.
 Коло борошна — порошно.
 Кому Биг споможе, то ўсе переможе.
 Комолій вл і гүлору́ обє.
 Коза з воўком тагалася, тилки шкурка зосталася.
 Козак та волá — замасна долá.
 Козак не без долл.
 Коржа, та коржа! Ак зпечемо, то і дамò.
 Користи з два шаги, та ти щербати.
 Кому, кому то так собі жажнеца! — А ціо кучому,
 то ні ўже чеменеца.

Кричати на пуп.
 Кричати проби.
 Крїй, хоўа поганє, а вонож такі тләне.
 Крутити пикоу.
 Крутити носом.

Крут', верт', та і гет'.
 Крутнуўс' догори череўа.
 Крутнуўс' — та лиха здобуўс'.
 Кутком дєс' систи.
 Куц' даў — куц' ўзав'.
 Купиўб сєло, та грошє толо.
 Кума не бити — меду не пити.
 Ласї на гроши, ак кит (чи циган) на сало.
 Латїше брати, нуж повертати.
 Лака слаїца, бо з дід'ком знаїца.
 Лапаса злапати.
 Лаца ў пику дати.
 Ледача шкапа скріз' припинки смає.
 Лига, ак Мартин мило.
 Лихо-та годі.
 Лихо Литвинка чнападе, коли не цвєт'кне.
 Луче на родині кїст'ми полагти, — нуж на чужині
 слаўи чнатати (понати).
 Луд ўже здаўна кавєрзує, — з тогож лихо і плазує.
 Луче їсти хлїб з водоу, ненуж буханец' з бїдоу.
 Малєнка галка, та рот великий.
 Мали дити — малє лихо.
 Марєдо мріїца, неначе діїца.
 Марєдо — не варио (не на годувє).

Марешо, паночє, ѡс' свѣт морочє.
 Ману напустити.
 Матири твоїї чорт!
 Менеїї і не змигнеїї.
 Мене, ак гостец' бабу.
 Москал' здаўна ўже панує, бо бач заўше *непрайдзі!*
 Моска на злиднѣх збудована, — та злиднѣмиж
 гудована.
 Москал' викрут'нами перебуваїї. (Тѣмж вин скріз'
 погано слаїї.)
 Москоус'ке пануванє, шѡ... *Ромо* жартуванє.
 Москал' ликом в'язанї, ў ликах ходє, та ѡсїх ў
 ликах водє.
 Москоус'кїй час, ак і жидїус'кїй — не перечикаш.
 Москал' ликом чваниїї і кожному під нїс з ним
 пхаїї.
 Москалѣ вєрзти.
 Москалѣ вєзти.
 Москал' з бїсом порадилис', та на лихо повадилис'.
 Москал' не свї брат.
 Москал' з багном, ак жук з г. *скам*
 Моѡа хата ѡз краў (нїчого не знаў).
 Москал' і Лах — одєн шлаг.
 Москал' знає куди ч'ала — та ше пита.

На Глба та Бариса за хлїб ше не бериса.
 На своѡ голоѡу!
 На конѣ ўпасти.
 На тобї небоже, шѡ мїнї негоже.
 Накара мене Боже!
 На-на! чортє груш, тл'киж мене не руш.
 На лихо здатис'.
 На Миколи — та нїколи.
 Нашк ракїѡ.
 Насупиѡс', ак сич.
 Насупиѡс', ак чорна хмара.
 На те гнути.
 Нагадаѡ буракїѡ, шѡб капуети дали.
 Надѡгад буракїѡ, шѡб капуети дали.
 На підпитку — нема спинку.
 Нашому малѣти лиш слинку коѡтати.
 Наш Луг — бат'ко, а Сич — мати; Одє треба по-
 мерати!
 На тебе ѡсє злє-лихе!
 На дѡчи рїч.
 На дурницѡ жити.
 Начє жаром ѡсипати.
 Нагадѣ кози смєрт'.
 Насунулос' лиха, до бїсѡвого бат'ка.
 На Бога складѣсѣ, розумуж тримѣсѣ.
 Не варт і рїчи.

Не варт і гича.
 Не буде, як Ущест'а ў Середу.
 Не Биг паніў роде, а лихо їх робе.
 Не з сиѳа, не з диѳа.
 Не ўсе тее эзробиѳа, шo на думці эгòдиѳа.
 Не ўклонѳс' багачу, бо сам хлб молочу.
 Не ўсеж то козак, шo списа маѳ.
 Не плач небого, шo дѳш за нòго; нехã плаче він,
 шo дѳ лихо ў двір.
 Не зматисã рaди.
 Не їа едуша часнику — не смердїтимѳ.
 Не грї гадѳку ў пазуси.
 Не їст' пан Д'ак гуси.
 Не спиниш, моѳ воду эз лотокїѳ.
 Не буде риба ераком.
 Не бруд' криници, бо схочиш водици.
 Не на те козак пѳ, шo ї; а на те, шo буде.
 Не руш поганѳ — смердїтимѳ.
 Не кожнаж Гаїа егарна.
 Не сла, ене пала; дã бабо есала.
 Не сѳса прожогом ў воду.
 Небози сонечко емриѳа, вонож зрадїло, тã спраѳди
 гриѳа.
 Не гич!
 Не ўсеж тее еперѳмати, шo по водї плинѳ по-з хати.
 Не до чмиха.

Не пиѳ Полтаѳс'кої еводи.
 Не ўсеж те маїм, про шo гадаїм.
 Не торкã, — бо чирѳа есвите.
 Не такї чорт жахий, ак òго емалѳѳт'.
 Не ўмер — лихо ўдаѳило.
 Не ўмер — болãчка ўдаѳила.
 Не киѳм — ломакоѳ.
 Не говїѳши дару екоѳтнѳѳ.
 Не кутком дѳс' сїсти.
 Нехã так буде, ак кажут' лѳде.
 Не тò убогї, шo трошки маѳ, а тò, шo не-зна «годи»
 та ўсе жадаѳ.
 Не дã свїта!
 Не тò Лãх ў полї, акї ў коморї.
 Не бãстрѳкоѳї грїх, а бат'коѳї.
 Не шo-днã ебрѳднã.
 Не ўсеж Биг даруѳ, про шo лѳд мїркѳѳ.
 Не до тебе еп'ѳт' — не кажиж здороѳ.
 Несподїѳасãж дãки від приблудної епсãки.
 Не кѳапсã по-перед бат'ка ў пекло.
 Не хѳалис', та Богу емолис'.
 Не хтилаб коза на базар, та ведут'.
 Нї бѳ, нї мѳ, нї бѳл'мѳса.
 Нї паѳа ени гаѳа.
 Нї швец' нї мнец'.
 Нї думки нї гадки.

Ніс гадюка скаче.

Ніса ўтерти.

Ніса ўкрутити.

Носіпа, ак дурин' з латкоў.

Носіпа, ак дурин' з торбоў.

Облизна схапати.

Оуѡа! та разумнаж голоѡа.

Од Богдана до Івана не было Гетмана.

Одам, ак виасніца.

Одэн дурян' закинѡ сокиру ў воду, а дѡсат' ро-
зумних іі не витагнут'.

Одэн тому час, шѡ бат'ко ў плахти.

Оліў выдаѡити.

Окулари ўтерти.

Ў га, га! та нідѡ праўди дѡти.

Ў міні бачица, шѡ жинка клачица.

Ўж міні олихо!

Ў смуткуж мѡ!

Ў смуткуж мѡ чубатѡ!

Отож праѡ, начѡ за бат'ка с'свогѡ.

Отож чумака до чумакуѡаѡса.

Отож ака цаца!

Отож рѡч.

Отож ака мѡрока!

Отож на мене вагоѡ с'сло!

Отож приспѡчѡ!

Отож ака мацапура!

Отож акаі викрутан'.

Отоби на!

Отоби раки!

Ото цѡахоѡата гѡра!

От небуло на молодежи, та сталос' на старици.

От ака любис'!

Ошукѡм злиднѡ перебуѡаѡца.

Огож салѡм, та по огож шкурѡ.

Ому дѡс' кислицѡ с'ница.

Пани ў свѡтѡ блукаѡца, та з праѡдоѡ незнаѡца.

Пани бѡца, а ў простѡлѡцѡ чубѡ рѡвѡца.

Пан на ѡсѡ гѡбу.

Пани праѡдоѡ кѡпкѡѡт', про тѡж ў свѡтѡ і панѡѡт'.

Панам лихом кидати — не плугѡм орати.

Памороки забити.

Пѡчѡ раки.

Плачѡм лиха не виплачиш.

Плугач оре і ў працѡ рѡвѡца, а пан'скѡ черѡѡ отак
аж дѡѡца.

Плѡн' ѡмѡ ў вѡчи, а вѡн кажѡ: «шѡж двѡчи!»

Плѡснуло, лѡснуло — та нема.

Пшлѡб Гаѡа с'за пана, т'ак пан не бѡрѡ.

Пшлѡ полѡ ў га.

Пшлѡѡ по маслѡ, а ў пѡчи пѡгаслѡ.

Пішла душа на виринки.
 Пійте жили, поки жиїи.
 Попа возити.
 Поздоров Боже твоє нам згоже!
 Попа возити у решети.
 Попаўса жучку, панові у ручку.
 Покуштувати стусаніу.
 Поступис' небоже.
 По такоїж моїи, буїїмо здоровіи.
 По цейж моїи, буїїмо здоровіи.
 П'атами наківати.
 Праўда заїше невичіїа, та їсеж колис' визначіїа.
 Праўда у світі невичіїа, та їсеж колис' визначіїа.
 Прилип, ак п'ака до тину.
 Прилип, ак до Гав'дзі Пилип.
 Прошу на виступці.
 Про Киїу не жахас', Волинā пригортас' — а Покута
 тримас'.
 Песка обреше — вітер несе.
 Продаї кота у торбі.
 Пропаї, ак Сірко у базарі.
 Про воїка помоїка, аж він у кошарі.
 Проханій шматок горло дере.
 Пустиса сер'це!
 Пустиїу Біг Микиту на волокиту.
 Пустити на хух.

Роби небоже, то Біг споможе.
 Роїалиїус', ак Біг над рагом.
 Розіхалас', ак верша.
 Розумній чоловік задалегид готїе.
 Розумній моїїа, а дурин' плаче.
 Руда не вода.
 Сма, ак квочка.
 Сїї, ак качан у городі.
 Сил'кис.
 Слоїа поїоїа.
 Слоїа поїоїа, а працā диїо.
 Служиї Москїї Іванє, а вонаж ого ганє.
 Складатис' на Бога.
 Скачи враже, ак пан каже.
 Скажиш гоп, то вискочиїи.
 Скажиш гоц, ак вискочиш.
 Скакати у гречку.
 Смачнеї у глечикї моїоко, та голоїка не їлизє.
 Сне соїа, та кури обачє.
 Сперше горїлка лїдє розважала, — а тїпрє сама
 засумуїала.
 Сподїватис' на Бога, на ого ласку.
 Спїїа Грицї Богородицї, — а тиж Петре харгаї.
 Старому обрехати не цїпом махати.
 Старому та хорому годи заїше, ак малому.

Стяг та вола — козацка дола,
 Стриба, як цап на городі,
 Стрибаїца, покм' бісом штрикаїца,
 Стрибкі, як живчик,
 Стпний на докладки,
 Стпний на витрибен'ки,
 Стпний на вигадки,
 Сто-копанка дід'киū ому ū голоуū!
 Сто-сот-крот ого ма!
 Сто-наїат' чортіū ому ū хвист!
 Сун' сер'це, поки сунїца.
 Такий слабїй, шō тл'киб шд хвист пер'цū, та на тик.
 Такого обогато, хоч грєблū гати.
 Так раднїшїй, як торшнōму снїгу.
 Тату! Лізе чорт ū хату! — Дорма! аби не Москвā,
 Теж наде, шō ваде.
 Те наде, шō ваде.
 Тєпрєж мнї нє до сол!
 Тєндє-рєндє оз маком!
 Тāмиш, як рāст колупати.
 Ти ого хрїсти; а вин тобі: «Пусти!»
 Тоўчаїца, як Саўко ū пекл.
 Тиха вода грєбл рвє.
 Тодї сиротї Великдн', як бля сорочка.
 Тō дає раду, хто знає праўду.

Тō, хто тамє — не тō, шō тарнє,
 Треба, як п'āтого колєса до воза.
 Тут було вєртилосā, чорт знає де дилосā.
 Тūtū на тебе!
 Тūtū навіснїй!
 Тūtū навіжєнїй!
 Тїи, нєначє ū армо.
 Уб'у — та на вишки оскину!
 Уцїўс' від тука цєї господи!
 Ū голоуї — начє ū млин.
 Ūжеж вилз на рāст.
 Ū огородї лобода, а ū Киїуї дād'ко. — Тимж ā тебе
 осподобала, шō на п'āтї перстєн'.
 Ūзāтї на вишинк.
 Ūзāў личком — вєрниш рємн'цєм.
 Ū куну озапроторити.
 Ūсєж пани та пани, а на грєблū нєма кому.
 Ūродилаж мама, шō нє прїмє āма.
 Ūтāў до гапликї.
 Ūторлиўа Гаїа — то в'āнє, то гарна.
 Ū три-вїрїи.
 Ū шори ūтāтї.
 Ūхопїў шил'цєм мєду.
 Ūхопїў, як вола оза роги.

Хапало ў хапиці — хапицаж по пиці!
 Хвоста ўкрутити.
 Хўал'ко чна хўалица, а буд'ко чнабудица.
 Хібаж по-пад тином... —
 Хібаж душа моа з лопуц'ка і небажа того, шó
 лўдс'ка?
 Хібаж про те нам розум мати, шóб на криўду
 брата чдбати?
 Хібаж ё пани, аким гроши чнемили?
 Хлóсту чзаўдати.
 Хлб та вода, то не смачна іда.
 Холоне ў сэр'ці.
 Хоч коханé не зрадица, та череўі чзавадица.
 Хоч з корита, та до сита.
 Хоч нечашатно, та здатно.
 Хоч голіі, та ў пдвázках.
 Хоч добріі чоловік, та Москал'.
 Хоч лас', та тл'ки чне цурас'!
 Хоч праўду жанут' лўде, т'алеж праўда заўше чбуде.
 Хто лихом жартуé, тóж óго чкуштуé.
 Хто неўажа чтата, тó зазнаé чката.
 Хто неўажа чтата, покуштуé чката.
 Хто везе, того чпоганáйт'.
 Хтож ў світі чзнаé, шó Бг гадаé?
 Хто рано ўстаé, тому чБг даé.
 Хто незвик праўди чпóбажати, тó заўше ласіі па-
 нуўати.

Ца рíч на двичи.
 Цеж мiнi не до чмиха!
 Цибул'кiм пiд нiс дати.
 Цур' тоби, пек-тоби!
 Чваница, ак дурнi латкоў.
 Чи роби чи ходи, — а мiнi чдогоди.
 Чи ўсеж тэé чперэмати, шó по водi плинé поз-
 хати.
 Чи рада чне рада — Гада громада!
 Чи-бач, акi роскоци; а ў кишени чорт-ма гроши.
 Чи зна пeс п'áтницў?
 Чи по роскошах гроши?
 Чорти-пирис' твоў чма!
 Чого козак гладкiй?—Наiўс', заснуў—та нема гадки!
 Чорт-би ўбиў твого чбат'ка!
 Чорт óго чма!
 Чуў, чуў моi чдiти, шó мiнi чне житiти.
 Чуже переступи — та не зáми.
 Шен'ци вен'ци — чорт ў кишеници.
 Шкодá чказати.
 Шóб лихом жартуўати — не треба чпануўати.
 Шóб тоби лихом скрутилосá!
 Шóб палати сэр'цу — не треба i перцў.
 Шóб аж ворогам тáжко чбуло!

Шоб тебе Биг покараў!
 Шоб на тебе ўсе-зле-лихе!
 Шоб не спилис' добри людѣ горькоу дуже, — то
 пѣдали Ми водиці з нашої калѣжи.
 Шоб воно тобі запаalos!
 Шоб буде, то буде; а буде те, шоб Биг даст'.
 Шоб Биг ў нас народе, а лѣд народе. — Москал'ж ўсе
 теѣ . . . . .
 Шоб громади, теж і баби.
 Шоб заробиў, те маіш.
 Шоб придбаіш, те маіш.
 Шоб дбаіш, те маіш.
 Шоб з воза ўпало, те пропало.
 Шоб не пиѣо, то диѣо.
 Шоб це за цаца?
 Шоб це за мацапура?
 Шпетє на ўсѣ губу.
 Шукā вѣтра ў пол.
 Щастє, ак трас'це: Кого схочє нападе.

ПОСЛОЎНИК

До ўсвятѣн'я вистачно' тута праці.

Абѣтка — азбука.
 Абѣтні — азбучный.
 Аж — даже.
 Ажеж — безсомнѣня, именно, подлинно.
 Аўжеж — вотъ ужь; но ужь.
 Авор — (дерево *platanus orientalis*.)
 Аўза — эгоизмъ, желаніе себя и для себя.
 Аўзатис' — проявлять эгоизмъ.
 Аўзач — эгоистъ.
 Багно — болото.
 Багновици — болотныя мѣста.
 Багнаий — болотный.
 Бажанє — страстное, сильное желаніе.
 Базувір — раскольникъ, изуверъ.
 Балутабен'ки — болтовня, тарбары.
 Бандура — музыкальный инструментъ, въ родѣ торбана, о девяти струнахъ.
 Бан'кати — пучеглазый.
 Барбола — картофель.
 Безголоўє — бѣдствие, несчастіе.
 Бездоубнй — тщетный, напрасный.
 Берло — скипетръ, державя.
 Бинамні — тьмъ менѣе, покрайней мѣрѣ, по меньшей мѣрѣ.
 Благанє — молитва, горячая просьба.

- Блакитній — голубой.
 Блукати — ходить, мелькать, блуждать.
 Бора — буря.
 Бөрва — сокрушительный ураганъ.
 Бөрві — ураганъ, сильный, страшный вѣтеръ.
 Боронецъ — защитникъ, заступникъ.
 Бөрстатисъ — метаться, бросаться въ стороны.
 Брама — ворота въ крепости, въ городъ и во дворъ.
 Бридкій — омерзительный, отвратительный.
 Брѣстатисъ — распространяться, развѣтвляться, разрастаться.
 Бростокъ — отпрыскъ, отростокъ.
 Бучно — пышно, величественно, торжественно.
 Буркун — волчець, растение *carduus*.
 Бурлака — бездомный, бобыль, шаталецъ.
 Бутѣ — существованіе, бытіе.
 Бурхлиуїй — вторгающийся, врывающийся.
 Вадлиуїй — вредный, дурной.
 Вартимутъ — будутъ стоить, заслуживать.
 Вартубати — беречь, стеречь, хранить.
 Вѣлетенъ — геній, герой, необыкновенный, великій человекъ.
 Вѣредубати, своенравно распоряжаться, своенравничать.
 Вѣремїа — свирьпствоваііе вихрей, бурное съ дождемъ время.
 Верховодити — владычествовать.
 Вѣсполочній — совмѣстный, соединенный, дружный.
 Вѣчепенецъ — оставшій, оторвавшійся, отступникъ.
 Вірісній — истинный,

- подлинный, неприложный.
 Вірши — стихи.
 Вітѣ — оттуда.
 Вѣбачити — извинить.
 Вѣбрудокъ — грязный осадокъ.
 Вѣгортатисъ — освободиться, открываться, (когда что завалено, засыпано или завернуто.)
 Вѣздатка — предположеніе, произведеніе, преднамѣреніе.
 Вѣзнаѣки — обнаруживаться, появляться, показываться.
 Вѣзнаѣки — вѣри — догматы вѣры, исповѣданіе.
 Вѣкидка — фарсъ, дѣйствіе, шутка или штука.
 Вѣлоти — откидные рукава на верхней одеждѣ.
 Вѣлуцити — очистить отъ шелухи.
 Вѣправити — возвратитъ свое, выхлопотать.
 Вѣстачати, доставлять, издавать, приносить, снабжать.
 Вѣстачити — (однократ.)
 Вѣстачецъ — издатель, производитель, снабжатель.
 Вѣстѣ — происхожденіе.
 Вѣстѣцъ — выходецъ.
 Вѣстинати, — вырѣзывать, на повалѣ уничтожать, побивать.
 Вѣстрибуѣати — подпрыгивать, подсакивать.
 Вѣтинка — произношеніе.
 Вѣхтовецъ — ученикъ, воспитанникъ, питомецъ.
 Вѣчѣанка — хвостовство.
 Вѣшменитій — вышепоименованный.
 Вѣшметній — величайшій, высшей степени.
 Воакъ — воинъ, воитель.
 Волохатій — мохнатый, косматый.
 Волох — баранъ.
 Волюѣга, чуга — волоки-та, шаталецъ.

- Ган' — поношеніе, без-
славіе, позоръ.
Ганити — поносить, без-
славить, позорить.
Гаріа' — мелкая, ничто-
жная монета, вообще
ничтожная вещь.
Гармата — Арт. орудіе,
Артиллерія.
Гармаш — артиллерист.
Гѣвал'нй — грубый, не-
обтесанный, необра-
зованный.
Герц' — арена, ристали-
ще, поприще.
Гет'-посполу — (усилен-
ное слово) вообще.
Гира — оборванный, си-
ротствующій бѣднякъ
(ядро, бомба).
Гираѣй — прилагат.
Глузд' — умъ, смыслъ.
Глумитис' — издѣваться,
насмѣхаться.
Гнучкй — гибкій.
Громада — общество му-
жей, большое собра-
ніе.
Грутотити — грохотать.
Годувати — кормить.
- Гука — окликъ, поданіе
голоса.
Гукати — давать голосъ,
кричать.
Гуру Узати — брать верх.
Данок — даяніе, испо-
сланіе.
Дви — сот - кш - тисач —
(12,000,000.)
Дѣнде — въ иномъ, дру-
гомъ мѣстѣ, гдѣ ни-
будь.
Дѣс-бич — правая сто-
рона.
Дѣсбичні — правосторон-
ный.
Дѣснй — правый.
Джорьло — источникъ,
ручей, ключъ.
Дидина — удивленіе,
странность.
Дидо — непонятное яв-
леніе.
Диди-но! — смотри по-
жалуй!
Доба — пора, время.
До чога це са ѣтинѣ — къ
чему это ведетъ, от-
носится.

- Дѣмати — въяряться, по-
лагаться.
Дѣсит — достаточно, до-
вольно, будетъ.
До скін'ча — до конца.
Достѣту — какъ слѣду-
етъ, какъ должно,
(comme il faut).
До смаку — для пріят-
наго вкуса.
Дотѣпнй — способный,
искусный, талант-
ливый.
Дѣти — до тѣхъ поръ,
до того времени.
До пати — до малѣйшей
подробности.
Дратувати — терзать,
тянуть жилы, душу,
мучить.
Друкуванѣ — печатаніе.
Душѣвиснй — душевный,
духовный.
Жага — жаркое влече-
ніе, страстное же-
ланіе.
Жажнй — поступающій,
стремящійся съ пол-
ною теплою готов-
ностью.
Жала — сожалѣніе.
Жартувати — шутить,
любезничать.
Жах — боязнь, опасеніе,
страхъ.
Жахно — страшно, опа-
сно, ужасно.
Жвакувати — кровожад-
но жевать, глотать,
жрать, мять въ па-
сти.
Житѣчнй — житейскій.
Жучнй — дающійся знать
своими бользненными
впечатлѣніями; опа-
сный, наводящій бо-
льзненный страхъ, уг-
рожающій чувстви-
тельными ударами.
Жаакого ѣдан'а — на ка-
комъ основаніи.
Забаритис' — замедлить-
ся.
Забруднанй — запачкан-
ный, загрязненный.
Заважчитис' — обреме-
ниться.

- Заволати — овладѣть.
 Задобре — поготову, слова нѣтъ.
 Задрутецъ — мученикъ, страдалецъ.
 Зазначка — знакъ, замѣтка, начертаніе.
 Закацубти — одеревенѣть, оцѣпенѣть.
 Закоуиліи — угрюмый, несообщительный.
 Закопошитис' — заройтис'я.
 Закуток — уголокъ.
 Заласѣ — увлеченіе, безотчетное стремленіе.
 Залицатис' — увлекатьс'я лицемеріемъ, за-сматриватьс'я.
 Занавит' — недавно, безсомнѣнія, неприложно.
 Занеж — такъ какъ.
 Занет'бати — пренебечь, бросить, презрѣть.
 Заноза — палка, которою съ боку придерживается шея вола (въ запряжкѣ).
 Запершого часу — начала существованія.
 Запламити — покрыть пятнами.
 Запроторити — затащить, загнать, забросить куда либо.
 За такого ѳдан'а — на этомъ основаніи.
 Затлумити — отуманить.
 За того ѳдан'а — на томъ основаніи.
 Затон — мѣсто, заливаемое водою или за-нимаемое водою.
 Затрачубати — губить.
 Затримтити — задрожать.
 Заѳгет' — исключая, кроме.
 Заѳдакоу — благодаря.
 Заѳзатіи — закаленный, упорный, непоколебимый, стоящій на своемъ убѣжденіи, за-твердѣвшій въ своихъ правилахъ.
 Заѳласній — собственный (ѳласній).

- Захист' — защита, прикрытие.
 Захобати — спрятать, скрыть.
 За цого ѳдан'а — на семъ основаніи.
 Зачервонитис' — закраснѣтьс'я.
 Зашкарупитис' — подернуться, покрытьс'я корою.
 Запшубати — подуть пронзительнымъ, холоднымъ и сильнымъ вѣтромъ, съ завываніемъ.
 Зблѣзнати — попать.
 Зблѣзнутій — попанный.
 Збурматис' — соединитьс'я военною дружиною.
 Звича — обычай.
 Звичаній — обыкновенный, обыденный, опредѣленный.
 Згадубати — вспоминать.
 Згарцубатис' — потлшит' себя удалствомъ, молодецствомъ.
 Згодніи — благоприятный.
 Згожій — удобопотребный.
 Згола — совершенно, начистую.
 Згуба — потеря.
 Здаѳца — кажется.
 Здатис' — положитис'я.
 Зкнѹчити — выпросить, вымолить униженно.
 Змѳга — возможность.
 Зневѳга — обида, неприятность.
 Зниш'а — изъ-подъ тишка, тайно.
 Зрада — измѣна.
 Зсунутис' зглз'дѹ — сойти съ ума.
 Зугарній — тароватый, понимающій дѣло, способный.
 Зузула — кукушка.
 Зѳдохом — съ излишествомъ, съ избыткомъ.
 Ёмжити — говоритс'я о мелкоу дождѣ, когда онъ падаетъ или матроситъ.

- Ёстоуѣ — извѣстно, на-
вѣрно, несомнѣнно.
 Кабѣж — грабежъ, разо-
рѣнїе.
 Кавѣрзник — коварный
человѣкъ, строящїй
ковы.
 Казан — котелъ.
 Казанѣ — проповѣдь.
 Казан' — розказъ, слово,
сочиненїе.
 Калати — съ большимъ
трудомъ вырабаты-
вать.
 Каличити — увѣчить.
 Калѣжа — лужа.
 Карѣ — наказанїе, муче-
нїе, мѣсть.
 Кат — палачъ.
 Кадани — оковы, цѣпи.
 Кишити — когда множе-
ство чего шевелиться.
 Кислицѣ — дикая ябло-
ня.
 Квѣпитис' — торопиться,
спѣшить.
 Кватирка — форточка.
 Кишанѣ — карманъ.
- Кист'нак — остовъ, ске-
летъ.
 Клѣводи — священныя
принадлежности, ат-
рибуты власти и зна-
ченїя гетмана.
 Кодо — племя.
 Компут — составъ.
 Крапка — точка.
 Крапницѣ — рубежъ, гра-
ница, предѣлъ.
 Криѣда — вредъ, убы-
токъ, непрїятность.
 Кубло — иньздо.
 Куцѣба — кочерга.
 Кучма — хлопоты, забо-
ты, (можнатая, тя-
желая шапка).
 Латѣи — легкїй, удоб-
ный.
 Лакати — пугать, стра-
щать.
 Ларѣо — бранное слово.
 Ледѣе — чуть, едва.
 Лѣже — постель.
 Лист — письмо, посла-
нїе.
 Лихоодити — злодѣй-
ствовать.

- Лихослоудити — злорѣ-
чить.
 Мабут' — быть можетъ.
 Мажа — большой поход-
ный возъ.
 Малѣвати — рисовать.
 Манок — достоянїе, иму-
щество.
 Марѣо — призракъ, ми-
ражъ, обманчивое ви-
дѣнїе.
 Марнегинїи — напрасно-
пропадающїй.
 Марнїти — покрываться
тѣнью, темнѣть, бле-
кнуть.
 Маслак — окончность
кости или напухнув-
шїй мускулъ.
 Маторнїи — расторопный,
живой, энергическїй,
ловкїй, оборотливый,
увертливый.
 Мацапура — неизвѣстный,
странный человѣкъ,
франтъ (вообще нас-
мѣшливое слово отно-
сительно человѣка.)
чуцело.
- Манути — быстро скрыт-
ся, улизнуть.
 Мерчїи — стремитель-
ный, быстрѣй.
 Миркувати — размыш-
лять.
 Миц'манец' — имѣющїй
землю, помѣщикъ.
 Мурдувати — тормо-
шить, не давать опом-
ниться, сильно вскру-
жить голову или по-
нятїя, тревожить
безпокойствомъ.
 Мусити — долженство-
вать.
 Мѣвѣрнїи — довѣрчивый,
легковѣрный.
 Набгати — напичкать,
напихать, набить.
 На бѣзбаш — безъ пасты-
ря, пастуха.
 Надбанок — все нажитое,
приобрѣтенное.
 Нажаклїи — губительный.
 Назвис'ко — наименова-
нїе.
 Наказ — постановленїе,
распоряженїе.

Наєжній — принадлежащій.
 Намѣнути — упомянуть.
 Наѣсточ — наприимърь.
 Наплинок — ильный на-носъ.
 Напоталу — на жертву, на съѣденіе.
 Натан'читис' — танцовать-ся.
 Натачка — намекъ.
 Натужне — насильно.
 Наѣспак — на оборотъ, назадъ, наспину.
 Наѣпик — напротивъ, на-перекоръ.
 Наѣпрек (*en face*).
 Наѣчунѣ — въ услышаніе.
 Наѣчунку — тоже.
 Наѣвал'ншій — самый главнѣйшій.
 Наѣвизначній, шій — самый замѣчательный, ѣйшій.
 Наѣгірш — наиболее.
 Наѣдат'ншій — самый удобнѣйшій.
 Наѣпритрѣбній, шій — самый необходимый, — ѣйшій.
 Наѣсвичншій — самый об-разованнѣйшій.
 Наѣвигласѣ — невѣжество, грубость, дикость.
 Наѣвѣчити — ставить въ ничтожное положеніе.
 Наѣгич — ничтожность, малость, вздоръ, пу-стяки, ничего.
 Наѣдѣмѣтка — недостаток.
 Наѣдѣстѣмѣкѣ — неудобопо-ятно.
 Наѣдѣчмѣха — не попусту, не для вздора.
 Наѣзабѣром — незадолго.
 Наѣзѣрншій — безкорыст-ный.
 Наѣзборѣе — безпрепят-ственно, безнаказанно.
 Наѣздужати — заболѣть.
 Наѣздужѣ — большое со-стояніе.
 Наѣзмѣти — ради — быть въ состояніи подавлен-ноиъ и безутѣшноиъ.
 Наѣкѣмншій — куда не-годный, ни къ чему неспособный, непри-мѣлимый.

Наѣмати — коли — недосугъ, не имѣть времени.
 Наѣмати ѣгѣду — неимѣть спокойствія, отдыха, утишенія.
 Наѣнаѣче — какъ будто.
 Наѣнуж — незасли, чѣмъ.
 Наѣобѣачншій — неосмотри-тельный, опрометчи-вый.
 Наѣомл'ншій — нешибоч-ный, основательный, неложный.
 Наѣприпшій — безпрепят-ственный, непрерыв-ный.
 Наѣпритул'ншій — неудобо-приложимый.
 Наѣпорущншій — неприкосно-венный.
 Наѣпочути — не услышатъ.
 Наѣпочутіи — не услышан-ный.
 Наѣспогадати — невообра-зить.
 Наѣсподѣвано — не ожи-данно, печально.
 Наѣстѣпншій — неспособный, неспѣдущій, неталан-тливый.
 Наѣѣгаразд — не въ попадѣ, ни къ селу, ни къ го-роду.
 Наѣѣтомнѣ — безъ устали.
 Наѣѣчимж — потому-то-же, оттого-то-же.
 Наѣѣчути — см. (непочу-ти).
 Наѣби — будто.
 Наѣде — нидѣ.
 Наѣим-поки — прежде чѣмъ, до того времени.
 Наѣшкнути — находится въ молчаніи.
 Наѣуж — чѣмъ.
 Наѣужа — вошь.
 Обѣаче — но, однако.
 Обѣри — горизонтъ.
 Обѣцем — вмѣстѣ, въ дво-емъ.
 Огидншій — противный, отвратительный.
 Огулом — гурьбой.
 Однѣ-дноиъ — одинъ дру-гоиъ.
 Однѣсншій — одинаковый, равный.
 Одмоѣ — отвѣтъ.
 Одмоѣка — тоже.

- Одпис — письменный от-
ветъ.
Озвірчитис' — сдѣлаться
звѣремъ.
Оздоби — украшенія.
Окобита горлка — самая
лучшая, цѣльная и
старая водка — (она
продавалась не оп-
томъ, а на око.)
Оми! — Увы.
Орта — стадо, толпа.
Орѹдувати — управлять,
распоряжаться.
Осѣла — мѣсто заселе-
нія или основанія жи-
лицъ.
Остѣрбнути — ожить,
окръпнуть.
Отѣра — большое собра-
ніе овецъ или вообще
животныхъ.
Отрѹтити — отравить.
Отрѹчувати — отрав-
лять, осквернять.
Оуши — другой, отдѣль-
ный, особенный.
Очкнѹтис' — ослѣпнуть.
Ошичка — ошибка.
Ошѹкнути — обмануть.
Пѣдло — брошенное тѣ-
ло издохшаго или уби-
таго животнаго.
Паланка — провинція, гу-
бернія.
Патинки — длинные чул-
ки.
Перѣбурхати — когда бу-
ря перестанетъ сви-
рѣпствовать.
Перѣбутис' — обходить-
ся, довольствоваться.
Перѣводна — испорченная
польсю порода.
Перѣдущій — предшеству-
ющій.
Перѣкидки — отношенія.
Перѣклад — переводъ, пе-
реложеніе.
Перѣплут — человекъ, ис-
кусно запутывающій
связи или вообще от-
ношенія людей.
Перѣплутні — запутанно-
сти.
Пѣстувати — воспиты-
вать.
Пѣікнути — быстро под-
рвать.
Пил'нувати — старатель-

- но трудиться, забот-
ливо наблюдать, усерд-
ствовать, присматри-
вать.
Пис'мяниця — граммати-
ка.
Пнура, (Понура) — свинья.
Плазувати — ползти,
пресмыкаться.
Плазобити — плоскій,
унизительный, пош-
лый.
Плазка — доска для мы-
тья бѣлья.
Плѣскатисѣ — болтаться,
брызгаться во-
дою.
Плѹгаби — оплеванный.
Побрехѣнка — враки, бол-
товня, пустословіе.
Поблиз' — въ близи.
Повабитис' — покусить-
ся.
Поважитис' — посягнуть.
Повіт — уездъ.
Погодні — благоприят-
ный.
Погудка — извѣстіе,
слухъ.
Пожега — пожаръ.
Позва, (Позиванѣ) про-
цесъ, призывъ въ
судъ.
Помандрувати — путеше-
ествовать, отпра-
виться въ путь.
Поміс'цні — мѣстный,
областной.
Понѣти — взять, стя-
жать, заслужить.
Поп'атис' — потянуться,
потащиться.
Попихач — человекъ, ко-
торого всюду толка-
ютъ, посылаютъ.
Поруч — въ сосѣдствѣ,
подъ рукой, очень близ-
ко, съ боку.
Посаг — приданное, иму-
щество невесты.
Посатанити — быть подъ
вліяніемъ сатаны, сдѣ-
латься сатаною.
Послобник — лексиконъ.
Посѣбка, ица — особен-
ность, отдѣльность.
Посмерт' — моментъ по-
сля смерти.
Посполѹд — нація.

- Посредки — между, въ
серединѣ.
- Поспѣѣ — стихотворе-
ніе, поэтическое про-
изведение.
- Потомні — грядущій.
- Поторжка, жок — насиль-
ственное вторженіе.
- Потужній — приобрѣт. съ
трудоу, усиленіемъ.
- Потурати — способство-
вать, потворство-
вать.
- Похливіа — вліяніе.
- Пошкитил'гати — пота-
щиться, прихрамывая.
- Працовец' — производи-
тель, дѣятель.
- Прек — передъ.
- Привіліа — привилегія.
- Приздачувати — приспо-
соблять, примѣнять.
- Прилучити — присоеди-
нить, приобщить.
- Примхи — капризы, свое-
правіе.
- Приміти — быть въ си-
лахъ, въ состояніи
(что дѣлать).
- Примрѣтис' — предста-
виться, вообразиться.
- Присвѣтка — объяснитель-
ное предисловіе.
- Притажній — принадле-
жащій,
- Прит'момъ — тянуться,
лезть изъ кожи, вы-
тягиваться вверхъ.
- Причилѣ — верхн. часть
головы (подлобная ч.)
темя.
- Пробѣ — ради Бога.
- Пробуртѣти — просвѣр-
лить, пробуравить.
- Промарец' — представи-
тель, депутатъ.
- Промуѣти — представ-
лять, рекомендовать.
- Промѣн' — лучъ.
- Проміжні — промежу-
точный.
- Просвѣтку не мати — быть
въ теплоу, тупомъ
состояніи.
- Простужки — переход-
тѣней.
- Прочинок — пробужде-
ніе.
- Прошухи — происки.

- Прудкі — быстротеч-
ный.
- Пручатис' — рваться, ме-
таться, стараясь ос-
вободиться.
- Псутис' — портиться.
- Пхел'ні — пустой, нич-
тожный.
- Радут — уютное, безопа-
сное, отрадное, утѣ-
шит. мѣсто.
- Раѣтис' — соединиться,
согласиться на дру-
жественныя и тѣсныя
отношенія.
- Ратѣл'ній — старатель-
ный, усердный, тру-
долобивый.
- Ратуѣти — спасать, за-
щищать.
- Рачій — лучше, вѣрній,
точный.
- Раст — почва, а также
растение.
- Рвіа — ревность.
- Рвіні — ревнивый.
- Реготати — хохотать.
- Регула — устройство,
правила.
- Рѣшт — остатокъ.
- Рѣтѣо — Рождество.
- Розбишака — разбойникъ.
- Розбурхотатис' — разбу-
шеваться.
- Розважати — раздумь-
вать, взвѣшивать про
и контра.
- Розвинутис' — распус-
титься, раскрыться,
развернуться.
- Розгърдѣш — разстрой-
ство, неурядица.
- Розжѣвритис' — разо-
рваться.
- Розраїнѣ — раздѣленіе,
разставаніе.
- Розхвилитис' — взволно-
ваться.
- Розшматкуѣти — разор-
вать на части.
- Ростан' — распутіе.
- Ростич — отъ какой ли-
бо точки направленіе
линій или путей въ
разныя стороны.
- Ростянатис' — распро-
раняться звуку.
- Руданій — кровавый.
- Ружнаій — румяный.

Рума — направлєніє, до-
рога, путь.

Рутні — цѣломудреннѣй,
всечистѣй, непороч-
нѣй.

Ручи — мочуцѣй, добле-
стнѣй, опытнѣй, муд-
рѣй, вѣщѣй, храбрѣй.

Самопосѣбні — существу-
юцѣй самъ по себѣ.

Самостѣні — самостоя-
тельнѣй.

Самѣтні — отдѣльнѣй,
стороннѣй.

Свѣтобливѣй — священ-
нѣй.

Свербіти — зудѣть.

Свѣченѣ — ученіє, про-
свѣщеніє.

Свѣтити — просвѣщать,
учитѣ, наставлять.

Скалитис' — показывать
бѣлыя кости, зубы.

Скаранѣй — неумолимѣй,
неотразимо наказыва-
юцѣй.

Скарбницѣ — сокровищ-
ница.

Скаржитис' — злѣяться,

сердиться, быть въ
негодованіи.

Скляпитис' — сцѣпиться,
скрипиться.

Складати — складывать,
возлагать.

Складанец' — состави-
тель.

Скрізнѣй — вездѣсущѣй.

Скрута — тяжелое, бѣд-
ственное состояніє.

Скупчитис' — соединить-
ся, сгруппироваться.

Скуток — исполненіє, со-
вершеніє.

Сікатис' — привязывать-
ся.

Сінклит Церкоуні — собра-
ніє духовныхъ особъ,
духовенство.

Синожат' — покосъ.

Ситѣуні — плодоноснѣй,
обильнѣй жизненны-
ми потребностями.

Соромитис' — краснѣть,
стыдиться.

Снаднѣй — соблазняющѣй-
ся, легко-податливѣй.

Своблиуі — мякѣй, вос-
примчивѣй.

Спадѣн' — Западъ.

Спарнѣй — возбужденнѣй
возвышеннымъ чувст-
вомъ.

Сплундрувати — опис-
ывать, сравнивать мѣст-
ность (въ смыслѣ раз-
зоренія).

Сплинитис' — когда го-
лова задерживается
мокрою, портит-
ся, прерывается, сип-
нетъ.

Споуапоуагу — исподо-
воль, постепенно.

Сподіуанка — надежда,
предположеніє, ожи-
даніє.

Сподобатис' — поправит-
ся, прилѣдѣться.

Спозадауна — очень да-
вно.

Споки — часъ утра — совре-
мени начала дня.

Сполѣхати — внезапно
перепугать, перепре-
возмоуть.

Спомѣгач — помощникъ.

Спорічки — красная смо-
родина.

Спѣти — съ того време-
ни.

Стаг — военное знамя.

Стамок — понятіє,
смыслъ.

Стаий — стройнѣй.

Стата — состояніє.

Статок — положеніє, уч-
режденіє, постанов-
леніє.

Сташкѣ — Станиславъ.

Стежити — преслѣдо-
вать, слѣдить.

Стис — сжиманіє, сдав-
ливаніє.

Сто-сот-кратъ (10,000.)

Стрибути, бати — под-
прыгивать.

Студен' — Сѣверъ.

Стума — мракъ, темно-
та.

Стуснутис' — сшибить-
ся, сдвинуться, уда-
риться другъ о друга.

Суднѣ статки — Законо-
положеніє.

Судопис' — записъ или
написанное дѣло, про-
изведенное суднымъ по-
рядкомъ.

- Сумуѣати — груститъ , печалиться.
 Суряжні — смѣшанный , нечистый.
 Схаминутис' — придти въ себя.
 Схѣден' — Востокъ.
 Схожй — похожйй.
 Счил'нѣш — тѣснѣе, плотнѣе.
 Галѣж — но, однако.
 Тамити — понимать.
 Теплин' Кра — южная , теплая сторона.
 Тѣпречній — настоящій , теперешній.
 Търлиця — терка.
 Тлумка — мерещеніе, оупманеніе взора или понятія.
 Товар — вообще рогатый скотъ.
 Тогодні — принадлежій той эпохѣ, прошедшему времени, о которомъ говорится.
 Торч — то-есть.
 Тѣте — а именно.
- Трапа — случай, происшествіе.
 Триѣати — ждать, подождать.
 Тримати — держать.
 Тричи — три раза.
 Тручати — толкать, пихать.
 Туга — тоска , сильное горе.
 Туга по родинѣ — тоска по родинѣ.
 Тулатис' — слоняться.
 Турбуѣати — тревожить, беспокоить.
 Угазу мати — имѣть успокоеніе.
 Удала — разстояніе, отдаленіе.
 Уданѣ — стеченіе обстоятельствъ, случай, поводъ, причина.
 Удоган' — горькій упрекъ.
 Удурницю — въ просакъ.
 Ужйнокъ — прибыльъ жатвы, получаемой сверхъ посява.
 Уживѣати — довольствоваться.

- Улучити — попасть, на-мѣтитъ.
 Улучній — прилогатель.
 Унагірш — въ довершеніе.
 Унерушити — оставлять, удержатъ не шевелитъ.
 Унерушитис' — остаться.
 Упануѣатис' — приобрести господство.
 Уплин — по теченію воды.
 Упродѣж — въ продолженіе.
 Уражати — разить, поразить.
 Урода — красота, дородность, достоинство.
 Утати — усвоить, достать, получить, взять какой призъ, выучить, вышрать какое дѣло.
- Усидма — Исторія.
 Ухлитис' — отклонить-ся.
 Ухмілка — улыбка.
 Учѣпати — постичь, уразумѣть, разоб-раться.
 Учинитис' — совершить-ся.
 Ушикуѣати — устроить, привести въ порядокъ разбросанныя части.
 Уширѣ — разширеніе.
 Ушѣри штати — обмануть, поддѣть, опутать, одурачить.
 Ушукати — найти, от-крыть.
 Универсал — манифестъ.
 Упис — списокъ, перечень.
 Хаіти — порицать, пре-небрегать.
 Халѣпа — опасное, печальное, безтолковое время или обстоятель-

111-837
6025

1978

- Химородн — искусные
обманы.
- Хибній — злокачествен-
ный, злокозненный.
- Хибчи — пороки, недо-
статки.
- Химѣра — вымыселъ,
вздоръ, мечта.
- Хлопс'кій — мужичий,
низкій.
- Хороба — бользнь.
- Хронѳпис' — льтопись.
- Худко — скоро, немед-
ленно.
- Цвѣхоуатї — набитый
воздьями.
- Цїтѣ — молчите.
- Цѳгод'нї — современный,
теперешній.
- Цубко — крѣпко, прочно
схватить или взять,
съ окостененїемъ.
- Цуратис' — отказывать-
ся, отталкиваться,
(отъ чего.)
- Чванитис'
- дѣть, тащѣть ноги,
какъ-бы по грязи.
- Черехи — черешни.
- Чѣт' — частица, доля,
часть.
- Чидѳуго — достаточно
долго.
- Чимало — достаточно.
- Чим-дуж — чѣмъ больше,
сильнѣе.
- Чѳван — лодка.
- Чупурнї — чистошлот-
ный, опрятный.
- Чухатис' — чесаться.
- Чухирчити — подкрады-
ваться подъльзжать
на турусахъ (насмѣш-
ливое слово).
- Шати — латы, броня и
одежда, золотомъ об-
шитая, золотыя ри-
зы.
- Шатнугис' — поспѣшно
податься (къ чему.)
- Шкарис'

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ ім. І.І. МЕЧНИКОВА

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА СІМ. П. МЕРЧИНОВА

7